

DERNEKLER KANUNU VE DERNEKLER YÖNETMELİĞİ (E-KİTAP 25 MAKALE)

Abdullah ÇAVUŞ/STK GÖNÜLLÜSÜ

SUNUŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyılda devlet yönetimlerinde en iyi siyasal sistem olarak çoğulcu batı tipi demokrasiler görülmektedir. Bu demokrasilerde KUVVETLER AYRILIĞI prensibi bulunmaktadır.

KUVVETLER AYRILIĞI prensibinin kökleri Antik Yunan ve Roma'ya kadar uzanmaktadır.

Montesquieu kuvvetleri YASAMA, YÜRÜTME ve YARGI olarak üçe ayırmıştır.

Kuvvetler ayrılığı sistemi; YASAMA, YÜRÜTME ve YARGI olarak tanımlanan kuvvetlerin değişik yollardan göreve gelen ve aralarında fren ve denge mekanizması bulunan farklı organlara verilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Bununla birlikte son yüzyıl içinde yaşanan süreçler sonunda bu kuvvetlere ilave kuvvetler ortaya çıkmıştır.

Öncelikle BASIN 4. Kuvvet olarak kabul edilmiştir.

Daha sonra Sivil Toplum Kuruluşları (STK) örgütlü olarak hareket etmek suretiyle oluşturdukları LOBİCİLİK güçleri ile 5. Kuvvet olarak kabul edilmiştir.

Gelişmiş batı ülkelerinde ülke ve çevre sorunları konularındaki derneklere üye olma AYDIN İNSAN OLMA vasfının en önemli unsuru olarak kabul edilmektedir.

İş bu E-KİTAP yazarı olarak bende başta mesleki dernekler olmak üzere hemşeri dernekleri ve çevre dernekleri vb. toplumsal sorunlar ile ilgili derneklere veya enformel oluşumlarda Başkan, Yönetici, Üye, Gönüllü

olarak görev yapmış olmanın gururu ve sorumluluğunu yaşamış bulunmaktayım.

Ülkemizde yaklaşık 110.000 dernek bulunmaktadır. Bu derneklerimizin mali hesap ve işlemleri ile faaliyetleri geliştirilmiş olan DERBİS programı sayesinde düzenli olarak takip edilmektedir.

Keza DERBİS üzerinden verilen DERNEKLER BEYANNAMESİ sayesinde elektronik ortamda denetimler yapılmaktadır.

Son olarak İl Dernekler Müdürlüğü veya Kaymakamlıklar tarafından dernekler düzenli olarak denetlenmektedir. Dernekler yönetimleri ve Dernek Başkanları bu denetimlerde çoğunluğu bilgisizlikten kaynaklı eksiklikler nedeniyle idari para cezalarına muhatap olmaktadır.

İş bu çalışma DERNEKLER KANUNU ve DERNEKLER YÖNETMELİĞİ ile uygulamalar konusunda tarafımızdan hazırlanmış ve kişisel web sayfam (www.abdullahcavus.com.tr) ile sosyal medya sayfalarım da yayınlanmış olan 25 ayrı konudaki makalelerimizin derlenmesi sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma mesleki konularda yazmaya başladığımız 10 ayrı e-kitap çalışmasından birisi olup diğer çalışmalarımız gibi ücretsiz olarak kullanıma sunulmaktadır.

Dernek, Vakıf ve son olarak Kooperatifçilik konularında yoğun olarak yapmış olduğum çalışmalarda beni yalnız bırakmayan ve hep destek olan eşim Gülcan ŞİMŞEK ÇAVUŞ'a teşekkürlerimi arz eder iken çalışmamızın STK Camiasına hayırlı olmasını diliyorum.

Abdullah ÇAVUŞ

STK Gönüllüsü

E.Vergi Müfettişi

İÇİNDEKİLER

- 1- SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ
- 2- DERNEK NEDİR? NASIL KURULUR
- 3- DERNEKLERE ÜYE OLMA VE ÜYELİKTEN ÇIKARILMA
- 4- DERNEKLERE ÜYE OLMASI YASAK OLAN KİŞİ VE MEMURLAR
- 5- DERNEKLERİN İZİNLE KULLANABİLECEĞİ KELİMELER
- 6- DERNEK KURULUŞU SONRASI YAPILACAK İŞLEMLER
- 7- DERNEKLER TARAFINDAN TUTULACAK DEFTERLER
- 8- DERNEK GELİRLERİ VE HARCAMALARINDA USUL VE ESASLARI NELERDİR?
- 9- DERNEKLERİN KURUMLAR VERGİSİ KARŞISINDAKİ DURUMU
- 10-DERNEKLERE AİT İKTİSADİ İŞLETMELERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ
- 11-DERNEKLERİN GELİR VERGİSİ STOPAJI VE KDV KARŞISINDAKİ DURUMU
- 12-DERNEKLERE AİT GAYRİMENKULLERİN KİRALANMASI İKTİSADİ İŞLETME KURULMASINI GEREKTİRİRMİ?
- 13-KAMUYA YARARLI DERNEK STATÜSÜNÜN KAZANILMASI VE AVANTAJLARI
- 14-DERNEKLERDE GENEL KURUL İŞLEMLERİ
- 15-DERNEKLERDE ELEKTRONİK ORTAMDA GENEL KURUL VE YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI
- 16-DERBİS (DERNEKLER BİLGİ SİSTEMİ)
- 17-DERNEKLER BEYANNAMESİ
- 18-BEYANNAME DIŞINDA DİĞER ZORUNLU BİLDİRİMLER
- 19-FEDERASYON - KONFEDERASYON KURULUŞ İŞLEMLERİ
- 20-DERNEKLERDE İDARİ PARA CEZASI GEREKTİREN FİİLLER VE CEZA TUTARLARI
- 21-DERNEKLER YURT DIŞINDAN YARDIM ALABİLİRMİ?
- 22-DERNEKLERİN FESİH VE TASFİYE İŞLEMLERİ
- 23-DERNEKLERDE İÇ VE DIŞ DENETİM
- 24-DERNEKLERDE LOKAL AÇMA ŞARTLARI VE DENETİMİ
- 25-DERNEKLERDE SANDIK KURMA ŞARTLARI

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ÖNEMİ

Abdullah ÇAVUŞ/E: Vergi Müfettişi

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda küreselleşme ve globalleşme süreci sonucunda, Dünya politikası, ekonomisi ve siyasal sistemler üzerinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Türkiye’de bu değişikliklerden hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkilenmektedir.

Sovyetler Birliğinin dağılma sürecinin sonrasında da çoğulcu katılımın olduğu batı tipi demokrasiler şu an Dünyadaki en iyi siyasal sistem olarak önemini artırmış bulunmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşları;

1. Avrupa’da hükümet dışında bir alan “nongovernmental organizations”,
2. ABD’de özel sektör dışında bir alan “non-profit sector”
3. Türkçede siyasal alanın dışında, sivil topluma referans vererek “Sivil Toplum Kuruluşları”

Olarak adlandırılmaktadır.

Sivil toplum, kamu ve özel sektörün dışında kalan; üçüncü sektör olarak tanımlanır.

Diğer bir deyişle, Türkiye’de sivil toplum kuruluşları (STK’lar) siyasi aktörlerden, hükümetlerden ve kamu kurumlarından bağımsız olan; kâr amacı gütmeyen yapılardır.

Özetle, STK’ların en belirgin özellikleri, hükümetlerden, kamu makamlarından ve siyasi partilerden bağımsız olmaları, ikincisi ticari çıkar gözetmemeleri ve kar amacı gütmemeleridir

Çoğulcu katılımın sağlandığı demokrasilerde BASIN 4. GÜÇ olarak tanımlanmakta STK lar ise 5. GÜÇ unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır

Çoğulcu katılımın sağlandığı bu tip demokrasilerde, kuvvetler ayrılığı prensibinin yanı sıra, Sivil Toplum Kuruluşları da önemli roller oynamaya başlamıştır.

Hatta yaşadığımız globalleşme ve küreselleşme sürecinin etkisiyle bazı sivil toplum kuruluşları, sınırları aşarak Dünyayı etkiler hale gelmiştir. Örneğin; insan hakları dernekleri ve çevre koruma dernekleri gibi.

Sivil toplum kuruluşları çok çeşitli alanlarda faaliyet yürütmektedirler.

Günümüzde STK' lar gençlik, çevre, kadın hakları, insan hakları, engelli hakları, tüketici hakları, çocuk hakları, eğitim, hayvan hakları, istihdam, teknoloji, kent politikaları, hemşericilik gibi pek çok farklı konu alanında faaliyet gösterirler.

Türkiye'de de son yıllarda Sivil Toplum Örgütlenmesi hızlı bir gelişme göstermiştir.

Bu örgütlenmeler;

1- Kamu Kurumu Niteliğindeki Mesleki kuruluşlar yani Odalar, Odaların oluşturdukları üst birlikler

2- Vakıflar

3- Dernekler

4- Sendikalar

5- Bilgisayar teknoloji sayesinde tüzel kişiliğe olmayan internet ortamında faaliyet gösteren gruplar

Şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar.

Bugün için ülkemizde resmi verilere göre;

101.609 adet dernek

6.493 adet vakıf bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan yapıların yanında zorunlu üyelikten kaynaklı olarak STK olup olmadıkları yönündeki durumları tartışmalı olsa da MESLEK ODALARI da bir çok kişi tarafından STK olarak kabul edilmektedir.

Bugün için Ülkemizdeki en büyük meslek örgütü TOBB olarak görülmektedir. Bunun yanında, Ziraat odaları Birliği, Türkiye Barolar Birliği, TÜRMOB, Tabipler Birliği gibi meslek odaları da ülkemiz siyasetinde LOBİ GÜCÜ olarak oldukça etkili çalışmalar yapmaktadırlar.

Keza memur ve işçi sendikaları da STK olarak ülkemiz demokrasi üzerinde 5. Güç unsuru olarak zaman zaman etkili eylemler yoluyla baskı grubu olarak önemli faaliyetler yapmaktadırlar.

Bu örgütlenmelerin içinde ekonomik gücü elinde tutan TÜSİAD, Odalar Birliği (TOBB) gibi kuruluşlar, Ülkemizde sıkça görüldüğü üzere hükümetten kabine revizyonu veya hükümetin istifası gibi isteklerde ve eylemlerde dahi bulunmaktadır.

Nitekim ERBAKAN Başbakanlığında kurulan 54. Hükümetin istifa etmesine yönelik olarak TÜRK-İŞ, DİSK, DESK, TOBB ve TİSK tarafından oluşturulan Beşli Sivil İnsiyatif olarak adlandırılan yapı 28 şubat sürecinde yaptığı açıklamalar ve eylemler ile hükümetin istifasına kadar süreçte oldukça aktif ve etkin çalışmalarda bulunmuşlardır.

Öte yandan; kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar olarak nitelendirilen meslek odaları da mesleki konuların yanında ülke ve toplumsal meseleler konusunda yol gösterici, çözüm üretici ve kamuoyu oluşturucu mahiyette son derece önemli çalışmalar yapmaktadırlar.

Örneğin Ankara Ticaret Odası'nın (ATO) son yıllarda yapmış olduğu Türkiye ekonomisi, yolsuzluklar, Kamudaki savurganlıklar, kredi kartları, korsan yayınlar, Avrupa Birliği (AB) ve son olarak milli meselemiz Kıbrıs konusunda yapmış olduğu çalışmalar toplumun büyük kesimleri tarafından takdir ve beğeniyle karşılanırken siyasi otorite tarafından da ciddi manada dikkate alınıp bir takım yasal düzenlemelerin gerçekleşmesini de sağlamıştır.

Hatta sahip oldukları ekonomik imkanlar sayesinde çeşitli bilim adamlarına ülke sorunları ve çözüm yollarıyla ilgili inceleme ve araştırma raporları yazması için yüklü miktarlarda paraları ödeyebilmektedirler. Bu kapsamda bir zamanlar TOBB tarafından yazdırılan DOĞU RAPORU ülkemizde çok tartışılmıştır.

Son olarak ülkemizde mevcut bulunan birtakım cemaat vb. örgütlenmeler ise özünde vergisiz ticaret ile bir takım teşvik ve kolaylıklardan yararlanmak amacıyla vakıf olarak örgütlenmektedir.

Son yıllarda bu tür vakıflar, eğitim ve ticari alanında çok önemli kuruluşlar kurmakta, hatta üniversite bile kurmuş durumdadırlar.

Bu eğitim kurumlarında yetişen insanlar katılımcı demokrasinin de imkanlarından yararlanarak, bürokraside ve ardından siyasette önemli mevkilere gelebilmektedirler.

Bu tür vakıfların son günlerde yazılı ve görsel basın alanının da şirketler kurmaya başladığı görülmektedir.

Son yıllarda internet üzerinde bir takım siteler açan enformel bazı gruplar ise; partilerden habersiz o partinin mensubu bile olmadan değişik anketler yaparak, anketlerdeki sorularında özel seçimi sonucu yol gösterimi ile o partinin tabanını kaybettiği, Genel Başkanının ve yöneticilerinin başarılı

olmadığı yönünde kamuoyu oluşturuıcı yönde kimi kasıtlı kimi objektif çalışmalar yapmaktadırlar.

Hatta hükümet üyeleri hakkında başarılı, başarısız şeklinde oylamalar ile işi ileri götürerek beğenmedikleri bakanları yıpratmaya başlamış bulunmaktadırlar.

F tipi cezaevlerini protesto eylemlerine 100'e yakın bölücü örgüt sempatzanı derneğın katılmasının yanı sıra sözde ermeni soykırımı kararını alan Fransa'yı protestodaki sivil toplum örgütlerinin azlığı da dikkat çekicidir.

Yukarıda zikredilen sivil toplum kuruluşlarının ülkemizde zaman zaman yapmış oldukları eylemler incelendiğinde, ne yazık ki araya provokatörlerin de girmesiyle, sonuçları düşünülmeden yapılan ülkenin bekası ve demokratik sistemin devamını hedef alacak boyutlara varan sonuçlar doğurduğu görülmektedir.

Bu nedenle bu tür kuruluşların yöneticilerinin nitelikleri, kitlelerin yönlendirilmesi ve çoğulcu demokrasiye olumlu katkıları sunulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Tarihe baktığımızda her dönemde Türk insanı organize ve teşkilatlı bir şekilde yaşama gayreti içerisinde olmuş, bu yaşama şekli Türk İnsanının benliğine sirayet ederek adeta onun karakteri haline gelmiştir.

Benliğimize sirayet eden teşkilatlı yaşama bizi güçlü görmek isteyenler tarafından zaman zaman suni rüzgarlar estirilerek dağıtılmaya çalışılmaktadır.

Ancak çağımız insanı hiçbir dönemde olmadığı kadar, örgütlü ve dinamik olmak zorundadır.

İçinde bulunduğumuz bin yılda olağanüstü değişiklikler yaşanmakta ve ülkeler arasında rekabet ekonomik savaş boyutlarına ulaşmış durumdadır.

Bu anlamda Milletimiz demokrasiyi oluşturan tüm güç unsurlarından hizmet beklemektedir.

Çözüm önce siyasilerin, aydınların, meslek mensuplarının ideoloji yerine fikir ve hizmet üretmeleridir.

Bununla birlikte; Toplumu oluşturan bütün sivil toplum kuruluşlarının tahriklere, ayrımcılığa, bölücülüğe kapılmadan milli menfaatleri ve manevi değerleri her şeyin üzerinde tutmaları zamanla yarışırçasına gece gündüz çalışmaları, her türlü israftan ve lüksten kaçınmaları ve birbirlerine karşı üzücü, kırııcı, ürkütücü davranışlardan şiddetle kaçınmaları gerekmektedir.

DERNEK NEDİR? NASIL KURULUR

Abdullah Çavuş/Eski Vergi Müfettişi

Dernek; tüzel ya da gerçek en az yedi kişinin kazanç paylaşma amacı haricinde, belirli ve ortak bir maksadı hayata geçirmek doğrultusunda, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek amacıyla oluşturmuş oldukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluğu olmaktadır.

5253 Sayılı Dernekler Kanununun 2/a maddesinde Dernek;

“Kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları”

Olarak tanımlanmaktadır.

Derneklerin ahlaka ve kanuna aykırı bir amaç doğrultusunda kurulması ise kanunen yasaklanmıştır.

Bu kapsamda sayısal olarak en az yedi kişinin bir araya gelmesinin gerekli olduğu derneklerde, şahısların fiil ehliyetine sahip olmalarının gerekliliği söz konusudur.

Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

12 yaşını bitirmiş kişiler ailelerinin izniyle çocuk derneklerine üye olabilirler.
Ancak yönetici olamazlar

15 yaşını bitirmiş olan kişiler ise ailelerinin izni ile kurucu oldukları derneklere yöneticide olabilirler. Çocuk derneklerine on sekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar

Çocuk derneklerine tüzel kişiler kurucu veya üye olamazlar.

Ayrıca, çocuk derneklerinde kuruluş bildirimine, kurucu çocukların yasal temsilcilerinin izni eklenir.

Dernekler, kuruluş bildirimi ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Dernekler, kuruluş bildirimini, dernek tüzüğünü ve gerekli olan belgelerin yerleşim yerinin bulunmasının söz konusu olduğu yerin en büyük mülki amirine vermiş oldukları anda tüzel kişilik kazanmaktadırlar.

1- Anayasamızda Dernek Kurma İle İlgili Hükümler

Dernek Kuruluşu ile ilgili Anayasamızın 33. Maddesinde aşağıdaki hükümler bulunmaktadır.

Dernek kurma hürriyeti Madde 33 – (Değişik: 3/10/2001-4709/12 md.) Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile

yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır

2-İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'deki Derneklerle İlgili Hükümler

Dernek Kuruluşu ile ilgili İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'deki Derneklerle İlgili Hükümler aşağıdaki hükümler bulunmaktadır.

Madde 11- Toplantı ve Dernek Kurma Özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir

3- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İlgili Hüküm)

Madde 20-

1. Her şahıs muslihane toplanma ve dernek kurma ve derneğe katılma serbestisine maliktir.

2. Hiç kimse bir derneğe mensup olmaya zorlanamaz

4- Dernekler Kanunundaki Dernek Kurma İle İlgili Hüküm

Dernekler kanununda dernek kuruluşuna ilişkin ilgili madde aynen aşağıdaki gibidir

Dernek kurma hakkı Madde 3- Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır. (Ek fıkra:27/12/2020-7262/12 md.) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53'üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş veya affa uğramış olsa bile; 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanunu'nda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkûm olanlar derneklerin genel kurul dışındaki organlarında görev alamazlar. Dernek organlarına seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların görevi sona erer. Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı verildiği takdirde bu fıkra hükümleri uygulanmaz.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler. Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

5- Dernek Tüzüğünde Bulunması Gerekli Zorunlu Hususlar

Dernek kurulması için ilgili dernekle alakalı olarak için tüzük oluşturma zorunluluğu söz konusudur.

Kurulacak olan derneğin iç tüzükte açıkça adı, üyelik koşulları, geçici yönetim kurulu, maksadı, gelir kaynakları, organları, örgütleri ve genel kurulun toplanma biçimi ve zamanı gibi Dernekler Kanunu madde 4'te

belirtilmekte olan diğer tüm unsurların gösterilmesinin gerekliliği söz konusudur.

Tüm bunların yanı sıra tüzüğün kanuna ve ahlaka aykırı bir şekilde olmaması ve oluşturulurken ayrıntılı ele alınması oldukça büyük bir önem taşır.

Tüzükte yer almayan bir konu söz konusu olduğunda ise kanun hükümleri uygulanmaktadır.

Dernek kurulurken ayrıca belli başlı belgelerin gerekliliği söz konusudur.

Bu belgelerin isen eksiksiz bir şekilde düzenlenmiş olması büyük önem taşımaktadır

- a. Dernekler Mevzuatı gereğince derneğin tüzüğünde aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur:
- b. Derneğin adı ve merkezi. (Derneğinizi adı, daha önce kurulmuş olan bir derneğin adından farklı olmak zorundadır.)
- c. Derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve çalışma biçimleri ile faaliyet alanı.
- d. Derneğe üye olma ve üyelikten çıkmanın şart ve şekilleri.
- e. Genel kurulun toplanma şekli ve zamanı.
- f. Genel kurulun görevleri, yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve şekilleri.
- g. Yönetim ve denetim kurullarının görev ve yetkileri, ne suretle seçileceği, asıl ve yedek üye sayısı.

Yukarda da ifade edildiği üzere; Dernekler, kuruluş bildirimi ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Mülki idare amirliği tarafından dernek kuruluş bildirimi, gün ve saat belirtilmek suretiyle dernekler birimine havale edilir ve başvuru sahibine kuruluş bildirimi ve eklerinin alındığına dair (Dernekler Yönetmeliği Ek-1 de örneği bulunan) Alındı Belgesi verilir.

6-Dernek kuruluşunda istenilen belgeler aşağıdaki gibidir.

a-Gerçek veya tüzel en az yedi kurucu tarafından doldurulmuş ve imzalanmış Kuruluş Bildirimi Formu(Dernekler Yönetmeliği Ek-2'de örneği bulunan),

b- Dernek kurucuları tarafından her sayfası imzalanmış Dernek Tüzüğü,

c- Dernek kurucuları arasında tüzel kişiliklerin bulunması halinde; bu tüzel kişilerin unvanı, yerleşim yeri ve kuruluş belgesi ile tüzel kişiliklerin organları tarafından yetkilendirilen gerçek kişi de belirtilmek kaydıyla bu konuda alınmış kararın örneği,

d- Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin derneklere kurucu olabilmesine dair İçişleri Bakanlığınca izin verildiğini belirten dernek kurucuları tarafından imzalanmış yazılı beyan,

e- Kurucular arasında yabancı uyruklular varsa, bunların Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olduklarını gösterir belgelerin örnekleri,

f- Dernek merkezinin (ikametgah) tapu kütüğünde mesken olarak gösterilen yerlerde bulunacak olması halinde kat malikleri kurulunun oybirliği ile alacağı karar örneği (muvafakatname)

Bu evrakların teslimi sonrasında, dernekler müdürlüğü tarafından teslim edilen evraklar 60 günlük süre içerisinde incelenir.

Herhangi bir eksiklik olması durumunda, eksikliğin 30 gün içerisinde düzeltilmesi için derneğe tebligatla bildirimde bulunulur. Bu eksiklik genellikle tüzükte yer alan aykırılıklardan kaynaklanır.

30 gün içerisinde mevcut eksiklik giderilirse, dernek kuruluşu tamamlanmış olur.

Ancak eksiklik giderilmediği takdirde, Dernekler Büro Şefliği, derneğin feshi için Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılması adına Cumhuriyet Başsavcılığına başvuruda bulunur.

Kaynak

- 1- www.siviltoplum.gov.tr
- 2- Dernekler kanunu
- 3- Dernekler yönetmeliği

DERNEKLERE ÜYE OLMA VE ÜYELİKTEN ÇIKARILMA

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernekler kanununun 3. Maddesi hükümlerine göre; Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş veya affa uğramış olsa bile; 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkûm olanlar derneklerin genel kurul dışındaki organlarında görev alamazlar. Dernek organlarına seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların görevi sona erer. Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı verildiği takdirde bu fıkra hükümleri uygulanmaz.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

Dernekler Mevzuatında yasaklayıcı bir hüküm bulunmamakla birlikte, Devlet memurlarının çalıştıkları kurumların özel kanunlarında yasaklayıcı bir hüküm yok ise dernek kurucusu veya kurulmuş derneklere üye olabilecekleri gibi bu derneklerin organlarında da görev alabileceklerdir.

1- Üye Olma Hakkı ve Üyelik İşlemleri

Fiil ehliyetine sahip bulunan ve derneğin amaç ve ilkelerini benimseyerek bu doğrultuda çalışmayı kabul eden ve Mevzuatın öngördüğü koşullarını taşıyan her gerçek ve tüzel kişi bu derneğe üye olma hakkına sahiptir. Ancak, yabancı gerçek kişilerin üye olabilmesi için Türkiye’de yerleşme hakkına sahip olması da gerekir. Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

Dernek başkanlığına yazılı olarak yapılacak üyelik başvurusu, dernek yönetim kurulunca en çok otuz gün içinde üyeliğe kabul veya isteğin reddi şeklinde karara bağlanır ve sonuç yazıyla başvuru sahibine bildirilir.

Başvurusu kabul edilen üye, bu amaçla tutulacak deftere kaydedilir.

Derneğin asıl üyeleri, derneğin kurucuları ile müracaatları üzerine yönetim kurulunca üyeliğe kabul edilen kişilerdir.

Derneğe maddi ve manevi bakımdan önemli destek sağlamış bulunanlar yönetim kurulu kararı ile onursal üye olarak kabul edilebilir.

2- Üyelikten Çıkma

Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir.

Üyenin istifa dilekçesi yönetim kuruluna ulaştığı anda çıkış işlemleri sonuçlanmış sayılır. Üyelikten ayrılma, üyenin derneğe olan birikmiş borçlarını sona erdirmez.

Hiç kimse, üyesi olduğu dernekte üye kalmaya zorlanamaz. Her üye yazılı olarak bildirmek kaydıyla, dernekten çıkma hakkına sahiptir. Dernek üyeliğinden ayrılma isteğini yazılı olarak yönetim kuruluna bildiren her üye o andan itibaren üyelikten ayrılmış olur.

Dernek yönetim kurulu istifa yazısını almaktan kaçınırsa noter aracılığı ile istifa dilekçesinin yönetim kuruluna ulaştırılmasının sağlanması gerekir.

3-Üyelikten Çıkarılma

Dernekler birimindeki örnek dernek tüzüğünde; Dernek üyeliğinden çıkarılmayı gerektiren haller aşağıdaki gibi sayılmıştır.

- a. Dernek tüzüğüne aykırı davranışlarda bulunmak,
- b. Verilen görevlerden sürekli kaçınmak,
- c. Yazılı ikazlara rağmen üyelik aidatını altı ay içinde ödememek,
- d. Dernek organlarınca verilen kararlara uymamak.
- e. Üye olma şartlarını kaybetmiş olmak,

Yukarıda sayılan durumlardan birinin tespiti halinde yönetim kurulu kararı ile üyelikten çıkarılır.

Dernekten çıkan veya çıkarılanlar, üye kayıt defterinden silinir ve dernek malvarlığında hak iddia edemez.

Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır.

Dernek tüzüğünde üyelik aidatının ödenmemiş olması üyelikten çıkarılma sebebi olarak gösterilmişse, aidatını ödemeyen üye yönetim kurulu kararı ile üyelikten çıkartılabilir.

Tüzükte, üyelik aidatını ödememe çıkarılma sebebi olarak belirtilmemişse bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir.

Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir. Genel kurulda da üyenin aleyhine karar verilir ise karar tarihinden başlayarak bir ay içerisinde mahkemeye başvurulularak çıkarma kararının iptalini istenebilir.

4- Yabancı bir ülke vatandaşının derneğe üye olmasında sakınca var mıdır?

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 93 üncü maddesi hükmü gereğince Türkiye'de yerleşme hakkına sahip olan yabancı gerçek kişiler, dernek kurabilirler veya kurulmuş derneklere üye olabilirler. Onursal üyelik için bu koşul aranmaz.

Bu kapsamda, yabancı bir ülke vatandaşının Türkiye'de bir derneğe üye olabilmesi için Türkiye'de ikamet etme hakkı elde etmiş olması gerekmektedir.

Ancak, yurt dışında bulunan Türk vatandaşlarının aynı zamanda başka bir ülkenin de vatandaşı olmaları durumunda Türkiye'de dernek kurmaları veya derneklere üye olmalarında bir engel bulunmamaktadır.

5- Dernek üyeliğinden ayrılma durumunda aidat borçlarının durumu ne olur?

Üyelerin ödenti verme borcu tüzükle düzenlenir. Tüzükte düzenleme yoksa üyeler, dernek amacının gerçekleşmesi ve borçlarının karşılanması için zorunlu ödentilere eşit olarak katılırlar. Dernekten çıkan veya çıkarılan üye, üyelikte bulunduğu sürenin ödentisini vermek zorundadır. Yönetim kurulu aidat borçlarını Borçlar Kanununa göre icra yoluyla tahsil edebilir.

DERNEKLERE ÜYE OLMASI YASAK OLAN KİŞİ VE MEMURLAR

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Dernekler kanununun 3. Maddesi hükümlerine göre; Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

I- BELİRLİ SUÇLARDAN CEZA ALDIĞI İÇİN DERNEK YÖNETİCİSİ OLAMAYACAKLAR

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş veya affa uğramış olsa bile; 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun kapsamında yer alan suçlar ile Türk Ceza Kanununda yer alan uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti veya suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçlarından mahkûm olanlar derneklerin genel kurul dışındaki organlarında görev alamazlar.

Dernek organlarına seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların görevi sona erer.

Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı verildiği takdirde bu fıkra hükümleri uygulanmaz.

II- ÇOCUK DERNEKLERİNDE ÜYELİK SINIRLAMALARI

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını

korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.

III- DERNEKLERE ÜYE OLMASI YASAKLANMIş OLAN MEMURLAR AŞAĞIDAKİ GİBİDİR.

1-Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri

Türkiye büyük millet meclisi üyeliği ile bağdaşmayan işler hakkında kanunun 2. Maddesi aynen aşağıdaki gibidir. "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Devlet ve diğer kamu tüzelkişilerinde ve bunlara bağlı kuruluşlarda; Devletin veya diğer kamu tüzelkişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teőebbüs ve ortaklıklarda; özel gelir kaynakları ve özel imkanları kanunla sağlanmış kamu yararına çalışan derneklerin ve Devletten yardım sağlayan ve vergi muafiyeti olan vakıfların, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teőebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar, vekili olamazlar, herhangi bir taahhüt işini doğrudan veya dolaylı olarak kabul edemezler, temsilcilik ve hakemlik yapamazlar."

2- Danıştay Üyeleri

Danıştay İç Tüzüğü 36. Maddesi aynen aşağıdaki gibidir.

"Danıştay meslek mensupları dernek kuramazlar, kurulmuş derneklere Başkanlar Kurulunun izni ile üye olabilirler, ancak üyesi oldukları derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar."

3-Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli

2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanunda aşağıdaki hüküm bulunmaktadır.

" Bu Kanun, Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılanların askerlik mesleğine ilişkin ortak anılarını yaşatmak dayanışmalarını devam ettirmek, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak gayesiyle kuracakları Türkiye Emekli Subaylar, Türkiye Emekli Astsubaylar, Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Türkiye Muharip Gaziler derneklerinin tabi olacakları esas ve usulleri düzenler."

4-Yükseköğretim Kurulu

"Yürütme Kurulu üyeleri sürekli görev yaparlar. Kurul Başkanı ve Yürütme Kurulu üyeleri; kamu yararına çalışan dernek ve kurumlar ile vakıflar ve bunların kurmuş olduğu kurum ve kuruluşlarda herhangi bir ücret almadan görev yapma ve Bakanlar Kurulunca verilecek geçici görevler dışında herhangi bir kamu kuruluşunda ve özel kuruluşlarda çalışamazlar." (2547 sayılı Kanun/ Madde6)

5-Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

" Banka Meclisi Başkan (Guvernör) ile Genel Kurulca seçilecek altı üyeden kurulur. Üyelerin görevleri, özel bir kanuna dayanmadıkça, banka dışında teşrii, resmi veya özel her hangi bir görev ile birleşemez. Bundan başka bu üyeler, ticaretle uğraşamayacakları gibi, bankalar ve şirketlerde de hissedar olamazlar. Hayır dernekleri ve amaçları hayır, sosyal ve eğitim işlerine matuf vakıflardaki görevler ve kar amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hüküm dışındadır." (1211 sayılı Kanun / Madde19 ve 27)

6-Sermaye Piyasası Kurulu

"Kurul Başkan ve üyeleri, özel bir Kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, ticaretle uğraşamaz, serbest meslek faaliyetinde bulunamaz, ücret karşılığı konferans ve ders veremez, sınav ve benzeri görev alamaz, her türlü ticari amaçlı ortaklıklarda pay sahibi olamazlar. Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları payları ve portföyünde hisse senedi bulunan yatırım fonlarının katılma belgelerini, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımları dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. Otuz gün içinde bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler, üyelikten çekilmiş sayılır. Kurul Başkan ve üyeleri, dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamazlar." (2499 sayılı Kanun / Madde 20)

7-Rekabet Kurumu

"Kurul Başkan ve üyeleri, göreve başlamadan önce maliki oldukları Hazine tarafından çıkarılan borçlanmaya ilişkin menkul kıymetler dışındaki her türlü sermaye piyasası mevzuatı anlamındaki menkul kıymetlerini üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar sıhri hısımları dışındakilere satmak veya devretmek suretiyle elden çıkarmak zorundadır. 30 gün içinde bu hükme uygun hareket etmeyen üyeler üyelikten çekilmiş sayılır.

Amacı sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kar amacı gütmeyen kooperatif ortaklığı bu hükmün dışındadır." (4054 sayılı Kanun Madde 25)

8-Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

"Üst Kurul üyeleri, üyelikleri süresince resmi veya özel başkaca hiçbir görev alamaz, özel veya kamu yayın kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren konularda doğrudan veya dolaylı olarak taraf olamaz ve bu konularda hiçbir menfaat sağlayamaz, siyasi partiye üye olamazlar. Amacı

sosyal yardım ve eğitim işlerine yönelmiş derneklerle vakıflardaki görevler ve kooperatif ortaklığı bu hükmün dışındadır." (3984 sayılı Kanun Madde 9)

9-Emniyet personeli

"Emniyet Teşkilatı mensupları ile çarşı ve mahalle bekçileri dernek kurucusu ve üyesi olamazlar. Ancak spor derneklerine üye olabilir, Emniyet Teşkilatı bünyesinde spor amacıyla kurulmuş derneklerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler." (3201 sayılı Kanun/ Ek madde 11)

10- Atatürk Kültür, Dil Tarih Yüksek Kurumu

"Yüksek Kurum Başkanının yazılı izni olmadıkça kamu yararına çalışan dernekler dışında hiç bir derneğe üye olamazlar. (2876 sayılı Kanun/ Madde 96)"

11- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu

"Kurul üyeleri, özel bir kanuna dayanmadıkça resmi veya özel hiçbir görev alamaz, dernek, vakıf, kooperatif ve benzeri yerlerde yöneticilik yapamaz, ticaretle uğraşamaz, serbest meslek faaliyetinde bulunamaz, ücret karşılığı konferans ve ders veremez, sınav ve benzeri görev alamaz, her türlü ortaklıklarda pay sahibi olamazlar. (4389 sayılı Kanun Madde 3/5.fıkra)

12-Gülhane Askeri Tıp Akademisi öğrencileri

2955 sayılı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Kanununun disiplin hükümleri başlıklı 45.maddesinin (d) fıkrasının 4. Bendi aşağıdaki gibidir.

"Öğrencilikten çıkarılma halleri İzinsiz dernek ve benzeri kuruluşlar kurmak veya bunlara üye olmak"

DERNEKLERİN İZİNLE KULLANABİLECEĞİ KELİMELER

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernekleri unvanlarında kullanacağı bazı kelimeler konusunda 5253 sayılı Dernekler kanununun 28. Maddesinde düzenleme yapılmıştır.

Dernek adları

Madde 28- Dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal, Şehit, Gazi kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler İçişleri Bakanlığının izni ile kullanılabilir.

Dernekler Yönetmeliği 53.-54 ve 55 maddelerinde ise izin düzenlemesine ilişkin detaylara yer verilmiştir.

Buna göre; Dernek adlarında; Türk, Türkiye, Milli, Cumhuriyet, Atatürk, Mustafa Kemal kelimeleri ile bunların baş ve sonlarına getirilen eklerle oluşturulan kelimeler, ilgili bakanlıkların görüşü alınmak suretiyle Bakanlığın izni ile kullanılabilir.

Bu kelimelerin kullanılabilmesi için izin almak için başvuracak derneklere ise aşağıdaki şartlar aranır:

- a) En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,
- b) Amacı ve bu amacı gerçekleştirmek için giriştiği faaliyetler ve yaptığı hizmetler ile gelecekte yapılması düşünülen işlerin; üyelerinin dışında topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte olması,
- c) Benzer amaçlı dernekler arasında en çok üyeye sahip olması,
- ç) Son üç yıl içinde, kendi üyeleri dışında ulusal veya uluslararası alanda yaptığı en az üç proje veya faaliyetini belgelendirmesi,

d) Yerleşim yerinin bulunduğu il dışında, en az üç ilde şube veya temsilciliğinin bulunması,

e) Bu konuda genel kurulunda karar almış olması.

İzin için başvuracak dernekler, aşağıda belirtilen belgelerle birlikte başvurularını mülki idare amirliğine yaparlar.

1) Dernek üye listesi,

2)Derneğin faaliyetleri, yaptığı hizmetler ve gelecekte yapılması düşünülen işler hakkında rapor,

3) İzne tabi kelimelerin kullanılması için genel kurulun aldığı karar örneği.

İlgili valilik, taleple ilgili gerekli araştırmayı yaptıktan sonra, izin talebini valilik görüşü ile birlikte bir ay içinde Bakanlığa gönderir.

Bakanlık, gerekli incelemeyi yaparak, gerektiğinde ilgili bakanlıkların da görüşünü aldıktan sonra başvuruyu karara bağlar.

Sonuç, Bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından da ilgili derneğe bilgi verilir.

Konuya ilişkin olarak İçişleri Bakanlığınca çıkarılan 09.01.2020 tarih ve 2020/3 sayılı Genelge ile Dernekler Kanununun 32. Maddesinin 1.fıkrasının (n) bendine dikkat çekilmiştir.

Bu bende göre bu kelimeleri dernek unvanlarında izinsiz kullanan dernek ve sendikalar için;

“28 inci maddede belirtilen kelimeleri izinsiz kullanan veya 29 uncu maddede belirtilen yasaklara, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen, aykırı hareket eden dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.” Hükmü bulunmaktadır.

DERNEK KURULUŞU SONRASI YAPILACAK İŞLEMLER

Abdullah avuş/E.Vergi MűfettiŐi

Dernekler İl Műdűrlűgűne kuruluş için gerekli evrakları teslim ettikten sonra, il műdűrlűgűnűn vereceđi alındı belgesi ile birlikte dernek kurulmuş sayılmaktadır.

Bununla birlikte dernek yűnetim sűrelerine geçebilmesi için, űnemli sűreler bulunmaktadır. Bu sűrelerde dernekler űzerlerine dűŐen gűrevleri yerine getirmediđi taktirde, hem fesih tehlikesi hem de sűrpriz cezalar ile karŐılaŐabilir.

Dernek kurmak isteyenlerin, kuruluş evrakları sonrasında aşağıdaki işlemleri yapması gerekmektedir.

1. Tutulması zorunlu olan dernek defterleri alınır ve notere ya da il sivil toplum műdűrlűgűnde tasdik ettirilir.

Tutulacak Defterler;

- a. Karar defteri,
- b. űye kayıt defteri,
- c. işletme defteri ve
- d. Evrak kayıt defteri;

Tutulması zorunlu olan defterler arasında yer almaktadır. Defterlerin tutulmasındaki usul ve esaslar dernekler yűnetmeliđinde belirtilmiŐtir.

2. Dernek geçici baŐkanı tarafından, karar defterinde DERBİS Őifresinin alınmasına dair alınmış karar űrneđi ve dilekçe ile birlikte, DERBİS Őifresi talep edilir. Bu Őifre ile bir çok bildirim iŐlemi, elektronik ortamda gerçekleŐtirilebilir.
3. Dernek yűneticileri tarafından karar defterinde alınacak bir karar ile dernek adı ve kűtűk numarasının bulunduđu, yuvarlık ve mavi renkli műhűr ve dernek kaŐesi basım iŐlemi gerçekleŐtirilir.

4. Vergi dairesinden vergi kimlik numarası edinmeniz gerekmektedir.(Kuruluş esnasında dernekler müdürlüğünce alınmaktadır)
5. Dernek kurucu üyeleri arasında, derneğin ilk genel kurulu yapılana kadar görev dağılımı gerçekleştirilir. Başkan, başkan yardımcısı, sayman ve sekreterlik gibi görev dağılımlarının yapılması.
6. Banka hesabı açılır ve bununla birlikte dernek elektrik, su vb. gibi abonelikleri gerçekleştirilir
7. Dernek giderlerinin ve gelirlerinin kayıt edilmesi adına dernek makbuzlarının yetkili matbaalarca basımı gerçekleştirilir
8. Dernek gelirlerinin tamamının banka yoluyla tahsil edilmesi halinde gelir makbuzu kesilmesine gerek olmadığı için gelir makbuzu bastırılmayabilir.
9. İlk genel kurulun 6 ay içerisinde toplanıp, en az 16 kişi ile yönetim organlarının oluşturulması zorunludur. Genel kurul gerçekleştirilene kadar üye kabulü gerçekleştirilip, kurucularla birlikte en az 16 üye bulunmalıdır.
10. İlk bir yıl içerisinde iç denetim raporunun oluşturulması zorunludur. Bu rapor denetim kurulu tarafından oluşturulabileceği gibi, dışarıdan bağımsız bir firmadan denetim hizmeti de alınabilir.
11. Bir önceki yılın beyanname bildirimini, 1 Ocak ile 31 Nisan arasında doldurularak, DERBİS üzerinden gönderilmesi ya da dernekler birimine teslim edilmesi gerekmektedir.
12. Yukarıda yer alan işlemler, dernek kurduktan sonra yapılması gereken zorunlu işlemlerdir.

Tabi bu işlemler haricinde isteğe bağlı olan, ancak gerçekleştirilmesi durumunda, dernek faaliyetlerini yürütmeniz için avantaj sağlayacak bir takım işlemler de mevcuttur.

Bunlar:

1. Dernek adının tescili işlemi (Marka Patent Başvurusu)
2. Dernek web sitesi kurulumu (Online Üyelik Başvurusu ve Aidat Toplama)
3. Dernek sosyal medya hesaplarının kurulumu ve yönetimi
4. Dernek tanıtım faaliyetleri ve kampanya oluşturulması
5. Yardım toplama için izin alınması
6. Dernek amaçlarını gerçekleştirmek için proje oluşturulması ve hibe başvurusu (PRODES)
7. Spor derneği kurulacaksa sicil tescilinin gerçekleştirilmesi vb. işlemleri kapsamaktadır.

Kaynak

- 4- www.siviltoplum.gov.tr
- 5- Dernekler kanunu
- 6- Dernekler yönetmeliği

DERNEKLER TARAFINDAN TUTULACAK DEFTERLER

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Daha önceki yazılarımızda ifade ettiğimiz üzere dernekler tüzel kişilik olarak Kurumlar Vergisi Mükellefi değildirler. Bununla birlikte iktisadi işletmeleri olması halinde Kurumlar Vergisi Mükellefiyeti tesis ettirmek zorundadırlar. Keza kurumlar vergisi mükellefi olan derneklerin vergi kanunları uyarınca tutacakları defterler ve kayıt esasları 213 sayılı Vergi Usul Kanununda detaylı olarak belirlenmiş durumdadır.

İş bu yazımızda iktisadi işletmesi bulunmayan ve dolayısıyla Kurumlar Vergisi Mükellefiyeti bulunmayan derneklerin tutacakları yasal defterler ile ilgili bilgi vermek amacıyla iş bu makalemiz hazırlanmış bulunmaktadır.

I- DERNEKLER TARAFINDAN TUTULACAK DEFTERLER:

Dernekler yönetmeliğinin 31. Maddesinde belirtildiği üzere dernekler ilke olarak İŞLETME HESABI ESASINDA defter tutmaktadırlar.

Bununla birlikte aynı madde de aşağıda belirtilen iki durumda BİLANÇO ESASINDA defter tutmak zorundadırlar.

1- Kamuya Yararlı Dernek Statüsü Alan Dernekler

2- Yıllık Brüt Gelirleri 500.000 TL'yi Aşan Dernekler

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Defter tutma esasları

Madde 31 – (Değişik fıkra:RG-1/6/2012-28310) Dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, kamu yararına çalışma statüsü bulunan dernekler ile yıllık brüt gelirleri beşyüzbin TL'yi aşan dernekler takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutarlar.

(Ek fıkra:RG-30/10/2011-28100) Şubesi bulunan derneklerin bilânço esasına göre defter tutmaları halinde, birinci fıkrada belirtilen hadlere bakılmaksızın, bu derneklerin şubeleri de bilânço esasına göre defter tutarlar. Her halde dernekler ile şubelerinin aynı esasta defter tutmaları zorunludur.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernekler, yukarıda belirtilen hadde bağlı kalmaksızın yönetim kurulu kararı ile bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Bilanço esasına geçen dernekler, üst üste iki hesap döneminde yukarıda belirtilen haddin altına düşerlerse, takip eden yıldan itibaren işletme hesabı esasına dönebilirler.

Ticari işletmesi bulunan dernekler, ticari işletmeleri için, ayrıca Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre defter tutarlar.

II- İŞLETME HESABI ESASINDA TUTULACAK OLAN DEFTERLER

Dernekler yönetmeliği 32. Maddesinde dernekler tarafından tutulmak zorunda olan defterler ve bu defterlerden hangilerinin tasdike tabi olduğu ve tasdik makamlarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Buna göre; İşletme hesabı esasında tutulacak defterler ve uyulacak esaslar aşağıdaki gibidir:

1) Karar Defteri:

Yönetim kurulu kararları tarih ve numara sırasıyla bu deftere yazılır ve kararların altı toplantıya katılan üyelerce imzalanır.

Bu deftere kararın tarih ve sayısı ile konusunun yazılması zorunludur, ancak alınan karar birden fazla konuyu içeriyorsa, konu kısmına genel nitelikte ibareler yazılabilir.

Karar defterinin “Toplantıya Katılan Üyelerin Adı ve Soyadı” kısmına yalnızca toplantıya katılan yönetim kurulu üyelerinin adı ve soyadları yazılır.

Toplantıda alınan kararlar “Kararın Metni” kısmına yazılır ve kararın altı toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır.

Ancak, karara katılmayan üyeler, karara katılmadıklarını belirten ibareleri yazarak kararın altına imza atarlar.

Aynı toplantıda alınan kararların birden fazla sayfaya yazılması halinde, her sayfa paraf edilerek kararın bittiği sayfa imzalanır. Her yılın ilk kararına (1)’den başlayarak numara verilir.

2) Üye Kayıt Defteri:

Derneğe üye olarak girenlerin kimlik bilgileri, derneğe giriş ve çıkış tarihleri bu deftere işlenir. Üyelerin ödedikleri giriş ve yıllık aidat miktarları bu deftere işlenebilir.

Yazılı olarak yapılan üyelik başvurusu üzerine, dernek yönetim kurulunca başvurusu kabul edilen gerçek kişi üyenin; adı soyadı, T.C. kimlik numarası, tabiiyeti, anne adı, cinsiyeti, üyeliğe giriş ve üyelikten çıkış tarihlerinin deftere yazılması zorunludur. Ayrıca, mesleği, yerleşim yeri ve e-mail adresi de deftere yazılabilir.

Üyeler arasında yabancı kişilerin bulunması halinde T.C. kimlik numarası satırına, varsa kişinin tabiiyetinde bulunduğu ülkenin vatandaşlık numarası ve benzeri bilgiler yazılır.

Dernek üyeleri arasında tüzel kişi veya yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kâr amacı gütmeyen kuruluş bulunması halinde; tüzel kişinin üyeliğe giriş ve üyelikten çıkış tarihleri, defterin adı ve soyadı satırına tüzel kişinin unvanı, T.C. kimlik no satırına varsa vergi kimlik numarası, tabiiyeti

satırına tüzel kişinin merkezinin bulunduğu ülkenin adı, mesleği satırına tüzel kişinin hukuki statüsü (dernek, vakıf, kâr amacı gütmeyen kuruluş, limited/anonim şirket vb.) yazılır. Ayrıca, yerleşim yeri ve e-mail adresi de deftere yazılabilir.

Üyelerin ödedikleri giriş ve yıllık aidat miktarları bu deftere yazılabilir.

3) Evrak Kayıt Defteri:

Gelen ve giden evraklar, tarih ve sıra numarası ile bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyalanır. Elektronik posta yoluyla gelen veya giden evraklar çıktısı alınmak suretiyle saklanır.

Evrak kayıt defteri; karşılıklı sayfalarda yer alan, Mezkur tebliğde örneği gösterilen “Gelen Evrak” ve “Giden Evrak” şeklinde iki bölüm halinde tutulur.

Gelen evraklar gelen evrak bölümüne, giden evraklar giden evrak bölümüne olmak üzere, her bir satıra ilgili evraka ait bilgiler yazılır. Gelen ve giden evrak kayıt sıra numaraları, her yılın başında (1) sıra numarası ile başlar. Gelen ve giden evrak kayıt defteri, “gelen evrak kayıt defteri” ve “giden evrak kayıt defteri” olarak ayrı defterler halinde tutulabilir. Bu şekilde tutulan defterler bir araya getirilerek tek bir defter olarak muhafaza edilir.

4) Demirbaş Defteri:

Derneğe ait demirbaşların edinme tarihi ve şekli ile kullanıldıkları veya verildikleri yerler ve kullanım sürelerini dolduranların kayıttan düşürülmesi bu deftere işlenir.

Bu defterin her bir satırına ve ilgili sütunun altına bir demirbaşta ait bilgiler yazılır. Parçaları ile bir bütün olan ve bu şekilde alınmış demirbaşlar bir satıra kaydedilir ve adedi sütununa takım ve benzeri ibareler yazılır.

Diğer sütunlara yazılamayan, ancak yazılması gerekli görülen bilgiler açıklama sütununda belirtilir. Bilânço esasına göre defter tutulması halinde, demirbaş defteri tutulmaz.

5) İşletme Hesabı Defteri:

Dernek adına alınan gelirler ve yapılan giderler açık ve düzenli olarak bu deftere işlenir.

Muhasebe sisteminde tek taraflı kayıt sistemine göre tutulan bir defterdir işletme defteri. İşletme defterinin sağ tarafında gelir, sol tarafında gider sayfaları vardır.

Esnaf gider sayılan ödemelerini gider sayfasına, gelir sayılan tahsilatlarını gelir sayfasına yazar. Defterin işlenmesi çok kolay ve anlaşılırdır. Herkes tarafından tutulabilir.

İşletme defteri ciltli, sayfaları karşılıklı, sıra numaralıdır. Karşılıklı sayfaların sol tarafı gider kısmından, sağ tarafı gelir kısmından oluşur.

İşletme defterinin her sayfasının ilk satırı, bir önceki sayfanın toplamının devredildiği “devreden toplam satırı”, son satırı ise sayfa toplamının yazıldığı “toplam satırı”dır.

6) Alındı Belgesi Kayıt Defteri :

Alındı belgelerinin seri ve sıra numaraları, bu belgeleri alan ve iade edelerin adı, soyadı ve imzaları ile aldıkları ve iade ettikleri tarihler bu deftere işlenir.

Derneklerce tutulması zorunlu olan defterlerin dernekler biriminden veya noterden onaylı olması zorunludur.

Büyük Defterin onaylatılması zorunlu değildir.

II- BİLANÇO ESASINA GÖRE TUTULACAK DEFTERLER:

Bilanço esasında defter tutacak olan dernekler işletme hesabı esasında tutulması zorunlu olan defterlerden yukarıda yazılı olan:

– Demirbaş Defteri

– İşletme Defteri

Dışındaki defterleri tutmazlar. Yukarıda sayılan diğer defterlerin yanında bilanço esasında tutulması gereken ilave defter aşağıda olduğu gibidir.

1- Karar Defteri:

2- Üye Kayıt Defteri:

3- Evrak Kayıt Defteri:

4- Alındı Belgesi Kayıt Defteri:

5-Yevmiye Defteri: Muhasebede, ticari işlemlerin belgelere dayanarak tarih sırası ile, maddeler halinde kaydedildiği deftere yevmiye defteri (Günlük Defter) denir.

Yevmiye defterine yapılan her kayıt mutlaka bir belgeye dayanmalıdır. Muhasebede belgesi olmayan hiçbir işlem kaydedilemez. Yevmiye defterine ilk olarak yeni işe başlayan işletmelerde açılış bilançosu, eskiden beri işe devam eden işletmelerde önceki dönem sonu bilançosunda yer alan bilgiler esas alınarak açılış kaydı yapılır.

6-Büyük Defter: Büyük defter, yevmiye defterlerine kaydedilmiş olan işlemleri buradan alarak sitemli bir şekilde hesaplara dağıtan ve düzenli olarak bu hesaplarda toplayan muhasebe defteridir. Büyük defterin diğer adı da Defteri Kebir'dir.

Yevmiye defterlerine yapılan işlemler tarih ve işlem sırasına göre, belli bir düzenlemeye tabi tutulmadan yazılır.

7- Envanter Defteri:

Envanter defteri, ticari işletmenin açılışında ve açılıştan sonra her hesap döneminin sonunda taşınmazların, alacakların, borçların, nakit para tutarının ve varlıklar ile borçların değerlerinin teker teker kaydedildiği ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı defterdir.

Hesap dönemi on iki ayı geçemez. Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri saklı kalmak kaydıyla envanter, düzenli bir işletme faaliyetinin akışına uygun düşen süre içinde ve her halükarda hesap döneminin sonundan itibaren üç ay içinde çıkarılır ve deftere kaydedilir.

Envanter defterinin ciltli ve sayfaları müteselsil sıra numaralı olur; vergi kanunlarına uygun olmak şartıyla müteharrik yapraklı defterler de kullanılabilir.

Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu Kanununun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre yapılır.

III- DEFTER TUTMA ESASLARI:

Dernekler işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. Ancak, şubeleri de dahil olmak üzere kamu yararına çalışma statüsü bulunan dernekler ile yıllık brüt gelirleri beşyüzbin TL'yi aşan dernekler takip eden hesap döneminden başlayarak bilanço esasına göre defter tutarlar.

Şubesi bulunan derneklerin bilânço esasına göre defter tutmaları halinde, birinci fıkrada belirtilen hadlere bakılmaksızın, bu derneklerin şubeleri de bilânço esasına göre defter tutarlar. Her halde dernekler ile şubelerinin aynı esasta defter tutmaları zorunludur.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan dernekler, yukarıda belirtilen hadde bağılı kalmaksızın yönetim kurulu kararı ile bilanço esasına göre defter tutabilirler.

Bilanço esasına geçen dernekler, üst üste iki hesap döneminde yukarıda belirtilen haddin altına düşerlerse, takip eden yıldan itibaren işletme hesabı esasına dönebilirler.

Ticari işletmesi bulunan dernekler, ticari işletmeleri için, ayrıca Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre defter tutarlar.

Bu defterlerin kullanılmasına sayfaları bitene kadar devam edilir ve defterlerin ara tasdiki yapılmaz. Ancak, Yevmiye Defteri kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda, her yıl yeniden tasdik ettirilir.

Tutulacak defter ve kayıtların Türkçe olması zorunludur. Defterler mürekkepli kalemle yazılır.

Defterler bilgisayar ortamında da tutulabilir. Ancak form veya sürekli form şeklinde tutulacak defterler, kullanılmaya başlanmadan önce her bir sayfasına numara verilerek ve onaylatılarak kullanılabilir. Onaylı sayfalar kullanıldıktan sonra defter haline getirilerek muhafaza edilir.

Çıktı alınarak deftere yapıştırmak suretiyle defter tutulması halinde, deftere yapıştırılan bu sayfaların bir sonraki karar alınmadan önce dört köşesinden notere onaylatılması zorunludur.

Yevmiye defteri maddelerinde yapılan yanlışlar ancak muhasebe kurallarına göre düzeltilebilir. Diğer defter ve kayıtlara rakam ve yazılar yanlış yazıldığı takdirde düzeltmeler ancak yanlış rakam ve yazı okunacak şekilde çizilmek, üst veya yan tarafına veya ilgili bulunduğu hesaba doğrusu yazılmak suretiyle yapılabilir. Yanlış rakam ve yazının çizilmesi halinde, bu rakam ve yazıyı çizen tarafından paraflanır.

Defterlere geçirilen bir kayıt; kazımak, çizmek veya silmek suretiyle okunamaz hale getirilemez.

Karar defterinin sayfa sonunda imza için bırakılan bölümü hariç defterlerin satırları, çizilmeksizin boş bırakılamaz ve atlanamaz.

Ciltli defterlerde, defter sayfaları ciltten koparılamaz. Tasdikli form veya sürekli form yapraklarının sırası bozulamaz ve bunlar yırtılamaz.

İşlemler, defterlere günlük olarak kaydedilir.

Ancak, gelir ve gider kayıtları;

1- İşlemlerin, işin hacmine ve gereklerine uygun olarak muhasebe düzeni ve güvenliğini bozmayacak bir süre içinde kaydedilmesi şarttır. Bu gibi kayıtlar on günden fazla geciktirilmez.

2- Kayıtlarını devamlı olarak muhasebe fişleri ve bordro gibi yetkili amirlerin imza ve parafını taşıyan belgelere dayanarak tutan derneklerde, işlemlerin bunlara kaydedilmesi, deftere işlenmesi hükmündedir.

Ancak bu kayıtlar, işlemlerin esas defterlere kırkbeş günden daha geç intikal ettirilmesine imkan vermez. Dernek defterlerinin denetim amacıyla istenmesi halinde, kırk beş günlük sürenin dolması beklenmeden kayıtların işlenmesi zorunludur.

IV- DEFTERLERİN TASDİKİ VE DEFTERLERİ SAKLAMA SÜRESİ:

Bu Yönetmelikte yazılı defterleri kullanacak dernekler, bunları kullanmaya başlamadan önce il dernekler müdürlüğüne veya notere tasdik ettirirler. Bu defterlerin kullanılmasına sayfaları bitene kadar devam edilir ve defterlerin ara tasdiki yapılmaz.

Ancak, yevmiye defteri kullanılacağı yıldan önce gelen son ayda, her yıl yeniden tasdik ettirilir. Tasdik edilen her defter için ayrı bir tasdik numarası verilir.

Derneğin adı, kütük numarası, yerleşim yeri, defterin türü, defterin kaç sayfadan ibaret olduğu, tasdik tarihi, tasdik numarası, tasdiki yapan makamın resmi mühür ve imzasını içeren tasdik şerhleri defterin ilk sayfasına yazılır veya DERNEKLER YÖNETMELİĞİ (EK-11)'de belirtilen "Tasdik Şerhi Formu" doldurulup defterin ilk sayfasına yapıştırılarak köşeleri tasdiki yapan makam tarafından mühürlenir.

Defterin son sayfası, defterin kaç sayfadan ibaret olduğu, tasdik tarihi ve numarası belirtilerek tasdik makamı tarafından mühürlenir ve imzalanır. Defterlerin her sayfası sıra numarasıyla teselsül edip etmediği kontrol edilerek mühürlenir.

Defterler hariç olmak üzere, dernekler tarafından kullanılan alındı belgeleri, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, kaydedildikleri defterlerdeki sayı ve tarih düzenine uygun olarak 5 yıl süreyle saklanır.

Kaynak

7- www.siviltoplum.gov.tr

8- Dernekler kanunu

9- Dernekler yönetmeliği

DERNEK GELİRLERİ VE HARCAMALARINDA USUL VE ESASLARI NELERDİR?

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

1- Derneğin gelir ve giderleri ne şekilde belgelendirilmelidir?

Dernek gelirleri alındı belgesi ile tahsil edilir. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer.

Dernek giderleri ise fatura, perakende satış fişi, serbest meslek makbuzu gibi harcama belgeleri ile yapılır.

Ancak, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı gelir vergisi kanununun 94 üncü maddesi kapsamında bulunan ödemeler için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı vergi usul kanunu hükümlerine göre gider pusulası düzenlenir.

Bu kapsamda da bulunmayan ödemeler için ek-13'te yer alan gider makbuzu veya banka dekontu gibi belgeler harcama belgesi olarak kullanılır.

Dernekler tarafından kişi, kurum veya kuruluşlara yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ek-14'te yer alan aynı yardım teslim belgesi ile yapılır.

Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından derneklere yapılacak bedelsiz mal ve hizmet teslimleri ise dernekler yönetmeliği ek-15'te yer alan aynı bağış alındı belgesi ile kabul edilir.

Bu belgeler; yönetmelik ek-13, ek-14 ve ek-15'te gösterilen biçim ve ebatta, müteselsil seri ve sıra numarası taşıyan, kendinden karbonlu elli asıl ve elli koçan yaprağından meydana gelen ciltler veya elektronik sistemler ve yazı makineleri aracılığıyla yazdırılacak form veya sürekli form şeklinde, dernekler tarafından bastırılır.

Form veya sürekli form şeklinde bastırılacak belgelerin, belirtilen nitelikte olması zorunludur.

Aynı bağış alındı belgeleri (ek-15)'de belirtilen bilgileri içermek koşuluyla bakanlıkça oluşturulan veya izin verilen yazılımlar kullanılarak elektronik ortamda da düzenlenebilir.

Düzenlenen bu belgeler genel müdürlüğün elektronik sisteminde muhafaza edilir.

Bastırılan belgelerin adedi ile seri ve sıra numaralarının, onbeş gün içinde basımevleri tarafından mülki idare amirliğine bildirilmesi zorunludur.

Bu bildirim dernekler bilgi sistemi (derbis) üzerinden elektronik ortamda da yapılabilir.

Defterler hariç olmak üzere, dernekler tarafından kullanılan alındı belgeleri, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, kaydedildikleri defterlerdeki sayı ve tarih düzenine uygun olarak 5 yıl süreyle saklanır.

2-Dernek adına gelir toplamak için düzenlenen yetki belgesiyle ilgili usul nedir?

Yönetim kurulu asıl üyeleri hariç, dernek adına gelir tahsil edecek kişi veya kişiler, yetki süresi de belirtilmek suretiyle, yönetim kurulu kararı ile tespit edilir. Gelir tahsil edecek kişilerin açık kimliği, imzası ve fotoğraflarını ihtiva eden ve Dernekler Yönetmeliği Ek-19'da yer alan "Yetki Belgesi" dernek tarafından iki nüsha olarak düzenlenerek, dernek yönetim kurulu başkanınca onaylanır. Yönetim kurulu asıl üyeleri yetki belgesi olmadan gelir tahsil edebilir.

Yetki belgelerinin süresi yönetim kurulu tarafından en çok bir yıl olarak belirlenir. Süresi biten yetki belgeleri aynı usulle yenilenir. Yetki belgesinin süresinin bitmesi veya adına yetki belgesi düzenlenen kişinin görevinden ayrılması, ölümü, işine veya görevine son verilmesi, derneğin kendiliğinden dağıldığının tespit edilmesi veya fesih edilmesi gibi hallerde, verilmiş olan yetki belgelerinin dernek yönetim kuruluna bir hafta içinde teslimi zorunludur. Ayrıca, gelir toplama yetkisi yönetim kurulu kararı ile her zaman iptal edilebilir.

3-Derneklerde bankaya hesap açtırmak zorunlu mu?

Ancak, dernek adına gelir tahsil etmekle yetkili olan kişiler, tahsil ettikleri paraları otuz gün içerisinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır. Tahsilatı 2005 yılı için 1.000,00 TL'yi geçenler)Bu tutar her yıl yeniden değerlendirme oranında artmaktadır), 30 otuz günlük süreyi beklemezsizin tahsil ettikleri parayı en geç iki iş günü içinde dernek saymanına teslim ederler veya derneğin banka hesabına yatırır.

Dernek kasasında bulundurulabilecek para miktarı, ihtiyaçlar dikkate alınarak yönetim kurulunca belirlenir.

Derneklerin bankalarda hesap açtırması gerektiğine dair mevzuatta herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

4-Derneğin banka hesabına yatan paralar için alındı belgesi düzenlenmesi zorunlu mudur?

Dernek gelirleri alındı belgesi ile tahsil edilir. Ancak, dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile tahsili halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Dolayısıyla, derneğin banka hesabına yatan paralar için alındı belgesi düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır.

5-Dernekte tadilat işlerinde çalıştırılan kişiye ödenen ücret için nasıl bir belge düzenlenmelidir?

Dernek giderleri, fatura, perakende satış fişi, serbest meslek makbuzu gibi harcama belgeleri ile yapılır. Ancak, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesi kapsamında bulunan ve ücret mahiyetindeki ödemeler için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre gider pusulası düzenlenir. Dolayısıyla, dernek tarafından yaptırılan tadilat işi için ücret ödenen kişi fatura düzenleyemiyorsa ödeme karşılığında dernek tarafından gider pusulası düzenlenir ve ödenen ücretten gelir vergisi stopajı yapılarak maliye veznesine yatırılır.

6-Dernek işlemleri nedeniyle verilen cezalar derneğe gider kaydedilebilir mi? Derneğin iş ve işlemlerinde dernek yetkililerinin kusurları nedeniyle ödenmek zorunda olunan cezalar dernek giderlerine kaydedilmez. Bu cezaların, kusurlularca ödenmesi gerekir.

Kaynak

www.siviltoplum.gov.tr

Dernekler kanunu

Dernekler yönetmeliği

DERNEKLERİN KURUMLAR VERGİSİ KARŞISINDAKİ DURUMU

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Ülkemizde 100.000 in üzerinde dernek bulunmaktadır. Ülkemizdeki derneklerin çok büyük çoğunluğu maddi sıkıntı içerisinde. Üye aidatları dışında gelirleri bulunmamaktadır. Üyeler ise kuruluş yıllarında büyük bir heyecanla aidatlarını öderken sonraki yıllarda aidat ödemekte istekli davranmamaktadırlar.

Maddi sıkıntı çeken bu tür derneklerdeki vergi ve muhasebe gibi yasal işlemleri muhasebeciler yerine genellikle gönüllü yöneticiler tarafından yerine getirilmektedir. Bu kişilerin vergi hukuku hakkındaki bilgileri ise ya hiç olmamakta ya da kulaktan duymak suretiyle olmaktadır.

Konu ile ilgili bilgilendirme amacıyla iş bu yazımızı kaleme almış bulunmaktayız.

5253 sayılı Dernekler Kanununa göre dernek; kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını ifade etmektedir.

Dernekler, kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermeleriyle tüzel kişilik kazanırlar. Derneklerin tüzel kişilikleri seçilmiş organlar tarafından yönetilir ve temsil edilirler.

5520 sayılı kanunun 1. Maddesinde vergi mükellefleri sayılmış olup bu mükellefler arasında DERNEKLER bulunmamaktadır.

Bununla birlikte aynı maddenin (ç) bendi ile derneklere ait iktisadi işletmelerin KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFİ olacağı hüküm altına alınmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanununda ayrıca;

“Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.”

Hükmü bulunmaktadır.

Bu hükümden hareketle dernekler için yazdığımız her şey SENDİKALAR içinde geçerlidir.

Vakıflar ve vergilendirilmesi konusu ayrı bir yazımızın konusu olacaktır

Kanunun 2 nci maddesinin beşinci fıkrasında, derneklere ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve sermaye şirketleri ile kooperatifler dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmelerin derneklerin iktisadi işletmeleri olduğu, aynı maddenin altıncı fıkrasında da derneklere ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemelerinin, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal ve hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olmasının, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi işletme niteliğini değiştirmeyeceği hükme bağlanmıştır.

5520 sayılı kanunun dernekler ve iktisadi işletmeleri konusundaki maddeleri ve bunlara ilişkin değerlendirmelerimiz aşağıdaki gibidir.

1- DERNEKLER KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFİ OLACAKMIDIR?

5520 sayılı kurumlar Vergisi kanununun 1.maddesi aynen aşağıdaki gibidir.

Verginin konusu

MADDE 1- (1) Aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir:

- a) Sermaye şirketleri.*
- b) Kooperatifler.*
- c) İktisadî kamu kuruluşları.*
- ç) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler.*
- d) İş ortaklıkları.*

(2) Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşur

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 inci maddesine göre dernek kurumlar vergisi mükellefleri arasında sayılmazken, aynı maddenin (ç) bendi ile derneklere ait iktisadi işletmeler kurumlar vergisi mükellefiyeti kapsamına alınmışlardır.

Aynı Kanunun 2 nci maddesinin beşinci fıkrasında, derneklere ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve sermaye şirketleri ile kooperatifler dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmelerin derneklerin iktisadi işletmeleri olduğu, aynı maddenin altıncı fıkrasında da derneklere ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemelerinin, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunmasının, tüzel kişiliklerinin olmamasının, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya işyerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği, mal ve hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak

kadar olmasının, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi işletme niteliğini değiştirmeyeceği hükme bağlanmıştır.

Buna göre, derneklerin tüzel kişiliği itibariyle kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmamaktadır. Ancak, derneklerin devamlılık arz eden ticari, sınai veya zirai nitelikte diğer bir ifadeyle bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifası gibi bir faaliyetinin bulunması halinde bu faaliyetler nedeniyle oluşacak iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi gerekecektir.

Sonuç olarak; 5520 sayılı Kurumlar Vergisi kanununun 1. Maddesi hükmü gereği Vakıf ve Derneklerin kendi tüzel kişilikleri Kurumlar Vergisi Mükellefi değildir.

Ancak iktisadi işletmeleri olan vakıf ve derneklerin bu işletmelerinin faaliyetleri Kurumlar Vergisine tabidir.

2- DERNEK VE VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMEDEN NE ANLAŞILMASI GEREKMEKTEDİR?

5520 sayılı Kurumlar Vergisi kanununun 2. Maddesinin 5. Fıkrasında İktisadi İşletme tanımı yapılmıştır.

Madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

(5) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler: Dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan ve bu maddenin birinci ve ikinci fıkraları dışında kalan ticarî, sınai ve zirai işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, dernek veya vakıfların iktisadî işletmeleridir. Bu Kanunun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılır.

Aynı maddenin 6. Fıkrasında ise iktisadi işletme tanımına açıklık getirecek detay düzenlemelere yer verilmiştir.

Madde hükmü aynen aşağıdaki gibidir.

(6) İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez.

Konuya ilişkin olarak 1 nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde aşağıdaki hükümler bulunmaktadır.

Dernek veya vakfa ait bir iktisadi işletmenin varlığından söz edilebilmesi için iktisadi işletmenin;

a- Dernek veya vakfa ait veya bağlı olması (ait olma, sermaye bakımından; bağlı olma ise idari bakımdan bağlılığı ifade eder),

b- Sermaye şirketi veya kooperatif şeklinde kurulmamış olması,

c- Ticari, sınai veya zirai alanda devamlı olarak faaliyette bulunması,

Gerekmektedir.

Devamlılık unsuru, bir hesap dönemi içinde aynı veya ayrı faaliyet alanlarında ticari mahiyet arz eden işlemlerin birden fazla yapılmasını ifade etmektedir.

Aynı hesap döneminde tek işlem nedeniyle ticari faaliyetin devamlılık unsurunun oluştuğunu kabul etmek mümkün olmamakla birlikte, faaliyetin organizasyon gerektirmesi veya amacının ticari olması durumunda devamlılık unsurunun varlığı kabul edilir.

Ticari organizasyon, sermaye tahsisi, işyeri açılması, personel istihdamı, ticaret siciline kaydolmak gibi unsur ve şartlardan tümü veya bir kısmı yerine getirilmek suretiyle belirli şekilde kurulmuş olacaktır.

Bu takdirde bu organizasyon içinde bir takvim yılında veya iki veya üç yılda tek bir işlem yapılmış olsa dahi ticari faaliyetin varlığı kabul edilecektir.

3- SONUÇ

Sonuç olarak derneklerin tüzel kişiliği itibariyle kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmamaktadır.

Ancak, derneklerin devamlılık arz eden ticari, sınai veya zirai nitelikte diğer bir ifadeyle bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifası gibi bir faaliyetinin bulunması halinde bu faaliyetler nedeniyle oluşacak iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi gerekecektir.

İktisadi işletmesi bulunmadığı için Kurumlar Vergisinden muaf olan derneklerin gelir vergisi kanunu gereği yapacağı stopajlar, mevduatlarından kesilecek stopajlar, gayrimenkul kiralamalarının vergi kanunları karşısındaki durumları ayrı bir yazımızın konusu olacaktır.

Kaynak

1- GİB Derneklerin vergilendirilmesi rehberi

2- Kurumlar vergisi kanunu ve tebliğleri

DERNEKLERE AİT İKTİSADİ İŞLETMELERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

5253 sayılı Dernekler Kanununa göre dernek; kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere en az yedi gerçek veya tüzel kişinin bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

721 sayılı Türk Medeni Kanununun 56 ncı maddesine göre, “ Dernekler, en az yedi gerçek kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesine göre “herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernekler Mevzuatının temelini oluşturan Türk Medeni Kanunu ve Dernekler Kanununda Derneklerin İktisadi işletmelerinin tanımları ile dernekler ile bu müesseseler arasındaki bağa ilişkin bir tanım bulunmamakta olup bu işletmelere ilişkin asli tanımlamalar Vergi Mevzuatını düzenleyen kanunlarda yapılmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanununun I inci maddesine göre, dernekler (tüzel kişiliği itibarıyla) kurumlar vergisinin konusu dışında olup sadece bunlara ait iktisadi işletmelerin kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmaktadır.

Bununla birlikte kurumlar Vergisi Kanunu 1. Maddesinin (ç) bendi uyarınca derneklere ait iktisadi işletmeler ile iş ortaklıklarının kazançları kurumlar vergisine tabidir.

Kurum kazancı, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluşmaktadır.

Derneklere ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan sermaye şirketleri ile kooperatifler dışında kalan ticari, sınai ve zirai işletmeler ile benzer nitelikteki yabancı işletmeler, derneklerin iktisadî işletmeleridir.

Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanmasında sendikalar dernek; cemaatler ise vakıf sayılmaktadır.

I- DERNEKLERE AİT İKTİSADİ İŞLETMELERİN ÖZELLİKLERİ

Ticari işletme, esnaf faaliyeti için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan, devamlı ve bağımsız şekilde icra edilen faaliyetlerin yürütüldüğü işletmelerdir.

İşletmelerin belirgin özellikleri bağlılık, devamlılık ve faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesidir. Diğer bir anlatımla iktisadi işletmenin unsurları, ticari faaliyetin de temel özelliklerinden olan, bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifaları gibi faaliyetlerdir.

Buna göre derneklere ait iktisadi işletmenin temel özellikleri;

- 1- Dernek veya vakfa ait veya bağlı olması (ait olma, sermaye bakımından; bağlı olma ise idari bakımdan bağlılığı ifade eder)
- 2- Sermaye şirketi veya kooperatif şeklinde kurulmamış olması,
- 3- Faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesidir.
- 4- Ticari zirai veya zirai faaliyetin devamlı olması

Derneklerin eğitim ve sağlık gibi bir takım hizmetleri bir bedel karşılığı olmaksızın yerine getirmeleri halinde, bu faaliyetler dernek veya vakfa bağlı iktisadi işletme olarak nitelendirilmeyecektir ve vergileme söz konusu olmayacaktır.

Ancak, sözü edilen hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılan masrafların hizmet verilenlerden tahsil edilmesi veya bu kişilerden veya ailelerinden bağış adı altında bir bedel alınması durumunda, bu faaliyetler, derneğe ait iktisadi işletme olarak kabul edilecek ve kurumlar vergisine tabi olacaktır.

İktisadi işletmelerin temel özellikleri aşağıdaki gibidir.

1- Devamlılık Unsuru:

Bir hesap dönemi içinde aynı veya ayrı faaliyet alanlarında ticari mahiyet arz eden işlemlerin birden fazla yapılmasıdır. Aynı hesap döneminde tek işlem nedeniyle ticari faaliyetin devamlılık unsurunun oluştuğunu kabul etmek mümkün olmamakla birlikte, faaliyetin organizasyon gerektirmesi veya amacının ticari olması durumunda devamlılık unsurunun varlığı kabul edilir.

Ticari organizasyon, sermaye tahsisi, iş yeri açılması, personel istihdamı, ticaret siciline kaydolmak gibi unsur ve şartlardan tümü veya bir kısmı yerine getirilmek suretiyle belirli şekilde kurulmuş olacaktır. Bu takdirde bu organizasyon içinde bir takvim yılında veya iki veya üç yılda tek bir işlem yapılmış olsa dahi ticari faaliyetin varlığı kabul edilecektir.

Örnek 1: X Derneği tarafından (telif ve yayın hakkı elinde bulundurulmak suretiyle) bir kitabın yayınlanarak satışa sunulması halinde, bir defada yapılmış olsa dahi piyasaya sunularak birden fazla kişiye pazarlanması nedeniyle devamlılık unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Pazarlama işleminin bir defada herhangi bir dağıtım şirketi aracılığı ile yapılmış olması da durumu değiştirmeyecektir. Bir derneğin bir defaya mahsus olmak üzere

basımını yaparak satışa sunacağı kitaptan elde edilecek gelir, devamlı olarak yapılan bir faaliyet sonucu elde edilmiş sayılacağından, iktisadi işletme oluşacak ve söz konusu gelirler de kurumlar vergisine tabi tutulacaktır.

Örnek 2: Bir dernek tarafından (daha önce herhangi bir şekilde basım ve dağıtım yapılmamış) bir kitabın telif ve yayın hakkının satılması halinde iktisadi işletmeden söz edilemeyecektir.

2- Bağlılık Unsuru:

Derneğe ait veya bağlı olması (ait olma, sermaye bakımından; bağlı olma ise idari bakımdan bağlılığı ifade eder)

3- Faaliyetin Ticari, Sınai ve Zirai Nitelik Arz Etmesi Unsuru:

İktisadi işletmenin tanımı içinde yer alan ve devamlı olarak yapılan ticari, sınai veya zirai faaliyetten söz edebilmek için bu işletmenin tedavül ekonomisine katılması, başka bir ifadeyle işletmede üretilen veya alınan malların veya verilen hizmetin bir bedel karşılığı satılmış olması gerekir.

Aksi halde diğer unsurlar var olsa dahi bir iktisadi işletmenin varlığından söz edilemez. Kazanç sağlama amacı olmasa dahi işletmenin konusunun ve faaliyetinin, her türlü mal ve hizmet satışı ya da bunlara benzer şekillerde olması ve devamlı surette yapılması durumlarında da derneklere ait iktisadi işletme olduğu kabul edilecektir.

Buna göre derneklerin eğitim ve sağlık gibi bir takım hizmetleri bir bedel karşılığı olmaksızın yerine getirmeleri halinde, bu faaliyetler derneklere bağlı iktisadi işletme olarak nitelendirilmeyecektir. Ancak sözü edilen hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılan masrafların hizmet verilenlerden tahsil edilmesi veya bu kişilerden veya ailelerinden bağış adı altında bir bedel alınması durumunda, bu faaliyetler, derneklere ait iktisadi işletme olarak kabul edilecek ve kurumlar vergisine tabi olacaktır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 2. Maddenin 1.fıkrasının (a) bendine göre; 01.01.2008-31.12.2015 tarihleri arasında dernek gelirinin kesinti suretiyle vergilendirilmiş menkul sermaye iratlarından oluşması halinde iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.

4- Ekonomik Faaliyetin Ticari Organizasyonu Gerektirmesi

Ekonomik faaliyetin ticari organizasyonu gerektirmesi ve yılda birden fazla tekrar ettirilmesi veya her yıl bir defa olmakla beraber müteakip yıllarda ya da birkaç yıl arayla yapılmasına karşılık periyodik olarak tekrar etmesi durumunda da bu faaliyetin devamlı olduğunun kabulü gerekmektedir.

Örnek 1: Aynı vergilendirme döneminde birden fazla veya birden fazla vergilendirme döneminde periyodik olarak, ticari bir organizasyon çerçevesinde çay, yemek, tiyatro, kermes, konser gibi faaliyetlerin düzenlenmesi ve bu faaliyetlerden dolayı gelir elde edilmesi nedeniyle oluşacak olan iktisadi işletme için kurumlar vergisi mükellefiyetinin tesis edilmesi gerekecektir.

Yapılan işlemlerin ticari mahiyet arz etmemesi durumunda, devamlı bir ekonomik faaliyet söz konusu olmayacaktır.

Örnek 2: Havuz ve plaj işletmeciliği işinde dönemsel olmasına rağmen devamlık unsuru oluşmakta ve dernek ve vakfa bağlı iktisadi işletme olarak mükellefiyet tesis edilmesi gerekmektedir.

II- İKTİSADİ İŞLETMELERİN YASAL YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Derneklere bağlı iktisadi işletmeler diğer işletmeler gibi mükellefiyet tesis ettirme, defter tutma, beyanname verme, belge düzenine uyma (fatura, gider pusulası, ödeme kaydedici cihaz fişi vb.) ile Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen tüm vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır.

Bu yükümlülükler aşağıda maddeler halinde açıklanmaktadır.

1-Tacir Sayılma ve Türk Ticaret Siciline Kayıt Yaptırma Zorunluluğu:

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 16/1 maddesine göre; ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten dernekler tacir sayılırlar. Ancak TTK 16/2 Maddesi hükmüne göre; kamu yararına çalışan dernekler bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar.

Kamuya yararlı derneklerin bir ticari işletme işletmesi halinde, dernek tüzel kişiliği tacir sayılmaz, sadece derneğe ait ticari işletme tacir sıfatını taşır.

Amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işleten dernekler, bu işletmeyi ticaret siciline kaydettirmek zorundadır.

Türk Ticaret Kanununa göre tacirler, kanun hükümlerine uygun olarak bir ticaret unvanı seçmeye ve kullanmaya, işletmelerini ticaret siciline kaydettirmeye ve ticari defterler tutmaya mecburdurlar. Bu amaçla, derneğin adı ve ticari işletmesine ait bilgilerin sicile kaydedilmesi zorunludur.

2-Defter Tutma Zorunluluğu

Vergi Usul Kanununun 172 nci maddesi uyarınca derneklere ait iktisadi işletmelerin mezkur Kanunun esaslarına göre defter tutma zorunluluğu bulunmakta ve defter tutma bakımından tüccarların tabi oldukları hükümlere uymaları icap etmektedir.

Vergi Usul Kanununun 176 ıncı maddesinde tüccarlar defter tutma bakımından iki sınıfa ayrılmış olup, I inci sınıf tüccarların bilanço esasına göre, II nci sınıf tüccarların ise işletme hesabı esasına göre defter tutmaları gerekmektedir.

Bununla birlikte, aynı Kanunun 177 nci maddesinde, her türlü ticaret şirketleri ile kurumlar vergisine tâbi olan diğer tüzel kişilerin I inci sınıfa dâhil oldukları hüküm altına alınmıştır.

Bu çerçevede, derneklere ait iktisadi işletmelerin kazançları kurumlar vergisine tâbi olduğundan, kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan iktisadi işletmelerin, bilanço esasında tutulan ve Vergi Usul Kanununun 183 üncü maddesinde tanımlanan yevmiye defterini, 184 üncü maddesinde tanımlanan defterikebiri, 185 inci maddesinde tanımlanan envanter defterini ve ayrıca faaliyetleri gereği tutulması gereken diğer defterleri tutmaları ve tasdike tabi olanları aynı Kanun hükümlerine göre tasdik ettirmeleri gerekmektedir.

Bununla birlikte, müracaatları halinde, işlerinin icabı bilanço esasına göre defter tutmalarına imkân veya lüzum görülmeyenlerin, işletme hesabına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilmekte olup, bu durumda, söz konusu defterlerin yerine işletme hesabı defterinin kullanılacağı tabiidir.

Öte yandan, Kurumlar vergisinden muaf olmakla beraber diğer vergilerden birine tâbi olan derneklere ait iktisadi işletmelerin de muaf olmadıkları vergiler için defter tutmaları zorunludur.

Ayrıca, muhasebe kayıtlarının, Vergi Usul Kanununun kayıt nizamına ilişkin hükümleri ile Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerine uygun olması ve dernek merkezinin muhasebe kayıtları ile iktisadi işletmenin muhasebe kayıtlarının birbiriyle karışmasını önleyecek şekilde ayrı ayrı izlenmesi ve aynı Kanunun belge düzeni ile ilgili hükümlerine riayet edilmesi gerekmektedir.

3- İflasa Tabi Olma

Türk Ticaret Kanununun 20/l maddesi uyarınca, tacirler, her türlü borçlarından dolayı iflasa tabidirler. İflasa tabi olma bakımından, tacirin borçlarının adi işlerden mi, yoksa ticari işlerden mi kaynaklandığı önem taşımaz. Amacına ulaşmak için ticari işletme işleten dernekler de, tacir sayıldıklarından, iflasa tabidirler.

Özel amaçlı bir dernek açısından bu sonuç kesindir, söz konusu dernekler, borçlarından dolayı iflas yoluyla takip edilebilir ve iflasına karar verildiği takdirde, bu derneğe ilişkin kayıt re'sen silinir.

4- Beyanname Verme ve Verginin Ödenmesi

Derneklere ait iktisadi işletmeler, elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vermekle yükümlü oldukları vergi beyannamelerini (kurumlar vergisi, KDV, gelir stopaj vb.) ilgili vergilerin kendi kanunlarında düzenlenen sürelerde, bağlı buldukları vergi dairesine vermek ve tahakkuk eden vergileri vadesinde ödemekle mükelleflerdir.

III- İKTİSADİ İŞLETMELERİN VERGİLENDİRİLMESİ DURUMU

Önceki bölümde belirtilen ve iktisadi işletme sayılmak için gerekli şartları taşıyan derneklerin iktisadi işletmeleri;

1. Kazanç gayesi güdüp gütmediklerine,
2. Faaliyetin, kanunla verilmiş görevler arasında bulunup bulunmamasına,
3. Tüzel kişiliğe sahip olup olmamalarına,
4. Bağımsız muhasebelerinin bulunup bulunmamasına,
5. Kendilerine tahsis edilmiş sermaye veya iş yerlerinin olup olmadığına

Bakılmaksızın vergiye tabi tutulurlar.

Derneğin bu faaliyet için herhangi bir personel istihdam etmemesi, bu faaliyetten kar beklentisi olmaması veya kiralamaya ilişkin gelir ve faaliyet için ayrı bir bütçe veya sermaye tahsis etmemesi de bu faaliyetin İktisadi İşletme olarak değerlendirileceği gerçeğini değiştirmemektedir.

Buradaki temel kıstas, dernekçe yürütülen faaliyetin, faaliyetten yararlananlara bir bedel karşılığında sunulmasıdır. Derneklerce yürütülen ve karşılığında aynı veya nakdi hiçbir bedel talep edilemeyen faaliyetler, nitelikleri ve mali büyüklüğü ne olursa olsun ticari faaliyet olarak değerlendirilemez ve İktisadi İşletme kapsamına alınamaz.

Üyelerine veya 3. kişilere herhangi bir konuda, kurs, seminer, eğitim veya öğretim hizmeti sunan bir dernek, bu iş karşılığında yaptığı masrafları dernek bünyesinden karşıladığı müddetçe yürütülen faaliyetin vergi ile hiçbir ilişiği bulunmamaktadır.

Ancak aynı dernek bu işler için yaptığı masrafları “Eğitim materyali masrafı katılım bedeli, araç gereç masrafı katılım bedeli” gibi adlar altında katılımcılardan bağış yolu ile tahsil ederse yaptığı faaliyet iktisadi bir faaliyet olur ve vergileme kapsamında değerlendirilir.

Diğer taraftan;

1. Satılan mal veya hizmete ait bedelin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması,
2. Kâr edilmemesi,
3. Kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi

Bunların iktisadi işletme olma vasfını değiştirmeyecektir.

Derneklere ait veya bağılı olarak faaliyet gösteren ve tüzel kişiliği bulunan iktisadi işletmelerce elde edilen kazançlar üzerinden tarh edilecek kurumlar vergisinin muhatabı anılan iktisadi işletmelerdir. Derneklerin kamuya yararlı derneklerden sayılması bunlara bağılı iktisadi işletmelerin vergilendirilmesine engel teşkil etmemektedir.

Yabancı derneklere ait olup da sermaye şirketleri ve kooperatifler haricinde kalan iktisadi işletmelerin vergilendirilmesinde de yukarıda yapılan açıklamalar geçerli olacaktır.

1-Yabancı Derneklere Ait iktisadi İşletmelerin Vergilendirilmesi

Yabancı bir derneğin Türkiye’de vergilendirmeye tabi tutulabilmesi için derneğe ait iktisadi bir işletmenin varlığı şarttır. Ayrıca yabancı derneğe ait iktisadi işletmenin Türkiye’de dar mükellefiyet esasında kurumlar vergisine tabi tutulabilmesi için, iktisadi işletmenin derneğe ait veya bağılı olması gerekmektedir.

Bunun neticesinde, iktisadi işletmelerin hiyerarşik olarak bağılı bulunduğu bir tüzel kişilik olarak dernek varlığının bulunması gereklidir.

Şahıs veya mal topluluklarının yabancı ülke mevzuatlarında dernek nitelikleri her zaman açık bir şekilde belli olmayabilir. Bu durumda dernek adı altında olmayıp, başka adlar altında Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı kişi ve mal topluluklarına ait iktisadi işletmelerin hukuki yapıları itibariyle derneğe ait veya bağılı olup olmadığının tespitinin bunların kuruluşlarına dayanak teşkil eden hukuki metinlere göre yapılması gerekmektedir.

2-İktisadi İşletmelerinin Kârlarının Derneğe Aktarımı

Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (2) numaralı bendinde, iştirak hisselerinden doğan kazançlar menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

Aynı Kanununun 94 üncü maddesinin 6/b-i bendinde, tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergiden muaf olanlara dağıtılan, 75 inci maddenin ikinci fıkrasının (1), (2) ve (3) numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından tevkifat yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Bir kazancın iştirak kazancı sayılabilmesi için bir başka kurumun hisselerine sahip olunması zorunluluk teşkil etmez, bağlı veya ait kuruluşun tamamına sahip olunması halinde de bir iştirak kazancı elde edilmesi söz konusu olacaktır.

Bu nedenle derneğe ait iktisadi işletmenin bağlı bulunduğu derneğe bağış adı altında da olsa aktardığı tutarlar kar payı niteliğinde olacaktır ve bu tutarlar üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin birinci fıkrasının 6 numaralı bendinin (b-i) alt bendi uyarınca %15 gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekecektir.

KAYNAK:

1-GİB Derneklerin Vergilendirilmesi Rehberi

2-Kurumlar vergisi kanunu ve tebliğleri

DERNEKLERİN GELİR VERGİSİ STOPAJI VE KDV KARŞISINDAKİ DURUMU

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Daha önceki yazılarımızda iktisadi işletmesi bulunmayan derneklerin Kurumlar Vergisinden muaf olduğunu açıklamıştık. Bununla birlikte derneklerin diğer vergiler karşısındaki mükellefiyet durumu veya vergi sorumlusu olarak yapacağı kesintiler konusunda iş bu yazımız kaleme alınmıştır. Bu yazımızda derneklerin KDV ve Gelir Vergisi Stopajları karşısındaki durumlarına yönelik uygulamalar hakkında bilgi verilmektedir.

Bir sonraki yazımızda ise derneklerce tutulacak olan yasal defterler hakkında bilgi sunulacaktır.

1- Derneklerin Yapacakları Kira veya Diğer Bazı Ödemeler Üzerinden Gelir Vergisi Kesintisi Yapmalıdır.

Dernekler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94 üncü maddesinde nakden veya hesaben ödeme yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecbur tutulanlar arasında sayılmıştır.

Bu madde hükmüne istinaden, derneklerin nakden veya hesaben yapılacakları ödemeler üzerinden yapmış oldukları tevkifatları, muhtasar beyanname ile ödeme veya tahakkukun yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilip ödenmesi gerekmektedir.

Dernek merkezi için kira ile tutulan iş yeri için yapılan ödemelerden Gelir Vergisi 94. Madde üzerinden GV Stopajı yapılmalıdır.

Keza dernek çalışanlarına yapılacak olan ücret ödemeleri üzerinden de Vergi Sorumlusu sıfatıyla GV keserek vergi dairesine ödeme mecburiyeti bulunmaktadır.

Başka bir örnek verecek olursak; Dernekler tarafından esnaf muaflığından faydalanan bir mükelleften mal ve hizmet alımında bulunulması halinde, Dernek tarafından mal alımı için %5, hizmet alımı için %10 tevkifat yapılıp ödemenin yapıldığı ay muhtasar beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bir dernek İKTİSADİ İŞLETMESİ OLMADIĞI için KURUMLAR VERGİSİNDEN MUAF olmasına rağmen kira ödemeleri vb. çalışanlara maaş ödemeleri üzerinden STOPAJ yapacağı için STOPAJ yönünden VERGİ MÜKELLEFIYET KAYDI yaptırmalıdır.

2- Derneklerin Elde Ettikleri Gayrimenkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi:

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5/b) bendinde, vakıflar (mazbut vakıflar hariç) ve derneklere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde sayılan tevkifat yapmaya mecbur olanlar tarafından derneklere ödenen kira bedellerinden gelir vergisi kesintisi yapılacaktır.

Sendikalar, ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret borsaları, esnaf odaları ve bunların birlikleri ile diğer mesleki kuruluşlara ait oda ve birlikler, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıklarına yapılan kira ödemelerinden de gelir vergisi kesintisi yapılması gerekmektedir.

3- Derneklere Ait Gayrimenkullerin Kiralanmasının KDV Karşısındaki Durumu:

Derneklere ait aşağıdaki gayrimenkullerin kiralanması işlemleri KDV'den istisnadır:

a- Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüz'üleri ve teferruatı,

b-Voli mahalleri ve dalyanlar,

c-Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüz'üleri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri.

Genel kural bu olmakla birlikte Derneklere ait taşınmazların bir iktisadi işletme oluşturacak şekilde kiralanması halinde, oluşacak iktisadi işletme kurumlar vergisi mükellefi olduğundan elde edilen kira gelirleri üzerinden vergi kesintisi yapılmayacak KİRA ÜZERİNDENKDV hesaplanarak fatura karşılığı tahsilat yapılacaktır.

Derneklere ait gayrimenkullerin iktisadi işletmeye dahil olmamak kaydıyla kiraya verilmesi işlemi Katma Değer Vergisi Kanununun 1/3-f maddesine göre katma değer vergisinin konusuna girmekle birlikte, söz konusu kiralama işlemi Kanunun 17/4-d maddesine göre katma değer vergisinden istisna tutulmaktadır.

Öte yandan, derneğe bağlı iktisadi işletmeye ait gayrimenkullerin kiraya verilmesi işlemi ise Katma Değer Vergisi Kanununun 1/3-g maddesine göre katma değer vergisine tabi olacağından, Kanunun 17/4-d maddesindeki istisna hükmü kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

4- Gayrimenkul Dışındaki Diğer Mal ve Hakların Kiralanması İşlemlerinin Katma Değer Vergisi Karşısındaki Durumu:

GVK.nun 70. maddesinde sayılan gayrimenkul dışında kalan diğer mal ve hakların dernekler tarafından kiraya verilmesi işlemleri, iktisadi işletmeye dahil olsun veya olmasın katma değer vergisine tabi bulunmaktadır.

Bunların kiraya verilmesi işlemlerinde, Katma Değer Vergisi Kanununun 17/4-d maddesinde yer alan istisnanın uygulanması söz konusu değildir.

Dolayısı ile bu mal ve hakların dernekler tarafından kiraya verilmesi katma değer vergisine tabi olacaktır.

Böylece, motorlu tahmil-tahliye araçları, kara nakliye vasıtaları, uçaklar, gemiler, iş makineleri, arama, işletme, imtiyaz hakları ve ruhsatları ile diğer haklar vb. nin kiraya verilmesi işleminde bunların iktisadi işletmeye dahil olup olmamasına bakılmaksızın katma değer vergisi hesaplanması gerekmektedir. Söz konusu mal ve hakların yurt dışından kiralanması da vergiye tabidir.

Bu mal ve hakları kiraya veren derneklerin gerçek usulde katma değer vergisi mükellefiyetlerinin bulunmaması ve kiralayanın gerçek usulde katma değer vergisi mükellefi olması halinde, bu işlem üzerinden hesaplanan katma değer vergisi kiralayan tarafından sorumlu sıfatıyla beyan edilerek ödenecektir. Bu kapsamdaki kiralamalarda kiraya veren ve katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmayan dernek tarafından herhangi bir beyan yapılmayacaktır.

Bu mal ve hakları kiralayanların da gerçek usulde katma değer vergisi mükellefiyeti bulunmaması halinde, dernek adına gerçek usulde katma değer vergisi mükellefiyeti tesis edilecek ve bu işlem üzerinden hesaplanan katma değer vergisi dernek tarafından mükellef sıfatıyla 1 No.lu KDV Beyannamesi ile beyan edilecektir.

5- Derneğin Tasarruflarını Bankada Değerlendirmesi Sonucunda Elde Ettiği Menkul Sermaye İratlarından Tevkifat Yapılması:

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67 nci maddesine göre; bankalar arası mevduat ile aracı kurumların borsa para piyasasında değerlendirdikleri kendilerine ait paralarına yürütülen faizler hariç olmak üzere, 75 inci

maddenin ikinci fıkrasının (7), (12) ve (14) numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarından ödemeyi yapanlarca vergi tevkifatı yapılır.

Vadeli mevduat faizleri Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında stopaja tabidir. Stopaj oranları en son, 2006/70731 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmiştir.

01.05.2019 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 1015 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla, enflasyon oranına bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan bir yıldan uzun vadeli hesaplarda, mevduat faizine uygulanan stopaj oranı farklılaştırılmış ve oran yüzde sıfır olarak belirlenmiştir. Diğer mevduat türleri için stopaj oranlarında bir değişiklik yapılmamıştır.

Yeni Karar çerçevesinde mevduat faizlerine uygulanan stopaj oranları aşağıdaki gibidir:

- a) Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar vadeli hesaplarda % 15
- b) Bir yıla kadar vadeli hesaplarda % 12
- c) Bir yıldan uzun vadeli hesaplarda % 10
- d) Enflasyon oranına bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda % 0.

Karar, 01.05.2019 tarihinden itibaren açılan vadeli hesaplara ödenecek faizler için uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir.

7- Derneklerin Elde Edebileceği Menkul Sermaye İratları:

Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesinin (7), (12) ve (14) üncü maddelerinde düzenlenen menkul sermaye iradı türleri aşağıda belirtilmiştir.

a-Mevduat faizleri

b-Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ile kâr ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kâr payları ve özel finans kurumlarınca kâr ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.

c-Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetler ve varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikalarından sağlanan gelirlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler.

Bir derneğin nakit varlıklarının bir kısmının, derneğin amaçlarını gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duyduğu gelirleri sağlamak amacıyla menkul kıymet alımına tahsis edilmesi, daha sonra bu menkul kıymetlerin yıl içinde farklı tarihlerde birkaç kez elden çıkarılması veya itfa tarihinde neması ile birlikte tahsil edilmesi durumunda, devamlılık arz eden ticari, sınai ve zirai bir faaliyetten söz edilemeyeceğinden derneğe bağlı bir iktisadi işletmenin varlığı söz konusu olmayacaktır.

Bu durumda, derneklerin elde ettiği menkul sermaye iradı üzerinden GVK Geçici 67 nci Madde hükmüne göre tevkifat yolu ile nihai bir vergileme söz konusu olacaktır.

Ancak, söz konusu derneğin, üyelerinden aidat veya bağış adı altında topladığı ve/veya üyelerin değerlendirilmek üzere verdikleri paralarla müstakil bir eleman istihdamını gerektirecek boyutta menkul kıymet alım-satım faaliyetinde bulunması ve münhasıran bu faaliyet için eleman istihdam edilmesi ticari organizasyonun oluştuğu anlamına gelecektir ve söz konusu faaliyet dolayısıyla oluşan iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi gerekecektir.

8- Dernek Yönetim Kurullarının Vergi Borçları Karşısındaki Sorumluluğu:

Derneklerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanuni temsilcileri tarafından yerine getirilir.

Kanuni temsilcilerin bu ödevleri yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacaklar, kanunî ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınır. Bu hüküm Türkiye’de bulunmayan mükelleflerin Türkiye’deki temsilcileri hakkında da uygulanır.

Temsilciler veya teşekkülü idare edenler bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler.

KAYNAK:

1-GİB Derneklerin Vergilendirilmesi Rehberi

2-Kurumlar vergisi kanunu ve tebliğleri

DERNEKLERE AİT GAYRİMENKULLERİN KİRALANMASI İKTİSADİ İŞLETME KURULMASINI GEREKTİRİRMİ?

Abdullah ÇAVUŞ/Bağımsız Denetçiler Derneği Başkanı

Gelirleri sadece gayrimenkul kira gelirlerinden oluşan derneklerin bu gelirlerinden dolayı iktisadi işletme kurup kurmayacakları ve kurumlar vergisine tabi olup olmadıkları konusu ile ilgili yapmış olduğumuz araştırma sonucu iş bu makale kaleme alınmıştır.

Yazımızda dernekler kanunu, kurumlar vergisi kanunu, gelir vergisi kanunu ve KDV kanunlarındaki hükümler araştırılacaktır.

Bununla birlikte bu yazımızın özelinde; 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 2. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde derneklerin münhasıran kira geliri elde etmiş olmalarının belirli şartlar dahilinde iktisadi işletme oluşturmayacağına yönelik özel bir düzenleme hakkında bilgi verilecektir.

1- DERNEKLER KANUNU

Bilindiği üzere 5253 sayılı Dernekler Kanununa göre kurulmaktadır. Anılan kanuna göre dernek; kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını ifade etmektedir.

Dernekler, kuruluş bildirisini ve eklerini merkezlerinin bulunduğu mahallin en büyük mülki amirliğine vermeleriyle tüzel kişilik kazanırlar.

Derneklerin tüzel kişilikleri seçilmiş organlar tarafından yönetilir ve temsil edilirler.

Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar

II- DERNEKLERİN KURUMLAR VERGİSİ KANUNU KARŞISINDAKİ DURUMLARI

5520 sayılı kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca Dernekler tüzel kişilikleri itibariyle Kurumlar Vergisi mükellefi değildirler.

Bununla birlikte 5520 sayılı kanunun 1. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler vergi mükellefiyeti kapsamına alınmıştır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 2. maddesinin beşinci fıkrasında da dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmayan ticari, sınai ve zirai işletmelerin iktisadi işletme olduğu hüküm altına alınmıştır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 2. Maddesinin altıncı fıkrasında ise dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği; mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin “Dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler” başlıklı (2.4) bölümünde iktisadi işletmenin tanımı içinde yer alan ve devamlı olarak yapılan ticari, sınai veya zirai faaliyetten söz edebilmek için bu işletmenin tedavül ekonomisine katılması, başka bir ifadeyle işletmede üretilen veya alınan malların veya verilen hizmetin bir bedel karşılığı satılmış olması gerektiği, aksi halde diğer unsurlar var olsa dahi bir iktisadi işletmenin varlığından söz edilemeyeceği ifade edilmiştir.

İktisadi işletmenin belirgin özellikleri; bağlılık, devamlılık ve faaliyetin ticari, sınai veya zirai bir mahiyet arz etmesidir. Diğer bir anlatımla iktisadi işletmenin unsurları, ticari faaliyetin de temel özelliklerinden olan, bir organizasyona bağlı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifaları gibi faaliyetlerdir.

Kanun, bu gibi halleri tek tek saymak yerine, dernek ya da vakıf tarafından piyasa ekonomisi içerisinde icra edilen tüm iktisadi faaliyetleri kapsama almıştır.

Sonuç olarak; derneklerin tüzel kişiliği itibarıyla kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmamaktadır.

Ancak, derneklerin devamlılık arz eden ticari, sınai veya zirai nitelikte diğerk bir ifadeyle bir organizasyona bağılı olarak piyasa ekonomisi içerisinde bedel karşılığı mal alım-satımı, imalatı ya da hizmet ifası gibi bir faaliyetinin bulunması halinde bu faaliyetler nedeniyle oluşacak iktisadi işletme nezdinde kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmesi gerekecektir.

III- DERNEKLERİN GELİR VERGİSİ KANUNU KARŞISINDAKİ DURUMLARI

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5/b) bendinde, vakıflar (mazbut vakıflar hariç) ve derneklere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinde sayılan tevkifat yapmaya mecbur olanlar tarafından derneklere ödenen kira bedellerinden gelir vergisi kesintisi yapılacaktır. Sendikalar, ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret borsaları, esnaf odaları ve bunların birlikleri ile diğerk mesleki kuruluşlara ait oda ve birlikler, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıklarına yapılan kira ödemelerinden de gelir vergisi kesintisi yapılması gerekmektedir.

Ayrıca, 1 seri no.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinin, “Dernek veya vakıflara ait taşınmazların kiralanması karşılığında yapılan kira ödemeleri” başlıklı (15.3.2.2.) bölümünde,

“GVK.nun 94. maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendi uyarınca, vakıflara (mazbut vakıflar hariç) ve derneklere ait taşınmazların kiralanması karşılığında, bunlara yapılan kira ödemelerinden gelir vergisi kesintisi yapılmaktadır.

Bu kesintinin yapılmasında, kendisine kira ödemesinde bulunulan derneğin, kamuya yararlı dernek ya da vakfın Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıf olması önem arz etmemektedir.

Başka bir deyişle, mazbut vakıflar hariç, hiçbir ayırım yapılmaksızın tüm dernek veya vakıflara ödenen kira bedellerinden bu kesintinin yapılması gerekmektedir.”

Açıklamalarına yer verilmiştir.

Öte yandan Derneklere ait taşınmazların bir iktisadi işletme oluşturacak şekilde kiralanması halinde, oluşacak iktisadi işletme kurumlar vergisi mükellefi olduğundan elde edilen kira gelirleri üzerinden vergi kesintisi yapılmayacaktır.

Bununla birlikte aşağıda açıklanacağı üzere bu gelirler KDV den de istisna edildiğinden iktisadi işletme kurularak kira geliri elde edilmiş olması halinde GV stopajı ve KDV olmayacaktır.

Ancak iş bu yazımız konusu ile ilgili olarak 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 2. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde derneklerin münhasıran kira geliri elde etmiş olmalarının iktisadi işletme oluşturmayacağına yönelik özel bir düzenleme yapılmış olup detayları aşağıda açıklanacaktır.

III- DERNEKLERE AİT GAYRİMENKULLERİN KİRALANMASININ KDV KARŞISINDAKİ DURUMU:

Derneklere ait aşağıdaki gayrimenkullerin kiralanması işlemleri KDV'den istisnadır.

1- Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüz'üleri ve teferruatı

2- Voli mahalleri ve dalyanlar,

3- Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüz'üleri ve teferruatı ile bilumum tesisatı demirbaş eşyası ve döşemeleri.

Konuya ilişkin Katma Değer Vergisi Kanununun ilgili maddeleri aynen aşağıdaki gibidir.

1- Kanunun 1/3-f maddesinde; Gelir Vergisi Kanununun 70 inci maddesinde belirtilen mal ve hakların kiralanması işlemlerinin katma değer vergisine tabi olduğu,

2- Kanunun 1/3-g maddesinde; genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birliklere, üniversitelere, dernek ve vakıflara, her türlü mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşların veya bunlara ait veya tabi diğer müesseselerin ticarî, sınaî, ziraî ve meslekî nitelikteki teslim ve hizmetlerinin, katma değer vergisine tabi olduğu,

3- Kanunun 17/4-d maddesinde ise iktisadi işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemlerinin katma değer vergisinden istisna olduğu, hüküm altına alınmıştır.

Derneklere ait gayrimenkullerin iktisadi işletmeye dahil olmamak kaydıyla kiraya verilmesi işlemi Katma Değer Vergisi Kanununun 1/3-f maddesine göre katma değer vergisinin konusuna girmekle birlikte, söz konusu kiralama işlemi Kanunun 17/4-d maddesine göre katma değer vergisinden istisna tutulmaktadır.

Bunun nedeni ise yazımızın konusu olan; 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 2. Maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde derneklerin münhasıran kira geliri elde etmiş olmalarının iktisadi işletme oluşturmayacağına yönelik özel bir düzenlemedir.

IV- DERNEKLERİN GAYRİMENKUL KİRALAMALARININ İKTİSADİ İŞLETME OLUŞTURMAYACAĞINA DAİR KURUMLAR VERGİSİ KANUNU DÜZENLEMESİ:

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1. maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler vergi mükellefiyeti kapsamına alınmıştır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 2. maddesinin beşinci fıkrasında da dernek veya vakıflara ait veya bağlı olup faaliyetleri devamlı bulunan sermaye şirketi ve kooperatif statüsünde bulunmayan ticari, sınai ve zirai işletmelerin iktisadi işletme olduğu hüküm altına alınmıştır.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 2. Maddesinin altıncı fıkrasında ise dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmamasının mükellefiyetlerini etkilemeyeceği; mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesinin bunların iktisadi niteliğini değiştirmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 2. Maddesinde derneklere yönelik ÖZEL BİR İSTİSNA HÜKMÜ bulunmaktadır.

Bu hüküm kurumlar vergisi kanununa ilke defa 2008 yılında 5766 sayılı kanunun 22. Maddesiyle eklenmiştir. Ancak anılan geçici 2. Maddenin uygulama süresi 31.12.2015 olarak belirlenmiştir.

Bu süre son olarak 2025 yılına kadar uzatılmıştır.

Uygulamada çok az kişi tarafından bilinen bu özel istisna maddesine zamanla dernekler dışında başka kurumlarda eklenmiştir.

Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

GEÇİCİ MADDE 2 – (Ek: 4/6/2008-5766/22 md.)

(1) 1/1/2008-31/12/2025 tarihleri arasında;

a) Dernek veya vakıflarca elde edilen Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5) numaralı bendi ve geçici 67 nci maddesi kapsamında kesinti suretiyle vergilendirilmiş kazanç ve iratlar,

b) Milli Eğitim Bakanlığına bağı örgün ve yaygın eğitim yapan mesleki ve teknik eğitim okullarındaki atölye ve uygulama birimleri ile anaokulu, kreş, çıraklık ve halk eğitim merkezlerindeki uygulama birimlerine bağı döner sermaye işletmelerinin elde ettikleri gelirler,

c) 2/11/2007 tarihli ve 5706 sayılı İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun uyarınca kurulan Ajansın görevleriyle ilgili yaptığı faaliyetlerinden aynı Kanunun 12 nci maddesi kapsamında elde ettiği gelirleri,

ç) (Ek: 3/5/2012-6303/10 md.) Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Hakkında Kanuna göre kurulan Ajansın anılan Kanunda sayılan görevleriyle ilgili yaptığı faaliyetlerinden elde ettiği gelirleri,

Dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz.

(2) (Ek: 31/10/2012- 6358/20 md.) Birinci fıkra hükmü, tasfiye edildiğı tarihe kadar EXPO 2016 Antalya Ajansının görevleriyle ilgili yaptığı faaliyetlerinden elde ettiği gelirler hakkında da uygulanır

V- SONUÇ

Kurumlar Vergisi Kanununa 5766 sayılı Kanunla eklenen geçici 2 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendiyle, 1/1/2008 – 31/12/2020 tarihleri arasında uygulanmak üzere, dernek veya vakıflarca elde edilen Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5) numaralı bendi ve geçici 67 nci maddesi kapsamında kesinti suretiyle vergilendirilmiş kazanç ve iratlar dolayısıyla iktisadi işletme oluşmayacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu düzenleme ile dernek veya vakıflar ile vergi uygulamalarında dernek veya vakıf olarak değerlendirilen kurum ve kuruluşların elde ettikleri gelirlerin münhasıran Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin (5) numaralı bendi ve geçici 67 nci maddesi kapsamında kesinti suretiyle vergilendirilmiş;

1- Taşınmaz kira gelirlerinden,

2- Menkul kıymet alım satım gelirlerinden,

3- Menkul kıymetlerin elde tutulması ile itfasından elde edilen gelirlerden

İbaret olması halinde, elde edilen bu gelirler dolayısıyla, 1/1/2008 – 31/12/2015 tarihleri arasında dernek veya vakfa bağlı iktisadi işletme oluşmayacağından, bu süre zarfında anılan gelirler nedeniyle dernek veya vakıf adına kurumlar vergisi mükellefiyeti tesis edilmeyecektir.

Söz konusu vergi kesintileri dernek veya vakıflar açısından nihai vergileme niteliğinde olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken husus geçici 2. Maddedeki düzenlemeler GVK 94. Maddesine göre stopaj kesilen işyerleri dışındaki gelirleri kapsamamaktadır.

Yani derneklere ait dairelerin **EV OLARAK KİRAYA** verilmesi durumu ile dernek veya vakıf bünyesinde yukarıda belirtilen gelirler dışında iktisadi işletme oluşması halinde, bu iktisadi işletmenin aktifinde kayıtlı bulunan taşınmazların kiralanması sonucu elde edilen taşınmaz kira gelirlerinin ya da bu iktisadi işletmenin aktifinde kayıtlı bulunan menkul kıymetlerin alım satımından, elde tutulmasından veya itfasından elde edilen gelirlerin (kesinti suretiyle vergilenmiş olup olmadığına bakılmaksızın), bahse konu iktisadi işletmeye ait kazançta dahil edilerek kurumlar vergisine tabi tutulacağı tabiidir.

KAYNAK:

- 1- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
- 2- 1 Nolu Kurumlar Vergisi Kanunu Genel Tebliği
- 3- GİB Derneklerin Vergilendirilmesi Rehberi

KAMUYA YARARLI DERNEK STATÜSÜNÜN KAZANILMASI VE AVANTAJLARI

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Derneklerin talebi doğrultusunda derneklere yasaların tanıdığı hak ve ayrıcalıkları elde etmek için İçişleri Bakanlığı'nın teklifi ile ilgili bakanlıkların ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine, Bakanlar Kurulu (Cumhurbaşkanlığı) kararıyla tespit edilen derneklere verilen özel bir statüdür.

Kamu yararına çalışan dernek statüsü bulunan derneklerin bir araya gelerek bir üst kuruluş (federasyon, konfederasyon) oluşturmaları halinde, teşekkül olunan bu yeni tüzel kişilik, doğrudan "kamu yararına çalışan dernek" statüsü kazanmaz.

Dernek federasyonu ya da konfederasyonlarının kamu yararına dernek statüsü kazanabilmeleri için dernekler için gerekli öngörülen tüm koşulları aynen taşımaları ve aynen dernekler gibi gerekli başvuru ve izin işlemlerini ikmal etmeleri gerekmektedir.

I- KAMUYA YARARLI DERNEK STATÜSÜNÜN KAZANILMASI

1- Aranılan Şartlar:

5253 sayılı Dernekler Kanununun 27 nci maddesinde bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için;

a) En az bir yıldan beri faaliyette bulunması,

b) Son bir yıl içindeki, 2019 yılı için belirlenen tutar olan 165.168,00TL'sini geçen alım ve satım işlemlerinin rekabet koşullarına uygun yapılması,

c) Amacı ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin, üyelerinin dışında yerel veya ulusal düzeyde toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması,

d) Yıl içinde elde ettiği gelirin en az yarısının bu amaçla harcanması,

e) Sahip olduğu mal varlığının ve yıllık gelirin tüzüğünde belirtilen amacı gerçekleştirecek düzeyde olması gerekir.

Bu durum, Bakanlık dernekler denetçileri tarafından düzenlenen rapor ile tespit ettirilebilir. Bu nitelikleri taşımadığı tespit edilen dernekler, kamu yararı kararı için, bu tespit yapıldığı tarihten itibaren üç yıl geçmeden önce yeniden başvuramaz.

2- Başvuru Ve İstenen Belgeler:

Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmak isteyen dernekler, aşağıda belirtilen ekler ile birlikte başvurularını mülki idare amirliğine (il dernekler müdürlüğü) yaparlar.

a) Derneğin kamu yararı yönünden; faaliyeti, yaptığı hizmetler ve gelecekte yapılması düşünülen işler hakkındaki raporu,

b) Derneğin taşınır ve taşınmaz mallarının listesi,

c) Kamu yararına çalışan derneklerden sayılması için yönetim kurulunun aldığı karar örneği

3- Başvurunun Değerlendirilmesi:

Derneklerin kamu yararına çalışan derneklerden sayılma istekleri, valilik görüşü ile birlikte bir ay içinde bakanlığa gönderilir. Valilik görüşünde derneğin amacının ve faaliyetlerinin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte ve ölçüde olup olmadığı ve kamu yararına çalışan derneklerden sayılıp sayılmayacağı açıkça belirtilir.

İlgili bakanlıkların ve maliye bakanlığının da görüşü alındıktan sonra, bakanlığın teklifi ve bakanlar kurulu kararı ile dernek, kamu yararına çalışan derneklerden sayılır.

Kamu yararına çalışan derneklerden sayılmaya ilişkin karar bakanlıkça ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine bilgi verilir.

Başvurusu reddedilenler buna ilişkin gerekçe ile birlikte ilgili valiliğe bildirilir ve valilik tarafından başvuru sahiplerine bilgi verilir.

4- Maliye Bakanlığı Görüşünde Esas Alınan Kriterler

Anılan kanun çerçevesinde derneklere Bakanlar Kurulu Kararı ile kamuya yararlı dernek statüsü verilmesi sürecinde, Maliye Bakanlığı görüşünün oluşturulmasında esas alınan kriterler 2, 4 ve 15 numaralı Kurumlar Vergisi Sirkülerinde belirtilmiştir.

Buna göre bir derneğin kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için;

- 1- Dernek tüzüğünde amaç olarak belirlenen faaliyetlerin topluma yararlı sonuçlar verecek nitelikte (kamu hizmeti niteliğinde olması) ve ölçüde olması,
- 2- Yıl içinde elde edilen gelirlerin en az üçte ikisinin dernek amaçlarına harcanacağı hususuna tüzükte yer verilmesi,
- 3- Derneğin amaç edindiği hizmetlerin herkesin yararına açık olacağıнын, belli bir yöre veya kitleye hizmetle sınırlı olmadığıнын tüzükte yazılı bulunması,
- 4- Yukarıdaki maddelerde belirtilen hususların en az son iki yılda fiilen gerçekleştirilmiş olması,
- 5- Derneğin sahip olduğu malvarlığının ve yıllık gelirinin tüzüğünde amaç edindiği hizmetleri gerçekleştirecek düzeyde olması gerekmektedir.

II- KAMUYA YARARLI DERNEKLERE VERGİ KANUNLARINDA SAĞLANAN AVANTAJLAR:

Bakanlar Kurulunca, kamuya yararlı dernek statüsü verilen derneklere Türk vergi sisteminde bazı avantajlar tanınmıştır.

1- Katma Değer Vergisi İstisnası:

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17 nci maddesinde “Kültür ve Eğitim Amacı Taşıyan İstisnalar” ve “Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar” da belirtilen mal teslimleri ve hizmet ifaları ile sınırlı olmak üzere kamuya yararlı derneklere katma değer vergisi istisnası hakkı tanınmıştır. Buna göre;

Kamu menfaatine yararlı derneklerin;

a-İlim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak, ıslah ve teşvik etmek amacıyla yaptıkları teslim ve hizmetleri,

b-Tiyatro, konser salonu, kütüphane, sergi, okuma ve konferans salonları ile spor tesisleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kültür ve eğitim faaliyetlerine ilişkin teslim ve hizmetleri, Katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

2- Kamu menfaatine yararlı derneklerin; Hastane, nekahathane, klinik, dispanser, prevantoryum, sanatoryum, kan bankası ve organ nakline mahsus bankalar, anıtlar, botanik ve zooloji bahçeleri, parklar ile veteriner, bakteriyoloji, seroloji ve distofajin laboratuvarları gibi kuruluşlar, öğrenci veya yetiştirme yurtları, yaşlı ve sakat bakım ve huzurevleri, parasız fukara aşevleri, düşkünevleri ve yetimhaneleri işletmek veya yönetmek suretiyle ifa ettikleri kuruluş amaçlarına uygun teslim ve hizmetleri ile bunlardan sağlık hizmeti sunanların teşhis ve tedaviye yönelik olarak birbirlerine yapacakları teslim ve hizmetleri katma değer vergisinden istisnadır.

3-Kamu menfaatine yararlı derneklere; Bedelsiz olarak yapılan her türlü mal teslimi ve hizmet ifaları katma değer vergisinden istisnadır.

4- Veraset ve İntikal Vergisi Muafiyeti: 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun muafiyetleri düzenleyen 3 üncü maddesinin (a) fıkrasında, amme idareleri, emekli ve yardım sandıkları, sosyal sigorta kurumları, umumi menfaate hadim cemiyetler, siyasi partiler ve bunlara ait olan veya bunların aralarında kurdukları teşekküllerden Kurumlar Vergisine tabi olmayanların veraset ve intikal vergisinden muaf olduğu hükme bağlanmış, (b) fıkrasında ise (a) fıkrasında sayılanlar dışında kalan hükmi şahıslara ait olup, umumun istifadesi için ilim, araştırma, kültür, sanat, sıhhat, eğitim, sağlık, hayır, imar, spor gibi maksatlarla kurulan teşekküllerin veraset ve intikal vergisinden muaf olduğu hükmüne yer verilmiştir.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 3 üncü maddesinin (b) fıkrasında belirtilen amaçları gerçekleştirmek için kurulan derneklere bu nitelikleri devam ettiği sürece yapılacak bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden muaftır.

5- Emlak Vergisi Muafiyeti

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanununun 4/e ve 14/c maddeleri gereğince kiraya verilmemeleri ve Kurumlar Vergisine tabi işletmelere ait olmamaları veya bunlara tahsis edilmiş bulunmamaları şartlarıyla, kamuya yararlı derneklere ait bina ve araziler emlak vergisinden daimi olarak muaf tutulmuştur.

6-Damga Vergisi Muafiyeti

488 sayılı Damga Vergisi Kanununun 9 uncu maddesi ve damga vergisinden istisna edilen kağıtların belirtildiği Kanuna ekli (2) sayılı tablonun “V. Kurumlarla ilgili kağıtlar” başlıklı bölümünün 17 numaralı fıkrası uyarınca, genel menfaatlere yararlı dernekler, her türlü işlemlerinde düzenlenen ve damga vergisi kendileri tarafından ödenmesi gereken kağıtlar bakımından damga vergisinden muaftır.

Diğer taraftan, Damga Vergisi Kanununa ekli (2) sayılı tablonun “IV. Ticari ve medeni işlemlerle ilgili kağıtlar” başlıklı bölümünün 31 numaralı fıkrası uyarınca, dernekler tarafından iktisadi işletmelerine dahil olmayan gayrimenkullerin gerçek kişilerce mesken, dernekler ve vakıflarca yerleşim yeri olarak kiralanmasına ilişkin düzenlenen kira sözleşmeleri damga vergisinden istisnadır.”

7- Harç İstisnası

492 sayılı Harçlar Kanununun dördüncü kısmında Tapu ve Kadastro Harçları düzenlenmiş olup, “Harçtan Müstesna Tutulan İşlemler” başlıklı 59 uncu maddesinde ise derneklerle ilgili muafiyete yer verilmiştir.

492 sayılı Harçlar Kanununun 59 uncu maddesinin (b) bendi gereğince kamu menfaatlerine yararlı derneklerin iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleriyle bu derneklere ait tesislerin ve bu tesislerin sonradan iktisap edecekleri gayrimenkullerin ve sair aynı hakların tescilleri ve şerhi gerektiren işlemleri ve bunların terkinleri harçtan istisna edilmiştir.

Söz konusu istisna hükmü Kanunda öngörülen koşulları haiz derneklerin gayrimenkul iktisabı ve tescil işlemleri ile şerhi gerektiren diğer işlemlerine münhasır olup, anılan derneklerin gayrimenkul ve sair aynı hak satış ve devir işlemlerini kapsamamaktadır.

8- Kamuya Yararlı Derneklere Yapılacak Bağış ve Yardımların İndirilmesi

Kamu yararına çalışan derneklere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesi ve Kurumlar Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinde belirtilen şartlar dahilinde yapılan bağış ve yardımlar gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecektir.

III- KAMU YARARI STATÜSÜ ELDE EDEN DERNEKLERE TANINAN DİĞER HAK VE AYRICALIKLAR

1– 2860 sayılı Yardım Toplama Kanununun 6. maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulu kararı ile izin almadan yardım toplayabilirler.

2– 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca, Kanuna ekli 2 sayılı tabloda yazılı kağıtlar damga vergisinden istisnadır.

3– 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17. maddesinin 1 ve 2 numaralı fıkraları kapsamına giren teslim ve hizmetleri için KDV istisnasından yararlanabilirler.

4– 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 3. maddesinin (a) bendi uyarınca, veraset ve intikal vergisinden muaf tutulurlar.

5– 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 4/e ve 14/c maddeleri uyarınca, sahip oldukları bina ve arazileri emlak vergisinden muaftır.

6– 193 sayılı G.V.K.'nun 89/4. Md. uyarınca, kamu yararına çalışan derneklere yıllık toplamı beyan edilecek gelirin % 5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için % 10'unu) aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar vergi matrahından indirilebilir.

7– 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 5/1 maddesi uyarınca, kamu yararına çalışan derneklere bağlı rehabilitasyon merkezlerinin işletilmesinden, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usller çerçevesinde beş hesap dönemi itibarıyla elde edilen kazançların kurumlar vergisinden istisna tutulması (İstisna, belirtilen okulların ve rehabilitasyon merkezlerinin faaliyete geçtiği hesap döneminden itibaren başlar.)

8– 4458 sayılı Gümrük Kanunu 167/7. Md. uyarınca, Kamu yararına çalışan dernekler tarafından ticari gaye gdlmemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda kullanılmak üzere ithal edilen eşyaların gümrük vergisinden muaf tutulur.

9– 492 sayılı Harçlar Kanunu 59/b maddesi uyarınca, bu derneklerin iktisap edecekleri taşınmaz malların tescil ve terkinleri ile aynı haklarının şerhleri harçtan muaf tutulur.

10– Kamuya yararlı derneklerden Başbakanlıkça lüzumlu görülenler tarafından kullanılacak taşıtlar 237 sayılı Taşıt Kanunu hükümlerine tabidir.

11– 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 19/3. Maddesi uyarınca derneklerce tertiplenen eğlencelerden eğlence vergisi alınmaz.

12– 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 14. maddesinde yer alan;"Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının intifa haklarının, belirli sürelerle kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere, Devlet dairelerine, kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu menfaatine yararlı milli derneklere bırakılması veya gerçek ve tüzel kişilere kiraya verilmesi, Kültür ve Turizm Bakanlığının iznine tabidir.

13-2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 72. maddesinde yer alan "Kamu yararına çalışan derneklere, kuruluş gayelerine uygun olarak kullanılmak üzere, Hazinesinin özel mülkiyetinde kayıtlı bulunan ve kamu hizmetlerine tahsisli olmayan taşınmaz malları, satış tarihindeki alım satım rayıcı nazara alınarak kıymet takdiri suretiyle satılabilir.

14- 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki Kanununun 4. maddesi uyarınca hazırlanan "Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Yönetmeliği" hükümlerine göre kamu yararına çalışan dernek başkanları devlet protokolünde yer almaktadırlar.

15- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 29. maddesi uyarınca genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerinde öngörülmüş olmak kaydıyla; kamu yararı gözetilerek dernek, vakıf, birlik, kurum, kuruluş, sandık ve benzeri teşekküllere yardım yapılabilir.

DERNEKLERDE GENEL KURUL İŞLEMLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Genel kurul bir derneğin veya tüzel kişiliğin en önemli kararlarının alındığı organıdır.

Genel kurul toplantısında, derneğin tüzüğünün değiştirilmesi, dernek yönetim kurulu ve denetim kurulu organlarının belirlenmesi, sandıklı seçim yapılması vb. gibi önemli faaliyetler gerçekleştirilir.

1-GENEL KURUL TOPLANTI ZAMANI

Dernek Genel Kurulları;

1) Dernek tüzüğünde belli edilen zamanlarda olağan,

2)Yönetim veya denetim kurulunun gerekli gördüğü hallerde veya dernek üyelerinden beşte birinin yazılı isteği üzerine otuz gün içinde olağanüstü toplanır.

Olağan genel kurul toplantılarının en geç üç yılda bir yapılması zorunludur.

Genel kurul; olağan ve olağanüstü olmak üzere 2 şekilde gerçekleştirilir.

Olağan üst genel kurul, en geç 3 yılda bir yapılmak zorundadır.

Tüzükte, 2 yılda bir yada her yıl yapılmasına dair madde konulabilir.

Ancak 3 yılı aşan bir süre tüzükte belirtilemez.

Olağanüstü genel kurul ise, yönetim ve denetim kurulu üyelerinin gerekli gördüğü hallerde veya üyelerin 5'te bir çoğunluğunun talebi üzerine toplanır.

2- KURULUŞ GENEL KURULU

Dernek kuruluş işlemlerini tamamladıktan sonra, 6 ay içinde ilk genel kurulun gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

İlk genel kurul gerçekleştirilip, zorunlu dernek organları belirlenmediği takdirde, derneğin kendiliğinden feshi gerçekleştirilecektir. Dernek ilk genel kurulunda, olağan genel kurulda olduğu gibi süreçler ilerler.

Ancak bu aşamadaki tek farklılık, geçici yönetim kurulu üyeleri yerine, en az 16 kişilik bir yönetim ve denetim kurulu oluşturulmasıdır.

7 kişi ile dernek kurmak yeterli iken, genel kurulda en az 16 kişi bulunmalıdır.

Bu 16 kişinin; en az 5'i asil, 5'i yedek yönetim kurulu, 3'ü asil, 3'ü yedek denetim kurulu üyesi olması zorunludur.

Bu sayı dernek yönetiminin isteğine bağlı olarak arttırılabilir.

Dernek genel kurulu toplantısının yapılabilmesi için ise, önce geçici dernek yönetim kurulu tarafından karar alınır.

Yönetim kurulu tarafından genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi düzenlenir.

Toplantıya katılma hakkı bulunan üyeler en az 15 gün öncesinden, toplantı yeri, gündemi, tarihi, saati belirtilerek, bir gazete veya dernek internet sitesi, mail, mesaj ya da farklı kitle iletişim araçları ile bildirilmek üzere toplantıya çağrılır.

Mevcut toplantıda çoğunluk sağlanamaz ise, 2. toplantının yapılacağı yer, gün, tarih ve saatte belirtilir.

2. toplantı ile 1. toplantı arasında 7 günden az, 60 günden fazla süre bulunamaz.

3-GENEL KURUL TOPLANTI USULÜ

Genel kurul, katılma hakkı bulunan üyelerin salt çoğunluğunun, tüzük değişikliği ve derneğin feshi hallerinde ise üçte ikisinin katılımıyla toplanır; çoğunluğun sağlanamaması sebebiyle toplantının ertelenmesi durumunda ikinci toplantıda çoğunluk aranmaz. Ancak, bu toplantıya katılan üye sayısı, yönetim ve denetim kurulları üye tam sayısının iki katından az olamaz.

Genel kurula katılma hakkı bulunan üyelerin listesi toplantı yerinde hazır bulundurulur.

Toplantı yerine girecek üyelerin resmi makamlarca verilmiş kimlik belgeleri, yönetim kurulu üyeleri veya yönetim kurulunca görevlendirilecek görevliler tarafından kontrol edilir.

Üyeler, yönetim kurulunca düzenlenen listedeki adları karşısına imza koyarak toplantı yerine girerler.

Kimlik belgesini göstermeyenler, belirtilen listeyi imzalamayanlar ile genel kurula katılma hakkı bulunmayan üyeler toplantı yerine alınmaz.

Bu kişiler ve dernek üyesi olmayanlar, ayrı bir bölümde genel kurul toplantısını izleyebilirler.

Toplantı yeter sayısı sağlanmışsa durum bir tutanakla tespit edilir ve toplantı yönetim kurulu başkanı veya görevlendireceği yönetim kurulu üyelerinden biri tarafından açılır.

Toplantı yeter sayısı sağlanamaması halinde de yönetim kurulunca bir tutanak düzenlenir.

Açılıştan sonra, toplantıyı yönetmek üzere bir başkan ve yeteri kadar başkan vekili ile yazman seçilerek divan heyeti oluşturulur.

Dernek organlarının seçimi için yapılacak oylamalarda, oy kullanan üyelerin divan heyetine kimliklerini göstermeleri ve hazirun listesindeki isimlerinin karşılarını imzalamaları zorunludur.

Toplantının yönetimi ve güvenliğinin sağlanması divan başkanına aittir.

Genel kurul, gündemdeki konuların görüşülerek karara bağlanmasıyla sonuçlandırılır.

Genel kurulda her üyenin bir oy hakkı vardır; üye oyunu şahsen kullanmak zorundadır.

Toplantıda görüşülen konular ve alınan kararlar bir tutanağa yazılır ve divan başkanı ile yazmanlar tarafından birlikte imzalanır.

Toplantı sonunda, tutanak ve diğer belgeler yönetim kurulu başkanına teslim edilir.

Yönetim kurulu başkanı bu belgelerin korunmasından ve yeni seçilen yönetim kuruluna yedi gün içinde teslim etmekten sorumludur.

Mahkemece kayyım atanması veya Medeni Kanununun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre görevlendirilme yapılması halinde, bu maddede yönetim kuruluna verilen görevler bu kişiler tarafından yerine getirilir.

4-GENEL KURULUN OY KULLANMA VE KARAR ALMA USUL VE ŞEKİLLERİ

Genel kurulda, aksine karar alınmamışsa, oylamalar açık olarak yapılır. Açık oylamada, genel kurul başkanının belirteceği yöntem uygulanır.

Gizli oylama yapılacak olması durumunda ise, toplantı başkanı tarafından mühürlenmiş kağıtlar veya oy pusulaları üyeler tarafından gereği yapıldıktan sonra içi boş bir kaba atılır ve oy vermenin bitiminden sonra açık dökümü yapılarak sonuç belirlenir.

Genel kurul kararları, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğuyla alınır. Şu kadar ki, tüzük değişikliği ve derneğin feshi kararları, ancak toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğuyla alınabilir.

Bütün üyelerin bir araya gelmeksizin yazılı katılımıyla alınan kararlar ile dernek üyelerinin tamamının bu tüzükte yazılı çağrı usulüne uymaksızın bir araya gelerek aldığı kararlar geçerlidir. Bu şekilde karar alınması olağan toplantı yerine geçmez.

5- GENEL KURULUN GÖREV VE YETKİLERİ

Aşağıda yazılı hususlar genel kurulca görüşülüp karara bağlanır.

1-Dernek organlarının seçilmesi,

2-Dernek tüzüğünün değiştirilmesi,

3-Yönetim ve denetim kurulları raporlarının görüşülmesi ve yönetim kurulunun ibrası,

4-Yönetim kurulunca hazırlanan bütçenin görüşülüp aynen veya değiştirilerek kabul edilmesi,

5-Dernek için gerekli olan taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması hususunda yönetim kuruluna yetki verilmesi,

6-Yönetim kurulunca dernek çalışmaları ile ilgili olarak hazırlanacak yönetmelikleri inceleyip aynen veya değiştirilerek onaylanması,

7-Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar ile dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarlarının tespit edilmesi,

8-Derneğin federasyona katılması ve ayrılmasının kararlaştırılması,

9-Derneğin uluslar arası faaliyette bulunması, yurt dışındaki dernek ve kuruluşlara üye olarak katılması veya ayrılması,

10-Derneğin vakıf kurması,

11-Derneğin fesih edilmesi,

12-Yönetim kurulunun diğer önerilerinin incelenip karara bağlanması,

13-Mevzuatta genel kurulca yapılması belirtilen diğer görevlerin yerine getirilmesi,

Genel kurul, derneğin diğer organlarını denetler ve onları haklı sebeplerle her zaman görevden alabilir.

Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir. Derneğin en yetkili organı olarak derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür ve yetkileri kullanır.

6- GENEL KURUL SONUÇ BİLDİRİMİ

Genel kurul tarihini izleyen 45 gün içerisinde asil ve yedek üyelerin yer aldığı genel kurul sonuç tutanağı ve yönetmelik ekindeki Ek-3 Genel Kurul Sonuç Bildirimi formu doldurularak, mülki idare amirliğine teslim edilir.

Ancak mülki idare amirliğine gitmek yerine, bu formu DERBİS üzerinden doldurabilirsiniz.

Dernek tüzüğü genel kurul toplantısı esasında değiştirildiyse, tüzüğün değişen maddelerinin eski ve yeni hali, her sayfası yönetim kurulu salt üyeleri tarafından imzalanmış olan yeni tüzük, divan tutanağı örneği ile birlikte dernekler birimine teslim edilir.

Genel kurul sonuç bildirimleri, dernek yönetim kurulu tarafından yetki verilen bir yönetim kurulu üyesi tarafından da yapılabilir.

Bildirim yapılmamasından yönetim kurulu başkanı sorumludur.

Genel kurul sonuç bildiri ve eklerinin mevzuata uygunluğu sivil toplumla ilişkiler birimlerinde incelenir.

Varsa, eksiklerin veya hataların giderilmesi ilgili derneklerden istenir. Eksiklik ve hataların giderilmemesi veya konusu suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi halinde gerekli yasal işlem yapılır.

DERNEKLERDE ELEKTRONİK ORTAMDA GENEL KURUL VE YÖNETİM KURULU TOPLANTILARI

Abdullah ÇAVUŞ/E. Vergi Müfettişi

Dernekler kanununun ek 2'nci maddesi uyarınca dernekler, genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarını elektronik ortamda da yapabilirler.

Dernekler elektronik ortamda yapılacak genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarını bakanlık bilgi teknolojileri genel müdürlüğü tarafından uygun görülüp onaylanan elektronik sistemler üzerinden yapabilirler.

Söz konusu sistemlere işlenecek veriler, 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı kişisel verilerin korunması kanununun ilgili hükümlerine uygun olarak işlenir ve muhafaza edilir.

Genel kurul yapılmasına ilişkin alınan yönetim kurulu kararında ve genel kurul ilanında genel kurulun hangi yöntemle yapılacağı belirtilir.

Elektronik ortamda alınacak yönetim kurulu kararları fiziksel ortamda tutulan yönetim kurulu karar defterinden ayrı olarak tarih ve sıra sayısı ile elektronik ortamda saklanır.

Kanunda, Türk medeni kanununda, bu yönetmelikte ve derneklerin kendi tüzüklerinde yer alan genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarının fiziki ortamda gerçekleştirilmesine yönelik bütün usul ve esaslar elektronik ortamda yapılan toplantılar için de geçerlidir.

Elektronik ortamda gerçekleştirilen toplantılara ilişkin her türlü bilgi, belge ve kayıt dernek tarafından muhafaza edilir.

Elektronik ortamda yapılacak dernek genel kurul veya yönetim kurulu toplantılarına katılacak üyeler sisteme, güvenli elektronik imza veya iki faktörlü kimlik doğrulama sistemi kullanarak giriş yaparlar.

Kullanılacak elektronik sistemlerin, fiziki ortamda yapılan toplantılardaki divan oluşturma, oylama, söz alma, önerge verebilme ve benzeri tüm işlemlerin elektronik ortamda da yapılabilmesini sağlayan tasarım, yedekleme ve mevzuata uygun arşivleme kapasitesine; yetkisiz erişimlere ve saldırılara karşı gerekli ađ ve sistem güvenliğine sahip olması gerekmektedir.

YAZILIM, elektronik ortamda yapılan toplantılardaki en az şu aktiviteler sunulacaktır:

- En az çift faktörlü kimlik doğrulama (MFA),
- Görüntülü görüşme,
- Divan oluşturma,
- Oylama,
- Söz alma,
- Söz verme,
- Soru sorma,
- Anket yapma,
- Toplantıdan çıkartma,
- Kurul kararlarının elektronik olarak imzalanması,
- Önerge verme
- Söz verme,
- Soru sorma,
- Anket yapma,
- Toplantıdan çıkartma,

- Kurul kararlarının elektronik olarak imzalanması,
- Önerge verme
- Tutanak oluşturma

YAZILIM, yeni toplantı planlamak ve planlanmış toplantıları takvim üzerinde görüntüleyerek yönetimini sağlamak adına yönetim paneline sahip olmalıdır.

Moderatör, Bilgi İşlem Yöneticileri için, Admin panel, Kullanıcı Yönetim, Oda Yönetimi gibi dashboardlar üzerinden kolay yönetimi sağlayacak tool'lar bulunmalıdır

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun ek 2'nci maddesi ve dernekler yönetmeliğinin 15/a maddesinde yer alan hükümler uyarınca derneklerin elektronik ortamda genel kurul ve yönetim kurulu toplantısı yapabilmesine imkân tanınmıştır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda, 5253 sayılı dernekler kanunu'nda, dernekler yönetmeliğinde ve derneklerin kendi tüzüklerinde yer alan genel kurul ve yönetim kurulu toplantılarının fiziki ortamda gerçekleştirilmesine yönelik bütün usul ve esaslar elektronik ortamda yapılan toplantılar için de geçerlidir.

Elektronik ortamda alınacak yönetim kurulu kararları fiziksel ortamda tutulan yönetim kurulu karar defterinden ayrı olarak tarih ve sıra sayısı ile elektronik ortamda saklanacaktır.

DERBİS (DERNEKLER BİLGİ SİSTEMİ)

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından 2005 yılında kullanıma açılan e-Dernek Kurumsal Yazılımı üzerinde yapılan bakım-onarım çalışmalarıyla projedeki aksaklıkların giderilmesi kısmi olarak sağlanmış olsa da, gelişen ve değişen şartlara uygun olarak ortaya çıkan yeni ihtiyaçların, istenilen düzeyde karşılanamaması, yazılım teknolojisindeki yeniliklerin ortaya çıkması ve günümüz teknolojisinin getirdiği yeniliklerin eski yazılıma uyarlanamaması, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile web servis üzerinden yapılacak bilgi paylaşımına uyumlu yeni bir yazılım projesine ihtiyaç duyulması gibi nedenlerle Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) adıyla yeniden yazılmasına karar verilmiştir.

DERBİS yazılımında, Dernekler Dairesi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatı birimlerince yürütülen iş ve işlemler ile e-imza uygulamasını da kapsayan uygulamalar başta olmak üzere mevzuat gereği derneklerin vermekle yükümlü oldukları her türlü bildirim ve beyannamelerin elektronik ortamda verilmesi, bürokratik işlemlerin azaltılarak vatandaşın işlerinin kolaylaştırılması, istatistiki bilgilerin kısa sürede sorgulanarak raporlanması amaçlanmıştır.

I-YÖNETMELİK HÜKÜMLERİ

31/7/2009 tarihli ve 27305 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik”in 4 üncü maddesinde;

(1) Basılı ortamdaki bilgi ve belgelerin elektronik ortama taşınması ve veritabanlarının diğer idarelerle paylaşılması esastır.

(2) İdare, başvuruların elektronik ortamda da yapılmasına, sürecin başvuru sahibince izlenebilmesine ve sonucun ilgisine elektronik ortamda

iletilmesine yönelik tedbirleri alır ve hizmetin e-Devlet Kapısına entegrasyonunu sağlar.” hükümleri gereğince derneklerin amacı, iletişim bilgileri, kurucuları, yöneticileri, çalışanları vesair bilgilerine mevzuatları gereği ihtiyaç duyan kamu kurum ve kuruluşlarının bilgi taleplerinin karşılanabilmesi hedeflenmiştir.

Birçok modülü de içerisinde barındıran ve ASP.NET MVC yazılım teknolojisiyle geliştirilen ve çok kullanıcıya sahip olan DERBİS, istatistiksel verilerini kullanıcılarına sunan bir kaynaktır.

Bu bilgileri internet ortamında kurumsal web sitesi üzerinden vatandaşlarımızla paylaşmaya ve veri madenciliği ile istatistiksel çalışmalarında da kullanılmasına imkan vermektedir.

Ayrıca kamu kurumları, vatandaşlar, öğrenciler, gazeteciler, akademisyenler ve araştırmacılar DERBİS’ te yer alan bu bilgilere talep etmeleri halinde ulaşabilmektedirler.

Bunun yanı sıra e-Devlet politikası gereği merkezde bulunan veritabanında toplanan bilgilerin diğer kurumlarla da elektronik ortamda hızlı ve güvenli bir şekilde paylaşılabilmesi için entegrasyonlar yapılmış ve planlanan entegrasyonların da tamamlanması için çalışmalara devam edilmektedir.

Ayrıca e-devlet kapısı kapsamında sivil toplum kuruluşlarına sunulan hizmetlerin elektronik ortama taşınarak basitleştirilmesi için Dernekler Bilgi Sistemi Projesinin de MERNİS ve e-İÇİŞLERİ ile entegrasyonu tamamlanmış olup MERSİS, TAKBİS ve UYAP vb. gibi projelerle entegrasyonun sağlanarak veri alışverişinde bulunulması planlanmaktadır.

II-YAZILIMIN TEMEL İŞLEVLERİ

1. Derneklere yönelik iş ve işlemleri elektronik ortamda yapmak,
2. Mevzuat gereği verilmesi gereken beyanname ve bildirimleri online olarak almak,
3. Kamu kurum ve kuruluşları ile web servis aracılığı ile veri alış-verişi yapmak;
4. e-İçişleri ve Dernekler Arşiv Projesi ile entegrasyon,
5. İstatistiki bilgileri kısa sürede sorgulamak ve raporlamak.
6. Derneklerle ilgili politika belirleyicilere ve ilgili kurumlara doğru bilgileri aktarmak,
7. Vatandaşın Devlet kapısında beklemesinin önüne geçmek ve işlerini kolaylaştırmak,

III-PROJENİN GENEL AMACI

1. Tüm iş ve işlemleri web tabanlı yazılım üzerinden yürütülmesi,
2. Sivil toplum kuruluşlarına hizmet sunumunda ve işleyişte modernizasyonun sağlanması,
3. Genel Müdürlüğümüzün sun-duğu hizmetlerin daha etkin, hızlı, kolay erişilebilir ve verimli sunulması,
4. Sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm faydalanıcıların tüm imkanlardan azami düzeyde istifadelerinin sağlanması,
5. e-devlet kapısı kapsamında derneklere yönelik hizmetlerin basitleştirilmesi, online hale getirilmesi,

6. Projede yer alan tüm modüllerle ve e-arşiv projesi ile entegre ederek derneklere ilişkin her türlü veriye (ıslak imzalı belgeler dahil) en hızlı şekilde ulaşılması,
7. Günümüzde çok önem kazanan bilgi ve veri güvenliğinin sağlanması amacıyla gerekli altyapının oluşturulması,
8. Kamuoyunun ihtiyacı olan sivil toplum alanına ilişkin verilerin güvenli bir şekilde sunulması,
9. Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ve sivil toplum örgütleri arasında iletişim alanı oluşturacak elektronik altyapının oluşturulması,

IV-PROJENİN HEDEFLERİ

Sivil topluma yönelik AB standartlarında en hızlı ve kaliteli hizmeti sunmak, oluşturulacak yeni modüller ile dernekler başta olmak üzere tüm faydalanıcılara ilişkin ihtiyaç duyulacak her türlü bilgiye en kısa sürede ulaşmaktır. Vatandaş odaklı hizmetlerin e-devlet mantığıyla yürütülmesini ve kamu hizmetlerinin sunumunda modernizasyonu sağlamaktır.

Üçüncü sektör olarak bilinen sivil toplum kuruluşları içerisinde en önemli kitleyi oluşturan derneklere yönelik etkin, verimli ve kaliteli hizmet vermek ve gelişen dünya koşullarına ayak uydurabilmek için bilişim teknolojisi konusunda sürekli iyileşme ve yenilenme gerekmektedir.

Bilişim alanında oluşan talepleri karşılaması ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması amacıyla Genel Müdürlüğümüzce Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) Projesi hazırlanarak kullanıma açılmıştır.

Bu proje sayesinde hizmet kalitesinde oldukça önemli iyileşmeler söz konusu olmuştur.

DERNEKLER BEYANNAMESİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl nisan ayı sonuna kadar mülkî idare amirliğine vermekle yükümlüdürler.

Bilanço esasına göre defter tutan dernekler ile kamu yararına çalışan dernekler vermekle yükümlü oldukları beyanname ve bildirimlerini, Dernekler Dairesi Başkanlığının internet sayfasında yer alan Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) üzerinden kullanıcı kodu, parola ve şifre kullanarak göndermek zorundadırlar.

Elektronik ortamda beyanname ve bildirim gönderme zorunluluğu bulunmayan derneklerde, kendi istekleriyle beyanname ve bildirimlerini aynı usulle elektronik ortamda gönderebilirler.

Kullanıcı kodu, parola ve şifre kullanmak suretiyle elektronik ortamda doldurulmuş ve onaylanmış beyanname ve bildirimler, dernek tarafından verilmiş beyanname ve bildirimler olarak kabul edilir.

Elektronik ortamda verilmiş olan bu beyannamelerin ayrıca çıktısının alınarak mülki amirliğe verilmesine gerek bulunmamaktadır.

Dernek, yılın son günlerinde kurulmuş olsa dahi müteakip yılın nisan ayı sonuna kadar beyannamesini vermesi gerekmektedir.

Konuya ilişkin düzenlemeler

Dernekler yönetmeliğinin 83.maddesinde yapılmış olup madde metni aynen aşağıdaki gibidir

Beyanname verme yükümlülüğü

Madde 83 - Dernek yönetim kurulu başkanları, her takvim yılının ilk dört ayı içinde bir önceki yıla ait Dernek Beyannamelerini (EK- 21), mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler.

Şubeler, mülki idare amirliğine verecekleri beyannamelerin birer örneğini bağlı buldukları derneğe de vermekle yükümlüdürler.

Temsilcilikler için ayrıca beyanname verilmez ancak, temsilciliklere ilişkin her türlü bilgiler dernek beyannamesinde gösterilir.

Birlikler, beyannamelerini bu maddede belirtilen esas ve usullere göre vermekle yükümlüdürler.

Bilanço esasına göre defter tutan derneklerin beyannamelerinde belirtilen mali bilgiler, faaliyet bilgileri ile gerekli görülen diğer bilgiler Genel Müdürlüğün ve derneğin internet sayfasında yayımlanır. Yayımlanacak bilgilere ilişkin şekil ve esaslar Genel Müdürlük tarafından belirlenir.

Dernekler beyannamesinde belirtilen sınıflamaların alt gruplarını belirlemeye veya alt gruplarda değişiklik yapmaya (Değişik ibare:RG-9/7/2020-31180) Genel Müdürlük yetkilidir. Ancak, derneklerin amaç, faaliyet alanları ve ekonomik faaliyetleri ile dernek üye, personel veya diğer görevlilerinin meslekleri ve eğitim durumları sınıflamalarının alt grupları; Birleşmiş Milletler Uluslararası Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar Sınıflaması, Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması, Birleşmiş Milletler Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması ve Birleşmiş Milletler Uluslararası Standart Eğitim Sınıflaması alt grupları göz önünde bulundurularak düzenlenir.

Dernek Beyannamesinin “Üye ve Çalışan Bilgileri” başlıklı üçüncü bölümünün 1 inci sorusundaki “1.2.Gerçek Kişi Üyelerin:” ve “1.3.Tüzel Kişi Üyelerin:” alt başlıklı tablolarında belirtilmesi istenilen bilgiler, dernek üyeliğine kabul edilme veya üyelikten çıkma ya da çıkarılma veya üyeliğin kendiliğinden sona ermesi durumlarında, birinci fıkrada belirtilen beyanname verme süresi beklenmeksizin işlem tarihini izleyen 30 gün içinde Dernekler Bilgi Sistemi (DERBİS) üzerinden bildirilir. DERBİS kullanıcısı olmayan dernekler bu bilgileri aynı usul ve süre içinde mülki idare amirliğine yazılı olarak bildirirler.

Beyannameler valiliklerce incelenir. Gerekli görülen hallerde bu inceleme Bakanlıkça da yapılabilir. Beyannamelerde eksiklik veya yanlışlıklar görülmesi halinde, ek bilgi ve belgeler istenebilir ve bunlar tamamlattırılır. Beyannamelere ilişkin istenen ek bilgi ve belgelerin verilmemesi, eksik verilmesi veya verilen sürede tamamlanmaması hallerinde ilgili dernek denetime tabi tutulabilir. Beyannamelerin incelenmesi esnasında konusu suç oluşturan hususların tespit edilmesi halinde, ilgili mülki idare amirliğince durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. (mad 84)

BEYANNAME DIŞINDA DİĞER ZORUNLU BİLDİRİMLER

Abdullah ÇAVUŐ/E. Vergi MűfettiŐi

Denekler kanunu ve dernekler yűnetmeliĐi uyarınca derneklerin műlki idare amirliĐine yapacaĐı bildirimler aŐaĐıdaki gibidir

1- Derneğin genel kurul toplantısı ve organlarına seğilenlerin idareye bildirimini

2-Dernek ikametĐâhında yapılan değişiklik bildirimini

3-Dernek adına gayrimenkul alımında yapılması gereken bildirim

4-Yurt dışından yardım alınması durumunda yapılması gereken bildirim

5-Derneğin temsilcilik aÇması durumunda yapılması gereken bildirim

6-űyelerin DERBİS bildirimini

Bu bildirimlerin detayları , usul ve esasları aşağıdaki gibidir.

1- DERNEĞİN GENEL KURUL TOPLANTISI VE ORGANLARINA SEĞİLENLERİN İDAREYE BİLDİRİMİ

Dernekler, olaĐan veya olaĐanűstű genel kurul toplantılarını izleyen otuz gűn iĐinde, yűnetim ve denetim kurulları ile diĐer organlara seĐilen asıl ve yedek űyeleri iĐeren ve Dernekler YűnetmeliĐi'nin ekinde (EK-3) yer alan "Genel Kurul SonuĐ Bildirimi" formunu doldurarak dernek merkezinin bulunduĐu yerin műlki idare amirliĐine vermeleri gerekmektedir.

Genel kurulda tűzűk deĐiŐikliĐi yapılması halinde, genel kurul toplantı tutanaĐı, tűzűĐűn deĐiŐen maddelerinin yeni ve eski Őekli ile her sayfası yűnetim kurulu űyelerinin salt çoĐunluĐunca imzalanmıŐ dernek tűzűĐűnűn son Őekli, dernek yűnetim kurulu baŐkanı veya yűnetim kurulunca yetki verilen bir yűnetim kurulu űyesi tarafından, bu fıkrada belirtilen sűre iĐerisinde ve bir yazı ekinde műlki idare amirliĐine verilir.

Genel kurul toplantısı dışında dernek organlarında görevli bulunanlarda değişiklik olması durumunda da bu değişikliği izleyen otuz gün içerisinde Dernekler Yönetmeliği ekinde (EK-25) yer alan “Dernek Organlarında Değişiklik Bildirimi” formunun doldurularak dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine verilmesi gerekmektedir.

2- DERNEK İKAMETGÂHINDA YAPILAN DEğİŞİKLİK BİLDİRİMİ

Dernekler, yönetim kurulu kararıyla derneğin ikametgâhında değişiklik yapabilirler.

Dernekler, yerleşim yerlerinde meydana gelen bu değişiklikleri Dernekler Yönetmeliği’nin ekinde (Ek-24) yer alan “Yerleşim Yeri Değişiklik Bildirimi” formunu doldurmak suretiyle, bu değişikliği izleyen otuz gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirmekle yükümlüdürler.

Ayrıca, dernek ikametgâh adresinin tüzükte belirtilmiŐ olması halinde tüzük değişikliği yapılması gerekmektedir.

3-DERNEK ADINA GAYRİMENKUL ALIMINDA YAPILMASI GEREKEN BİLDİRİM

Dernekler, edindikleri taŐınmazları tapuya tescilinden itibaren otuz gün içinde Dernekler Yönetmeliği ekinde(Ek-26) yer alan “Taşınmaz Mal Bildirimi” formunu doldurarak dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirmeleri gerekmektedir.

4-YURT DIŞINDAN YARDIM ALINMASI DURUMUNDA YAPILMASI GEREKEN BİLDİRİM

Dernekler, mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak Şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan ayni ve nakdi yardım alabilirler.

Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması ve kullanılmadan önce bildirim şartının yerine getirilmesi zorunludur.

Derneklerin, yurtdışından yardım almaları durumunda Dernekler Yönetmeliği'nin ekinde (EK- 4) yer alan "Yurtdışından Yardım Alma Bildirimi" formunu doldurarak derneğin merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirimde bulunmaları gerekmektedir.

5-DERNEĞİN TEMSİLCİLİK AÇMASI DURUMUNDA YAPILMASI GEREKEN BİLDİRİM

Dernekler, gerekli gördükleri yerlerde dernek faaliyetlerini yürütmek amacıyla temsilcilik açabilirler. Temsilciliğin adresi, yönetim kurulu kararıyla temsilci olarak görevlendirilen kişi veya kişiler tarafından temsilciliğin açıldığı yerin mülkî idare amirliğine yazılı olarak bildirilmesi gerekmektedir.

6- DERNEK ÜYE BİLDİRİMİ

Dernekler üyeliğe kabul ettikleri veya dernek üyeliğinden ayrılan kişileri üyelik/üyelikten ayrılış tarihinden itibaren 45(kırk beş) gün içerisinde DERBİS üzerinden bildirmek veya DERBİS kaydını pasife almak zorundadırlar. Eğer bu işlemler yapılmazsa dernek idari para cezası ile karşılaşabilecektir.

FEDERASYON - KONFEDERASYON KURULUŞ İŞLEMLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Federasyonlar kuruluş amaçları aynı olan en az beş derneğin bir araya gelmesi ile kurulurlar.

Federasyonlar, kuruluş bildirimini ve eklerini mülki idare amirliğine vermek suretiyle tüzel kişilik kazanırlar.

Federasyon kuracak dernek temsilcileri tarafından imzalanmış Kuruluş Bildirimi (EK- 2) ve aşağıda belirtilen ekler, federasyonun kurulacağı yerin mülki idare amirliğine verilir.

I-FEDERASYON KURULUŞUNDA İSTENİLEN BİLGİLER

1-Kurucu dernek temsilcileri tarafından imzalanmış bir adet federasyon tüzüğü,

2-Federasyon kurulması yönünde derneklerce alınmış genel kurul karar örneği,

3-Kurucuların derneği temsil etmekle yetkilendirildiğine ilişkin ilgili dernek yönetim kurullarının karar örneği,

4-Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar bulunması halinde, bu tüzel kişilerin federasyona kurucu olabilmesine dair İçişleri Bakanlığı'nca izin verildiğini belirten federasyon kurucuları tarafından imzalanmış yazılı beyan,

5-Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerlerini ve imzalarını belirten liste veya yazı,

II-KONFEDERASYON KURULUŞU

Aynı amacı taşıyan en az 3 federasyonun bir araya gelmesi ile konfederasyon kuruluşu gerçekleştirilebilir.

Konfederasyon kurmak için, federasyonlar tarafından alınacak olan karar ile yetkilendirilen kişiler tarafından kuruluş bildirim formu doldurulur.

Ardından konfederasyon tüzüğü ve ek belgeleri ile birlikte, İl Sivil Toplum Müdürlüğüne başvuruda bulunulur.

Evrakların teslimi itibari ile verilecek olan alındı belgesi ile birlikte, Konfederasyon tüzel kişilik kazanmış olur.

Dernek ve federasyon kuruluşunda olduğu gibi, 60 gün içerisinde teslim edilen evraklar incelenir ve herhangi bir eksiklik bulunmadığı takdirde, kütük kaydı onaylanır.

Konfederasyon nasıl kurulur diyen federasyon yöneticilerinin, öncelikle tüzük hazırlama aşamasında dikkat etmeleri gerekir.

Konfederasyon kuracak federasyon temsilcileri tarafından imzalanmış kuruluş bildirimi (Ek-2) ve aşağıda belirtilen ekler, konfederasyonun kurulacağı yere mülki idare amirliğine verilir.

1-Kurucu federasyon temsilcileri tarafından imzalanmış bir adet konfederasyon tüzüğü,

2-Konfederasyon kurulması yönünde federasyonlarca alınmış genel kurul karar örneği,

3-Kurucuların federasyonu temsil etmekle yetkilendirildiğine ilişkin ilgili federasyon yönetim kurullarının karar örneği,

4-Kurucular arasında yabancı dernek veya dernek ve vakıf dışında kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından kurulan federasyon niteliğindeki tüzel kişiliklerin bulunması halinde, bu tüzel kişilerin konfederasyonlara kurucu olabilmesine dair İçişleri Bakanlığınca izin verildiğini belirten konfederasyon kurucuları tarafından imzalanmış yazılı beyan,

5-Geçici yönetim kurulu üyeleri ile yazışma ve tebligatı almaya yetkili kişi veya kişilerin adı, soyadı, yerleşim yerine ve imzalarını belirten liste.

III- FEDERASYON VE KONFEDERASYON KURULUŞLARININ İNCELENMESİ

Federasyon ve konfederasyon kuruluş bildirimleri ve eklerinin incelenmesinde, sonucun kuruculara bildirilmesinde derneklere ilişkin hükümler uygulanır. Federasyon ve konfederasyonlar, merkezlerinin bulunduğu yerin il müdürlüğüne kütüğe kaydedilir.

Tüzüğü incelemeyen geçmemiş veya inceleme sırasında belirlenen aykırılıkları veya noksanlıklarını tebligata rağmen gidermemiş dernek veya federasyonlar, üst kuruluş kurucusu olamazlar.

Federasyon ve Konfederasyonlar hakkında bu Yönetmeliğin derneklerle ilgili hükümleri uygulanır.

Federasyonların üye sayısının beşten ve konfederasyonların üye sayısının üçten aşağı düştüğü ve bu durum üç ay içinde giderilmediği takdirde haklarında kendiliğinden sona erme hükümleri uygulanır.

Federasyonlar ve konfederasyonlar temsilcilik dışında her ne ad altında olursa olsun, başka bir örgüt kuramazlar.

IV-FEDERASYONCA SÜRDÜRÜLECEK ÇALIŞMA KONULARI VE BİÇİMLERİ

1-Faaliyetlerin etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için araştırmalar yapmak,

2-Kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmaları düzenlemek,

3-Amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olan her türlü bilgi, belge, doküman ve yayınları temin etmek, dokümantasyon merkezi oluşturmak, çalışmalarını duyurmak için amaçları doğrultusunda gazete, dergi, kitap gibi yayınlar ile üyelerine dağıtmak üzere çalışma ve bilgilendirme bültenleri çıkarmak,

4-Amacın gerçekleştirilmesi için sağlıklı bir çalışma ortamını sağlamak, her türlü teknik araç ve gereci, demirbaş ve kırtasiye malzemelerini temin etmek,

5-Tüzük amaçlarının gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyduğu gelirleri temin etmek amacıyla iktisadi, ticari ve sanayi işletmeler kurmak ve işletmek,

6-Üyelerinin yararlanmaları ve boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için lokal açmak, sosyal ve kültürel tesisler kurmak ve bunları tefriş etmek,

7-Üyeleri arasında beşeri münasebetlerin geliştirilmesi ve devam ettirilmesi için yemekli toplantılar, konser, balo, tiyatro, sergi, gezi ve eğlenceli etkinlikler vb. düzenlemek veya üyelerinin bu tür etkinliklerden yararlanmalarını sağlamak,

8-Federasyon faaliyetleri için ihtiyaç duyulan taşınır, taşınmaz mal satın almak, satmak, kiralamak, kiraya vermek ve taşınmazlar üzerinde aynı hak tesis etmek,

9-Amacın gerçekleştirilmesi için gerek görülmesi halinde, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütmek,

10-Federasyon amacı ile ilgisi bulunan ve kanunlarla yasaklanmayan alanlarda, diğer derneklerle veya vakıf, sendika ve benzeri sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir amacı gerçekleştirmek için plâtfömler oluşturmak,

DERNEKLERDE İDARİ PARA CEZASI GEREKTİREN FİİLLER VE CEZA TUTARLARI

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernek kurma ve daha önceden kurulmuş olan bir derneğe üye olmak gibi durumlar, medeni kanun dahilinde ve kapsamında her vatandaşın sahip olduğu haklardır.

Derneklere uygulanan dernek cezaları da, bu amaç ile bir araya gelen insanların kurduğu bu tüzel nitelikli kişiliğin, sahip olduğu hak ve ayrıcalıkları usulüne uygun bir şekilde kullanılmaması durumunda uygulanmaktadır.

5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun "Ceza hükümleri" başlıklı 32. maddesinde bu Kanun hükümlerine aykırı davrananlara uygulanacak para cezalarına yer verilmiştir.

Anılan Kanun'da yer alan idarî para cezaları ile Dernekler Yönetmeliği'nin 18'inci ve 101'inci maddelerinde belirtilen parasal hadler her takvim yılı başından geçerli olmak üzere 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılmaktadır.

2022 yılı için uygulanacak olan idari para cezaları aşağıdaki gibidir.

1-Dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranlar veya derneklere üye olmaları kanunlarla yasaklandığı halde dernek üyesi olanlar ile derneklere üye olması kanunlarla yasaklanmış kişileri bilerek dernek üyeliğine kabul eden veya kaydını silmeyen veya dernek üyesi iken derneklere üye olma hakkını kaybeden kişileri dernek üyeliğinden silmeyen dernek yöneticilerine 2.356 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

2-Genel kurulu süresinde toplantıya çağırmayan, genel kurul toplantılarını kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak veya dernek merkezinin bulunduğu veya tüzüğünde belirtilen yer dışında yapan dernek yöneticilerine 2.356 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Mahkemece, kanun ve tüzük hükümlerine aykırı olarak yapılan genel kurul toplantılarının iptaline de karar verilebilir.

3- Yurt dışı yardımı bankalar aracılığıyla almayan dernek yöneticilerine, bu şekilde alınan paranın yüzde yirmi beşi oranında idarî para cezası verilir.

4-Derneğe ait tutulması gereken defter veya kayıtları tutmayan veya tasdiksiz defter tutan dernek yöneticileri üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Bu defter ve kayıtların usulüne uygun tutulmaması halinde dernek yöneticilerine ve defterleri tutmakla sorumlu kişilere 2.356 Türk Lirası idarî para cezası verilir. Adına yetki belgesi düzenlenmediği halde gelir toplayanlar ile bilerek bu şekilde gelir toplanmasına izin veren yönetim kurulu üyelerine 4.724 Türk Lirası idarî para cezası verilir.

5- Genel kurul ve diğer dernek organlarında yapılan seçimler ve oylamalar ile oyların sayım ve dökümüne hile karıştıranlar ve defter veya kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenler, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde ALTI AYDAN İKİ YILA kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.

6- Her ne suretle olursa olsun kendisine tevdi olunan derneğe ait para veya para hükmündeki evrak, senet veya sair malları kendisinin veya başkasının menfaatine olarak sarf veya istihlâk veya rehneden veya satan, gizleyen, imha, inkâr, tahrif veya tağyir eden yönetim kurulu başkanı ve üyeleri veya denetçiler ile derneğin diğer personeli TÜRK CEZA KANUNUNUN GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇUNA ilişkin hükümlerine göre cezalandırılır. Ayrıca, mahkeme yargılama sırasında

sanıkların, organlardaki görevlerinden geçici olarak uzaklaştırılmasına da karar verebilir.

7- Yetkili mercilerin izni olmaksızın yabancı dernekler ve merkezi yurt dışında bulunan kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye’de temsilciliklerini veya şubelerini açanlar, faaliyetlerini yürütenler, bunlarla işbirliğinde bulunanlar veya bunları üye kabul edenlere 4.724 TÜRK LİRASI idarî para cezası verilir ve izinsiz açılan şube veya temsilciliğin de kapatılmasına karar verilir.

8- 16 ncı maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen basımevi yöneticilerine 2.356 TÜRK LİRASI idarî para cezası verilir.

9- 17 nci maddede yer alan zorunluluğa uymayanlara 457,00 TÜRK LİRASI idarî para cezası verilir.

10- 19 uncu maddede belirtilen beyannameyi bilerek gerçeğe aykırı olarak verenler yüz günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır.

11- Dernekler kanununun 9 ve 19 uncu maddelerinin üçüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar ile tutulması zorunlu olan defter ve belgelerin, gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olması şartıyla elde olmayan bir nedenle okunamayacak hâle gelmesi veya kaybolması hâlinde, öğrenme tarihinden itibaren on beş gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine zayi belgesi almak için başvurmayan veya bu belgeyi denetim sırasında ibraz edemeyenler ÜÇ AYDAN BİR YILA KADAR HAPİS VEYA ADLÎ PARA CEZASI İLE cezalandırılır.

21 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki yükümlülüklerle aykırı hareket edenlere 7.429 Türk Lirasından 148.607 Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

12- Kanununun 22 ve 24 üncü maddelerde belirtilen bildirim yükümlülüğünü, 19 uncu maddede belirtilen beyanname verme yükümlülüğünü yerine

getirmeyen dernek yöneticilerine ve 24 üncü maddede belirtilen temsilcilere 2.356 TÜRK Lirası idarî para cezası verilir.

13- Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen tesisleri izinsiz açan dernek yöneticilerine 2.356 TÜRK Lirası idarî para cezası verilir ve tesisin kapatılmasına da karar verilebilir.

14- 28 inci maddede belirtilen kelimeleri izinsiz kullanan veya 29 uncu maddede belirtilen yasaklara, yazılı olarak uyarılmalarına rağmen, aykırı hareket eden dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, YÜZ GÜNDEN AZ OLMAMAK ÜZERE ADLÎ PARA CEZASI ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.

15- 30 uncu maddenin (a) bendinde belirtilen yasağa aykırı hareket eden dernek yöneticileri elli günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. Aynı maddenin (c) bendine aykırı faaliyette bulunan dernek yöneticileri, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde, BİR YILDAN ÜÇ YILA KADAR HAPİS cezası ile cezalandırılır ve tesisin kapatılmasına da karar verilir.

16- 30 uncu maddenin (b) bendinde belirtilen kurulması yasak dernekleri kuranlar ile bu bende aykırı harekette bulunan dernek yöneticileri fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde BİR YILDAN ÜÇ YILA KADAR HAPİS VE ELLİ GÜNDEN AZ OLMAMAK ÜZERE ADLÎ PARA cezası ile cezalandırılır ve derneğin feshine de karar verilir.

17- 31 inci maddede öngörülen zorunluluğa uymayanlara 4.724 TÜRK LİRASI idarî para cezası verilir.

18- 23 üncü maddede belirtilen bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen dernek yöneticilerine 742 TÜRK LİRASI idarî para cezası verilir.

19- Dernekler kanununun 19 uncu maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı hareket edenlere 7.429 TÜRK LİRASINDAN 29.741 TÜRK LİRASINA KADAR İDARİ PARA CEZASI verilir. Ancak bu aykırılığın kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde gerçekleşmesi hâlinde, 33 üncü maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yetkilendirilen makamın yapacağı bildirim üzerine, ilgili kamu kurum ve kuruluşunda çalıştırılma biçimine bakılmaksızın görev yapanlar hakkında disiplin hükümlerine göre işlem yapılır ve sonucu yetkili makama bildirilir.

20- Yedi bin Türk lirasını aşan her türlü gelir, tahsilat, gider ve ödemelerini bankalar ve diğer finans kuruluşları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi aracılığıyla yapmayan dernek yöneticilerine HER BİR İŞLEM İÇİN İŞLEME KONU TUTARIN %10'UNA KADAR İDARİ para cezası verilir. Bu bentte öngörülen parasal sınır; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırın, o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Hazine ve Maliye Bakanlığınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların hesabında bir Türk lirasının küsuru dikkate alınmaz.

21- Bu Kanunun 3 üncü maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı olarak dernek organlarında görev alanlara ve bu kişilerin görevlerini yazılı uyarıya rağmen yedi gün içerisinde sonlandırmayan dernek yöneticilerine 2.228 Türk lirası idari para cezası verilir. Mülki idare amirince yapılan ikinci yazılı uyarıya rağmen otuz gün içinde bu kişilerin organlardaki görevlerinin sonlandırılmaması hâlinde Türk Medenî Kanununun 89 uncu maddesine göre işlem tesis edilir

Bu Kanunda belirtilen cezalar çocuk dernekleri hakkında, yazılı olarak uyarılmasına rağmen tekrar edilmesi halinde uygulanır.

Bu Kanunun 32 nci maddesinde geçen “dernek yöneticileri” ibareleri dernek yönetim kurulu başkanını ifade eder.

Bu Kanunda yazılı olan idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.

DERNEKLER YURT DIŞINDAN YARDIM ALABİLİRMI?

Abdullah ÇAVUŐ/E.Vergi MűfettiŐi

űlkemizdeki dernekler ve dernekler kanununun 5 inci maddesi kapsamında faaliyet izni verilen yabancı dernekler ile yabancı vakıflar ve kar amacı gűtmeyen kuruluşlar, műlki idare amirliĐine 2nceden bildirimde bulunmak Őartıyla yurt dıŐındaki kiŐi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabilirler.

Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması ve kullanılmadan 2nce bildirim Şartının yerine getirilmesi zorunludur.

Yabancı dernekler ile yabancı vakıfların ve kar amacı gűtmeyen kuruluşların Őube ve temsilciliklerinin genel merkezinden aldığı paralar da aynı usulle bildirim tabidir. Yurt dıŐına yapılacak yardımlar ise, yardım yapılmadan 2nce dernekler tarafından műlki idare amirliğine bildirilir.

Yabancı dernekler ile yabancı vakıfların ve kar amacı gűtmeyen kuruluşların Őube ve temsilciliklerinin genel merkezine ve yurt dıŐına g2nderdiği para ve yardımlar da aynı usulle bildirim tabidir.

Bu bildirimler dernekler bilgi sistemi (derbis) 2zerinden dıŐiŐleri bakanlığı ile paylaŐılır. Ancak afet veya acil durumlarda bu bildirim afet veya acil durumun gerŐekleŐtiĐi tarihten itibaren otuz gűn iŐinde yapılabilir.

Belirli bir proje kapsamında farklı tarihlerde yapılan yardımlara ilişkin yurt dışı bildirimini tek seferde yapılabilir.

Yurt dıŐına yapılacak yűz bin tűrk lirasını veya on bin avro veya eŐiti d2vizi aŐan nakdi yardımların, bankalar ve diğer finans kuruluşları veya posta ve telgraf teŐkilatı anonim Őirketi aracılığıyla yapılması esastır.

Ancak, finansal eriŐimin gűç olduğu 2lkelere yapılacak yardımlar finans kuruluşları kullanılmaksızın ilgili mevzuata g2re nakit beyan formu ile

gümrük idaresine beyan edilmek suretiyle yapılabilir. Gümrükte beyan edilme suretiyle yurt dışına para çıkışı yapılan durumlarda ilgili beyan, veriliş tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde dernek tarafından mülki idare amirliğine bildirilir.

Yardım gerçekleştirildikten sonra faaliyet sonuç bildirimini doksan gün içerisinde mülki idare amirliğine verilir. Bu bildirimde, yapılan yardımların gerçekleştiğine ilişkin form ve görsel materyaller ve benzeri kanıtlayıcı belgeler eklenir.

Dördüncü fıkrada belirtilen Türk lirası cinsinden parasal tutarlar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı vergi usul kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında, takvim yılı başından geçerli olmak üzere arttırılarak uygulanır. Ancak, güncellemede bir Türk lirasının altındaki tutarlar dikkate alınmaz.

Yurt dışına yardım yapacak dernekler ve Kanunun 5 inci maddesi kapsamında faaliyet izni verilen yabancı dernekler ile yabancı vakıflar ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar, yardım yapılmadan önce Ek-4/B'de belirtilen Yurt Dışına Yapılacak Yardım Bildirimini, yardım gerçekleştirildikten sonra ise Ek-4/C'de belirtilen Yurt Dışına Yapılan Yardım Faaliyet Sonuç Bildirimini merkezinin bulunduğu sivil toplumla ilişkiler birimine verirler.

Yurt dışına yardım yapacak dernekler ve Kanunun 5 inci maddesi kapsamında faaliyet izni verilen yabancı dernekler ile yabancı vakıflar ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar, yardım yapılmadan önce Ek-4/B'de belirtilen Yurt Dışına Yapılacak Yardım Bildirimini, yardım gerçekleştirildikten sonra ise Ek-4/C'de belirtilen Yurt Dışına Yapılan Yardım Faaliyet Sonuç Bildirimini merkezinin bulunduğu sivil toplumla ilişkiler birimine verirler.

DERNEKLERİN FESİH VE TASFİYE İŞLEMLERİ

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernekler, belirli bir amacı gerçekleştirmek için biraraya gelen kişilerin oluşturduğu tüzel kişilerdir. Derneklere ilişkin esas olarak 5253 Sayılı Dernekler Kanunu ve bu Kanunun yönetmeliği bulunmaktadır. Ayrıca 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununda da derneklere ilişkin temel düzenlemelere yer verilmiştir.

Anayasa madde 33 uyarınca herkes izin almadan dernek kurabilme hakkına sahiptir. Yani dernek kurmada serbest kuruluş sistemi benimsenmiştir. Serbest kuruluş sistemine göre kurulan derneklerin tüzel kişilik kazanabilmesi için kanunda belirtilen işlemlerin yapılması gerekir.

Tüzel kişiliğin kazanılması gibi kaybedilmesi de yani derneklerin sona ermesi de mümkündür. Derneklerin sona ermesi birkaç şekilde olabilir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir

1-Kendiliğinden sona erme

2-Mahkeme kararı ile sona erme

3-Genel kurul kararı ile sona erme

Dernekler ancak kendi genel kurullarının alacağı kararla veya mahkeme kararı ile fesih edilebilmektedir. Olağanüstü Hal Kanunu hükümleri saklıdır.

Ayrıca 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 87. maddesinde yazılı hallerden birinin gerçekleşmesi (ilk genel kurul toplantısının yapılmaması, zorunlu organların oluşturulamaması ve oluşturulamayacak duruma düşülmesi, borç ödemede acze düşülmesi, tüzüğe göre yapılması gereken olağan genel kurul toplantılarının iki defa üst üste yapılmaması vb) hallerinde herhangi bir dernek üyesi veya idarenin istemi ile Sulh Hukuk

Mahkemelerince derneğin kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verilebilmektedir.

Derneğin "mahkemece fesih edilmesi" ile "mahkemece kendiliğinden sona erdiğinin tespiti" kavramları, sonuç itibariyle benzer olsa da, içerikleri ve uygulanışları açısından bazı farklar bulunmaktadır.

Mahkemece kendiliğinden sona erdiğinin tespitine karar verilen derneklerle aynı isimde dernek kurulabilmesi mümkün iken, Mahkemece fesih kararı verilen derneklerle aynı isimde dernek kurulamamaktadır. (5253 sayılı Dernekler Kanununun 29. maddesi)

Herhangi bir şekilde tüzel kişiliği sona eren veya erdirilen derneğin, dernekler kütüğündeki kaydının silinmesi için "mal varlığının tasfiyesi" işlemlerinin yapılması gereklidir.

I-TASFİYEYE İLİŞKİN MEVZUAT HÜKÜMLERİ AŞAĞIDAKİ GİBİDİR.

1- 5253 sayılı Dernekler Kanununun 15. maddesi:

Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır. Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağına genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla derneğin amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir.

Kendiliğinden sona erdiği tespit edilen veya feshine karar verilen derneklerin tasfiye ve devir işlemleri tamamlandıktan sonra dernekler kütüğündeki kayıtları silinir.

2-Dernekler Yönetmeliğinin 89. maddesi:

Derneklerin para, mal ve haklarının tasfiyesi aşağıda belirtilen esaslara göre yapılır.

a) Tasfiyenin dernek tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılması:

Genel kurul kararı ile feshedilen veya kendiliğinden sona erdiği tespit edilen derneğin para, mal ve haklarının tasfiyesi, tüzüğünde gösterilen esaslara göre yapılır.

Bu derneklerin para, mal ve haklarının devri, son yönetim kurulu üyelerinden oluşan tasfiye kurulunca yapılır. Bu işlemlere, feshe ilişkin genel kurul kararının alındığı veya kendiliğinden sona erme halinin kesinleştiği tarihten itibaren başlanır. Tasfiye süresi içinde bütün işlemlerde dernek adında “Tasfiye Halinde ..... Derneği” ibaresi kullanılır.

Tasfiye kurulu, önce derneğin hesaplarını inceler. İnceleme esnasında derneğe ait defterler, alındı belgeleri, harcama belgeleri, tapu ve banka kayıtları ile diğer belgelerinin tespiti yapılarak varlık ve yükümlülükleri bir tutanağa bağlanır. Tasfiye işlemleri sırasında borçlu olduğu tespit edilen derneklerin alacaklılarına çağrıda bulunulur ve varsa malları paraya çevrilerek alacaklılara ödenir. Derneğin alacaklı olması durumunda borçlulardan alacaklar tahsil edilir. Alacakların tahsil edilmesi ve borçların ödenmesinden sonra kalan para ve mallar tüzükte belirtildiği şekilde devredilir.

Bu derneklerin para, mal ve haklarının tasfiye ve intikal işlemlerinin tamamlanmasını müteakip tasfiye kurulu tarafından durumun yedi gün içinde bir yazı ile dernek merkezinin bulunduğu yerin mülki idare amirliğine bildirilmesi ve bu yazıya tasfiye tutanağının da eklenmesi zorunludur. Tasfiyeye ilişkin tüm işlemler tasfiye tutanağında gösterilir ve tasfiye işlemleri, mülki idare amirliklerince haklı bir nedene dayanılarak

verilen ek süreler hariç üç ay içinde tamamlanır. Bu derneklerin defter ve belgelerini tasfiye kurulu sıfatıyla son yönetim kurulu üyeleri saklamakla görevlidir. Bu görev, bir yönetim kurulu üyesine de verilebilir. Bu defter ve belgelerin saklanma süresi beş yıldır.

b) Tasfiyenin mahkeme kararı ile yapılması:

Tüzükte tasfiyenin ne şekilde yapılacağına genel kurul kararına bırakıldığı hallerde, genel kurul tarafından bir karar alınmamış veya genel kurul toplanamamış veya son yönetim kuruluna yapılan tebligata rağmen tasfiye işlemleri yapılmamışsa, yahut dernek mahkeme kararı ile feshedilmişse, derneğin bütün para, mal ve hakları, mahkeme kararıyla bulunduğu ildeki amacına en yakın ve kapatıldığı tarihte en fazla üyeye sahip derneğe devredilir. Bu derneklerin para, mal ve haklarının tasfiyesi mahkeme kararında belirtilen esaslara göre yapılır ve tasfiyenin tamamlanmasını müteakip, durum ilgili mülki idare amirliğine bildirilir.

II- FESİH İŞLEMLERİYLE İLGİLİ OLARAK İL DERNEKLER MÜDÜRLÜĞÜNE VERİLECEK BELGELER

1) Derneğin genel kurul kararı ile fesih olması halinde;

a-Genel kurul (divan) tutanağı

b-Tasfiye tutanağı

c-Devredilmiş malvarlığı bulunması halinde Teslim-tesellüm tutanağı veya varsa ilgili makbuz ve belgeler

2) Derneğin mahkemece kendiliğinden sona erdiğinin tespiti halinde;

a-Sulh Hukuk Mahkemesi kararı

b-Tasfiye tutanağı

c- Devredilmiş malvarlığı bulunması halinde Teslim-tesellüm tutanağı veya varsa ilgili makbuz ve belgeler

DERNEKLERDE İÇ VE DIŞ DENETİM

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Yeni dernekler kanunu ile denetim kuruluna dernek denetimi hakkında verilen yetkiler genişletilmiştir. İçişleri Bakanlığı dış denetimin kontrol altına alınması ve kolaylaştırılması için, iç denetime daha fazla ağırlık vererek örnek bir iç denetim raporu paylaşmıştır.

Dernek iç denetimi genel kurul, yönetim kurulu ve bağımsız kuruluşlarca yapılabilir. Fakat iç denetim konusunda sorumluluk denetim kurulu üyelerine aittir.

Denetim kurulu en az 3 asil ve 3 yedek üyeden meydana gelebilir. Denetim kurulu, dernek defterlerinin kanun ve esaslara uygun tutulup tutulmadığı, dernek gelir ve gider hesaplarının denetlenmesi ve diğer bazı yönetim süreçlerini denetler.

Daha sonra bu faaliyetlerin sonuçlarını rapor halinde yönetim kurulu ve toplandığında genel kurula sunar. Düzenlenen bu rapor dernek iç denetim raporu olarak adlandırılır.

Dernek tüzüğünde yer alan usul ve esaslara göre yılı geçmemek şartıyla Dernek iç denetim raporu oluşturması 2020/21 Sayılı genelge ile zorunlu hale getirilmiştir.

Konuya ilişkin dernekler kanunu, dernekler yönetmeliği ve 2020/21 sayılı genelge hükümlerine aşağıda detaylı olarak yer verilecektir.

1-DERNEKLERDE İÇ DENETİM

5253 Sayılı Dernekler Kanununun 9. Maddesine göre; Derneklerde iç denetim esastır. Genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilir. Genel kurul, yönetim kurulu veya bağımsız denetim

kuruluşlarınca denetim yapılmış olması, denetim kurulunun yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

Denetim kurulu; derneğin, tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediğini, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığını, dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre ve BİR YILI GEÇMEYEN aralıklarla denetler ve denetim sonuçlarını bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar.

Denetim kurulu üyelerinin istemi üzerine, her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

2- DERNEK BEYANNAMELERİ VE DERNEKLERDE DIŞ DENETİM

Önceki bölümde Dernek Genel Kurulunda seçilen dernek DENETİM KURULU üyelerinin yapacağı iç denetime ilişkin kanun hükümlerine yer verildi.

Bununla birlikte düzenli aralıklarla veya Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülki idare amirleri tarafından denetlenir

Dernekler kanununun 19. Maddesinde ise derneklerin her yıl DERNEKLER BEYANNAMESİ verme mecburiyeti getirilmiştir.

Keza bu madde ile dernekler için dış denetime yönelik düzenlemelerde yapılmıştır.

Bu düzenlemeler aşağıdaki gibidir.

Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülkî idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından kamu görevlilerine denetletilebilir. Bu denetimlerin, yapılacak risk değerlendirmelerine göre üç yılı geçmeyecek şekilde her yıl yapılması esastır. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmidört saat önce derneklere bildirilir. İçişleri Bakanlığı mülkiye müfettişleri ve dernekler denetçileri hariç, denetimlerde görevlendirilecek kamu görevlilerine verilecek ücretin tutarı İçişleri Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca birlikte tespit olunur ve İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır. Bu denetimlerde görevlendirilecekler ile ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim ile görevlendirilenler, kamu kurum ve kuruluşlarından, bankalar dâhil gerçek ve tüzel kişilerden denetim görevi kapsamına giren hususla sınırlı olarak ilgili bilgi ve belgeyi isteme yetkisine sahiptir. Talepte bulunanlar özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamazlar.

Özel kanunlarındaki düzenlemeler saklı kalmak üzere, İçişleri Bakanlığınca veya mülki idare amirliğince talep edilmesi hâlinde, dernekler ile derneklere ait her türlü tesis, müessese ve ortaklığı bulunan kuruluşlar, görev alanları ile sınırlı olmak üzere ilgili bakanlık ve kuruluşlar tarafından denetlenir.

Denetim sırasında, uzmanlık veya teknik bilgi gerektiren durumlarda İçişleri Bakanlığı, valilikler ve kaymakamlıklar tarafından bilirkişi görevlendirilebilir. Bilirkişinin görevlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte düzenlenir. Bilirkişiye verilecek ücretin tutarı İçişleri Bakanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığınca birlikte tespit olunur ve bu ücret İçişleri Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.

Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde, mülkî idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.

3- 5253 SAYILI KANUNDA CEZA HÜKÜMLERİ

Dernekler kanununun 32. Maddesinde ceza hükümleri düzenlenmiştir.

32.Cİ MADDENİN (k) bendinde dernek iç ve denetimleri ile ilgili cezai hükümler bulunmaktadır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

“9 ve 19 uncu maddelerinin üçüncü fıkralarındaki zorunluluğa uymayanlar ile tutulması zorunlu olan defter ve belgelerin, gerekli dikkat ve özen gösterilmiş olması şartıyla elde olmayan bir nedenle okunamayacak hâle gelmesi veya kaybolması hâlinde, öğrenme tarihinden itibaren on beş gün içinde dernek merkezinin bulunduğu yerin yetkili mahkemesine zayi belgesi almak için başvurmayan veya bu belgeyi denetim sırasında ibraz edemeyenler üç aydan bir yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. 21 inci maddenin birinci ve ikinci fıkralarındaki yükümlülüklerle aykırı hareket edenlere beş bin Türk lirasından yüz bin Türk lirasına kadar idari para cezası verilir.”

4- DERNEKLER YÖNETMELİĞİNDE DENETİM HÜKÜMLERİ

Dernekler yönetmeliğinde DIŞ DENETİM ile ilgili detaylı düzenlemeler yapılmıştır.

Bu düzenlemeler aynen aşağıdaki gibidir.

Beyannamelerin incelenmesi

Madde 84 - Beyannameler valiliklerce incelenir. Gerekli görülen hallerde bu inceleme Bakanlıkça da yapılabilir. Beyannamelerde eksiklik veya yanlışlıklar görülmesi halinde, ek bilgi ve belgeler istenebilir ve bunlar tamamlattırılır. Beyannamelere ilişkin istenen ek bilgi ve belgelerin verilmemesi, eksik verilmesi veya verilen sürede tamamlanmaması hallerinde ilgili dernek denetime tabi tutulabilir.

Beyannamelerin incelenmesi esnasında konusu suç oluşturan hususların tespit edilmesi halinde, ilgili mülki idare amirliğince durum Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

Risk analizi ve denetim

Ek Madde 1 – Denetimlerin risk analizlerine göre yapılması esastır. Genel Müdürlükçe derneklere yönelik suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadele kapsamında risk analizi yapılır. Derneklerin risk grupları yüksek, orta ve düşük olarak belirlenir. Risk analizi için belirlenen kriterler elde edilen yeni bilgiler doğrultusunda her yıl gözden geçirilir ve değerlendirilir. Yüksek ve orta risk grubunda yer alan dernekler için denetim programları hazırlanır ve bu dernekler İçişleri Bakanı veya mülkî idare amiri tarafından kamu görevlilerine denetletilir. Risk analizi yapılmasına ve derneklerin denetlenmesine ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

Düşük risk grubunda yer alan derneklerin mülki idare amirlerince denetlenmesi ise adli ve idari mercilerden gelen talepler veya diğer şikâyetler veya beyanname, bildirimler ve benzeri hususlar üzerinden yapılan değerlendirmeler sonucunda gerekli görülmesi halinde yapılır.

Yüksek, orta ve düşük risk grubuna giren derneklerin denetimi Bakan tarafından İçişleri Bakanlığı mülkiye müfettişleri veya dernekler denetçileri vasıtasıyla gerçekleştirilir.

Mülki idare amirleri tarafından yaptırılan denetimlerde, öncelikle sivil toplumla ilişkiler birimlerinde görevli olanlar olmak üzere, mülki idare amirliklerinde istihdam edilen kamu görevlilerinin görevlendirilmesi esastır.

Ancak mülki idare amirince gerekli görülmesi halinde, diğer kurum ve kuruluşlardaki kamu görevlileri de derneklerin denetimlerinde görevlendirilebilir.

Mülki idare amirlerince yaptırılan denetimlere ilişkin diğer hususlar

Ek Madde 2 – Derneklerin denetimlerinin, mülki idare amirliklerince düzenlenen eğitim programı sonunda sertifika verilen kamu görevlileri tarafından yapılması esastır. Eğitim programında yer verilecek konulara ve diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Genel Müdürlükçe belirlenir.

Ancak sivil toplumla ilişkiler birimlerinde görev yapanlar ile zorunlu hallerde diğer kamu görevlilerine yaptırılacak denetimler için sertifika şartı aranmaz.

Mülki idare amirliklerinin ilgili mevzuatında öngörülen hususlar saklı kalmak üzere, sivil toplumla ilişkiler birimlerinde görev yapan kamu görevlilerinin katılacağı denetim konusu dâhil olmak üzere görev alanına giren hususlarda hizmet içi eğitim programları Genel Müdürlük tarafından belirlenir veya düzenlenir.

Mülki idare amirleri tarafından denetim ile görevlendirilenler, kamu kurum ve kuruluşlarından, bankalar dâhil gerçek ve tüzel kişilerden denetim görevi kapsamına giren hususla sınırlı olarak ilgili bilgi ve belgeleri istemeye yönelik yazışmaları valilikler ve kaymakamlıklar aracılığıyla yapar.

Mülki idare amirlerince yaptırılan denetim sonucunda düzenlenen denetim raporlarında, ilgili mevzuata göre yapılan tespit ve değerlendirmelere, yapılması gereken işlemlere ve gerekli görülen diğer hususlara yer verilir. İlgili mevzuata ve usulüne göre düzenlenen raporlara ilişkin gerekli işlemler mülki idare amirlikleri tarafından yürütülür.

5- DERNEK İÇ DENETİMİNE İLİŞKİN 2020/21 SAYILI GENELGE

Dernek tüzüğünde yer alan usul ve esaslara göre yılı geçmemek şartıyla Dernek iç denetim raporu oluşturması 2020/21 Sayılı genelge ile zorunlu hale getirilmiştir.

Genelge Hükümleri aynen aşağıdaki gibidir.

“Sivil toplum kuruluşlarının şeffaf ve hesap verilebilir olması, iç denetim sisteminin oluşturulması ve bu sistemin etkin olarak yürütülmesi ile yakından ilişkilidir. 5253 sayılı Denekler Kanununun 9 uncu maddesinde; iç denetimin esas olduğu, derneklerin genel kurulu, yönetim kurulu veya denetim kurulu tarafından iç denetim yapılabileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırılabilceği, denetim kurulları tarafından derneğin tüzüğünde gösterilen amaç ve amacın gerçekleştirilmesi için sürdürüleceği belirtilen çalışma konuları doğrultusunda faaliyet gösterip göstermediği, defter, hesap ve kayıtların mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olarak tutulup tutulmadığı konularında denetim yapılacağı ve bu denetimlerin dernek tüzüğünde tespit edilen esas ve usullere göre bir yılı geçmeyen aralıklarla yapılması, denetim sonuçlarının bir rapor halinde

yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunulması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Adı geçen Kanunda yer alan düzenlemeler gereğince, denetim kurulu derneğin yalnızca gelir ve giderlerini değil, tüm faaliyetlerinin mevzuata ve dernek tüzüğüne uygun olup olmadığını denetlemekle yükümlüdür. Denetim kurulu bu görevini dernek tüzüğünde belirtilen sürelerde yapar, ancak dernek tüzüklerinde bu süre bir yıldan daha fazla olarak belirlenemez. Dernek tüzüğünde üç ay veya altı ayda bir denetim yapılacağı ve benzeri şekilde düzenleme yapılmışsa, denetim kurulunun bu sürelerle uygun olarak denetim yapması ve yapılan her denetim sonucunda bir rapor düzenlemesi, yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunması gerekmektedir.

Derneklerde şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması ve iç denetimlerinin daha etkin yürütülmesinde derneklere tavsiye edilmek üzere “Dernek İç Denetim Raporu Örneği” hazırlanmıştır. Dernekler tarafından iç denetim raporuna istenilen soru ve bölümlerin eklenmesi veya söz konusu raporun değişik şekillerde hazırlanması tabiidir.

Derneklere tavsiye edilmek üzere hazırlanan Dernek İç Denetim Raporu Örneği Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün www.siviltoplum.gov.tr internet adresinde yayımlanmaktadır.

Bakanlığımızca yayımlanan 11/05/2009 tarihli ve 2009/45 sayılı genelge yürürlükten kaldırılmıştır.”

DERNEKLERDE LOKAL AÇMA ŞARTLARI VE DENETİMİ

Abdullah ÇAVUŞ/Vergi Müfettişi

Lokal, dernek üyelerinin soysal ihtiyaçlarını karşılamak üzere mülki idare amirinin izni ile açılan tesistir.

Dernek Lokali; derneğe üye kişilerin sosyal ihtiyaçlarının temini amacı doğrultusunda dernekler tarafından, mülki idare amirinin izni ile açılan tesislerdir. Dernek tüzüğünde hüküm olsun veya olmasın, en az bir yıldan beri faaliyette bulunan (çocuk dernekleri hariç) bütün dernekler lokal açabilirler.

Dernek lokali açmak için öncelikle yönetim kurulu tarafından karar alınması ve dernek tüzüğünde lokal açılabilieceğine dair madde bulunması gerekir. Alınacak karar esası ile gerekli evrakları tamamlayarak mülki idare amirliğine başvuruda bulunulur. Dernek lokalleri kâr amacı gütmeyen kuruluş olması nedeni ile sadece dernek üyeleri ile yanında getirdikleri misafirler lokale kabul edilir.

Dernekler, başka bir dernek, gerçek veya tüzel kişi ile ortaklaşa lokal açamaz. Federasyon ve konfederasyonlar hariç, lokal açabilmesi için derneğin en az bir yıldan beri faaliyette bulunması şarttır.

Çocuk dernekleri lokal açamaz.

1- LOKAL AÇILAMAYACAK YERLER

Dernekler yönetmeliği 57.maddesine göre; Aşağıda belirtilen yerlerde lokal açılmasına izin verilmez .

- a. Silah fabrika ve imalathaneleri, patlayıcı, parlayıcı ve yanıcı gibi tehlikeli maddeler üretilen, satılan, kullanılan ve depolanan yerler ile gaz dolun tesislerinde,

- b. Her türlü mabetlerde, Okul öncesi eğitim, ilk ve orta öğretim resmi ve özel okul binaları ile özel eğitime muhtaç bireylerin devam ettikleri öğretim kurumlarına yüz metreden yakın mesafe içinde,
- c. İlk ve orta öğretim öğrencilerinin devam ettiği kurs, dersane ve bu öğrencilerin kaldığı öğrenci yurtlarının bulunduğu binalarda, İtfaiye, ambulans gibi müdahale ve yardım hizmetlerinin kolaylıkla ulaşamayacağı yerlerde, Binaların ortak kullanılan bağımsız bölümlerinde,
- d. Genel güvenlik ve asayişin korunması yönünden sakıncalı olan yerlerde,
- e. Sabit veya seyyar olarak kullanılan kara, deniz, hava ve her çeşit taşıma araçlarında.
- f. Derneğin yerleşim yerinin bulunduğu binada dernek lokali açılabilir. Ancak, dernek lokali olarak açılan yerin iç kapı girişinin diğer bağımsız bölüm veya oda ve benzeri gibi bölümlerden ayrı olması ve bunlara açılan kapılarının bulunmaması zorunludur.

Başvuru İl merkezlerinde açılacak lokaller için valiliğe, Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçeler dahil olmak üzere diğer ilçelerde açılacak lokaller için kaymakamlığa bir dilekçe ile başvurulur.

2- BAŞVURU İÇİN İSTENEN BELGELER

Dernekler yönetmeliği 58. Maddesine göre; Lokal izin başvurusu için istenilen belgeler aşağıdaki gibidir.

a-Lokal açılması konusunda alınmış yönetim kurulu kararının örneği,

b-Lokal olarak açılacak yerin tapu senedi örneği, kiralık ise kira kontratının örneği

c-Ana gayrimenkulün tapu kayıtlarında mesken olarak görünen yerler için kat maliklerinin oy Birliği ile aldıkları kararın örneği, mesken ve işyerinin birlikte yer aldığı binalarda mesken sahiplerinin tamamının onayı ve işyeri sahiplerinin oy çokluğu ile aldıkları kararın örneği, iş hanlarında ise yönetim kurulu kararı örneği,

d-Derneklerin; belediye ve mücavir alanlar içinde açacakları lokaller için yapı kullanma (iskan) izin belgesi, bu belgenin bulunmadığı durumlarda ise ilgili belediyeden alınacak söz konusu yerin lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge; bu alanlar dışındaki lokaller için bayındırlık ve iskan müdürlüklerinden alınacak lokal olarak kullanılmasında sakınca olmadığına dair belge.

Belgeleri eksik olan veya mevzuata uygun olmayan başvurular değerlendirmeye alınmaz ve eksikliklerin tamamlanması için otuz günlük ek süre tanınır. Bu süre sonunda eksikliklerin tamamlanmaması halinde başvuru işleminden kaldırılır.

Lokal olarak açılan yerin yerleşim yerinin değiştirilmesi halinde yukarıda sayılan işlemler tekrar edilir. Yani lokalin başka bir adrese taşınması durumunda aynı işlemler yeniden yürütülür.

Eski adres için verilmiş olan lokal izni iptal edilir.

3-İZİN ALMA İŞLEMİ

Dernekler kanunu 26.cı madde de derneklerin izin ile kurabileceği tesislere ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Madde metni aynen aşağıdaki gibidir.

Derneklerin izinle kurabileceği tesisler

Madde 26- Derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirmek üzere, eğitim ve öğretim faaliyetleri için yurt, pansiyon; üyeleri için lokal açmaları ve lokallerinde alkollü içki

kullanılması ile bu tesislerin işletilmesi mülkî idare amirinden izin almalarına bağlıdır. Bu tesislerin açılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Dernekler yönetmeliğinin 59. Maddesine göre; İl merkezlerinde açılacak lokallerin iş ve işlemleri il sivil toplumla ilişkiler müdürlüklerince, diğer ilçelerde açılacak lokallerin iş ve işlemleri ilçe sivil toplumla ilişkiler büro şefliklerince yürütülür. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçelerde ise bu görevler, kaymakamlık yazı işleri müdürlüklerince yerine getirilir.

Lokal olarak açılacak yerin ve bulunduğu binanın fenni ve yangın güvenliği ile toplum sağlığı ve çevre bakımından belediyece, genel güvenlik ve asayişin korunması yönünden kolluk kuvvetlerince incelenmesi istenir. Gerek görülen hallerde, ayrıca ilgili diğer kurum ve kuruluşlardan inceleme yapılması istenebilir.

Başvuru belgeleri ve inceleme sonuçları olumlu olan derneklere, mülki idare amirince lokal açma ve işletme izni verilir. Lokal açma ve işletme belgesinde çalışma şartları belirtilir.

İki nüsha olarak düzenlenen Lokal Açma ve İşletme izin Belgesinin (Yönetmelik EK- 20) bir örneği ilgili derneğe verilir; diğer örneği derneğin il dernekler müdürlüğündeki dosyasında saklanır. Lokalin hangi derneğe ait olduğunun belirtildiği en az 50x75 cm ebadında .....derneği Lokali ibaresinin yazılı olduğu levha ile en az 20x30 cm ebadında “Üye olmayan giremez” ibaresinin yazılı olduğu levhanın, dışarıdan ilk bakışta görülebilecek bir yere asılması zorunludur.

Lokal açma ve işletme belgesi düzenlendikten sonra 15 gün içinde dernekler birimlerince; kolluk Amirliği, belediye, alkollü içki kullanımına izin verilenler için tek el idaresi, çevre müdürlükleri ile derneğin bağlı

bulunduğu vergi dairesine lokalin açıldığı bildirilir. Kolluk kuvvetleri bu bilgilere istinaden izinsiz açılan lokalleri men eder.

4- SORUMLU MÜDÜR

Dernekler yönetmeliğinin 60.cı maddesine göre; Her dernek lokaline, yönetim kurulu kararıyla sorumlu bir müdür tayin edilerek mülki idare amirine bildirilir. Sorumlu müdür, dernek lokalinin mevzuata ve ruhsata uygun olarak işletilmesinden sorumludur. Sorumlu müdür değişikliği, 15 gün içinde mülki idare amirliğine bildirilir. Dolayısı ile her dernek lokal için sorumlu müdürü kendisi tayin eder değişiklik kaymakamlığa bildirilir. Lokal müdürü yönetim kurulu kararıyla ücretli veya fahri olarak görevlendirilir. bunların dernek üyesi olması şart değildir. Lokalin işletmesi, dernek tarafından görevlendirilen bir lokal müdürünün sorumluluğunda müstecire de yaptırılabilir.

5-ALKOLLÜ İÇKİ KULLANILMASI

Dernekler yönetmeliğinin 61.maddesine göre; Dernek lokallerinde alkollü içki kullanılması mülki idare amirinin iznine bağlıdır.

Ancak, alkollü içki izni verilebilmesi için dernek lokalinin içkili yer bölgesi içinde bulunması ve içki satış belgesi alınması zorunludur.

Gençlik, spor veya gençlik ve spor kulüplerinin sosyal amaçlı tesisleri ile lokallerinde alkollü içki kullanılmasına izin verilmez.

Alkollü içki kullanılmasına izin verilen lokallerde içki servisi, ancak izin verilen lokal içinde yapılabilir. Lokalin etrafında, yol kenarlarında veya yaya kaldırımlarında masa konularak veya ayakta içki servisi yapılamaz.

6-LOKALLERDE ÇALIŞACAK KİŞİLER

Dernekler yönetmeliğinin 62.ci maddesine göre; Alkollü içki kullanılmasına izin verilen lokallerde 18 yaşından küçükler çalıştırılmaz.

Lokallerde çalışanlar için dernek yönetim kurulu başkanının imzasını taşıyan bir kimlik belgesi düzenlenir. Çalışanlar lokalde buldukları sürece bu kimliği ilk bakışta görülebilecek şekilde üzerlerinde taşımak zorundadırlar.

7-LOKAL YÖNERGESİ

Dernek lokalleri, yönetim kurullarınca bu Yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak hazırlanan yönergeye göre işletilir. Dernekler yönetmeliği 63.maddesi gereği Lokal Yönergesinde aşağıda gösterilen hususların belirtilmesi zorunludur.

- Dernek lokalin çalışma şartı (Kapsam, Amaç ve Dayanak)
- Dernek Lokalin Çalışma Saatleri
- Sorumlu müdürün yetki ve görevleri
- Lokalde gerçekleştirilecek hizmetler ve faaliyetler
- Lokalde alkollü içki kullanılıp kullanılmayacağı, eğer kullanılacak ise de ne şekillerde olacağı
- Lokalin seminer, yemek, düğün, nişan, konferans ve benzeri toplantılar için dernek üyelerine tahsis edilme şekli ve şartları

9-LOKALDEN YARARLANMA

Dernekler yönetmeliğinin 64. Maddesine göre; Lokalden yararlanacak üyelere, dernek üyeliğine kabul kararının tarih ve sayısı ile dernek başkanının imzası bulunan lokal kimlik kartı verilir. Üyeler lokalde buldukları sürece bu kimliği üzerlerinde taşımak ve denetimler sırasında bu kartı göstermek zorundadırlar. Lokale o derneğin üyesi olmayanlar giremez.

Ancak, üyelerin beraberindeki misafirleri lokallere kabul edilebilir. Misafirler lokalde buldukları sürece, misafir kartlarını ilk bakışta görülecek şekilde üzerlerinde taşımak zorundadırlar.

10-LOKALLERİN DENETİMİ

Dernekler yönetmeliğinin 65. Maddesine göre; Lokallerin işletme ve açma belgesinde yer alan usullere göre işletilip işletilmediğini mülki idari amiri denetleyebilir. Bu denetim kolluk kuvvetleri ve dernekler birimi ile birlikte yapılır.

Dernek denetiminde önceden bildirim esastır. Ancak lokal denetlenmesinde mesai içine denetleme ve bildirimde bulunma şartı aranmaz. İzinsiz içki kullanıldığı, kumar oynatıldığı, umuma açık yer haline geldiği veya lokal yönergelere aykırı hareket edildiği tespit edilen lokaller geçici süre ile faaliyetten men edilirler. Kanunda yazılı olan fiiller nedeni ile üç defa men edilen lokalin izin belgeleri, mülki idari Amirliği tarafından iptal edilir.

Bir lokale eğer faaliyetten men kararı verilir ise, bu karar önce sorumlu lokal müdürlüğüne ve yönetim kuruluna tebliğ edilir. 2 günü geçmeyecek şekilde kararın uygulanması için süre verilir. Tebliğde görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi veya yönetim kurulu başkanı ile lokal müdürünün mühürleme yapılacağı esnada hazır bulunması gerektiği belirtilir.

Bozulacak mal veya özel eşyaların, lokalin kapalı olduğu süreçte alınmasına izin verilir. Kapı ile pencereler kapatılır ve lokalin girişi mühürlenir. Kararın uygulanması için tutanak hazırlanır ve kapatılma süresi tutanağa eklenir. Görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi veya dernek yönetim kurulu başkanı ve sorumlu müdür tarafından düzenlenen tutanak imzalanır.

11-FAALİYETTEN GEÇİCİ OLARAK MEN ETME

Dernekler yönetmeliğinin 66. Maddesine göre; Kumar oynatıldığı, izinsiz içki kullanıldığı, umuma açık yer durumuna geldiği veya lokal yönergesine aykırı hareket edildiği tespit edilen lokaller, mülki idare amiri tarafından otuz günü geçmemek üzere geçici süreyle faaliyetten men edilir. Yukarıdaki fıkrada yazılı fiiller sebebiyle üç defa faaliyetten men edilen lokallerin izin belgeleri, mülki idare amirince iptal edilir.

12-LOKAL AÇMA VE ÇALIŞMA İZİNİNİN İPTALİ

Dernekler yönetmeliğinin 67. Maddesine göre; Yapılan denetimler neticesinde, uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı, kullanıldığı veya bulundurulduğu; 6136 sayılı Kanuna aykırı silah bulundurulduğu veya satıldığı; genel güvenliğe ve genel ahlaka aykırı faaliyetlerde bulunulduğu tespit edilenlerin lokal açma ve işletme izin belgeleri mülki idare amirince iptal edilir. Ayrıca, konusu suç teşkil eden fiillerin işlenmesi durumunda, soruşturma evrakı derhal Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

13-FAALİYETTEN MEN KARARININ UYGULANMASI

Dernekler yönetmeliğinin 68. Maddesinde faaliyetten men kararına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Faaliyetten men kararı aşağıdaki esaslar çerçevesinde yerine getirilir. Karar, dernek yönetim kuruluna ve lokal müdürüne tebliğ edilir kararın uygulanması için iki günden fazla olmamak üzere süre verilir. Tebliğde dernek yönetim kurulu başkanı veya görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi ile lokal müdürünün, mühürlemenin yapılacağı sırada hazır bulundurulması gerektiği de belirtilir. Lokalin kapalı olduğu süre içinde bozulabilecek mallar ile kişilerin özel eşyalarının çıkarılmasına izin verilir. Lokalin pencereleri ve diğer kapıları kapatılır ve lokalin giriş kapıları mühürlenir.

Kararın uygulanmasına ilişkin düzenlenecek tutanakta, faaliyetten men kararının tarihi, sebebi ve süresi ile kapatma işleminin tarih ve saati belirtilir ve hazır bulunanlar tarafından imzalanır.

Hazır bulunanların imzadan kaçınması halinde bu durum tutanakta belirtilir.

Sürenin dolmasını müteakip faaliyetten men edilen lokalin tekrar açılmasında da açılış tarihi ve saati yazılarak, açma ve teslim tutanağı, dernek yönetim kurulu başkanı veya görevlendirilecek yönetim kurulu üyesi ile lokal müdürü tarafından imzalanır.

14-SÜRESİNDEN ÖNCE AÇILMA

Dernekler yönetmeliğinin 69. Maddesine göre; Faaliyetten men işlemine karşı açılan davanın idare aleyhine sonuçlanması halinde; lokal bir tutanakla açılır. Mülki idare amirleri faaliyetten geçici olarak men ettikleri lokalleri mahkeme kararları dışında, süresinden önce açamazlar. Geçici olarak faaliyetten men edildiği halde süresinden önce açılan lokallerin açma ve işletme izinleri mülki idare amirince iptal edilir.

15- İZİNSİZ AÇILAN LOKALLER

Dernekler yönetmeliğinin 70.ci maddesinde yapılan düzenlemeye göre; İzinsiz olarak açılan veya izni iptal edildiği halde işletilen veya geçici olarak faaliyetten men edildiği halde süresinden önce açılan lokaller kolluk kuvvetlerince kapatılır.

16-DERNEK LOKALİ AÇILIŞ VE KAPANIŞ SAATLERİ

Derneğe ait olan lokal her gün saat 08.00'de açılır, 23.00'te kapatılır. Gece 23.30'dan itibaren her ne ad olmuş olursa olsun üyelere hizmet verilemez. Lokalin temizlik işlemi saat 24.00'e kadar tamamlanıp lokal kapatılmak zorundadır. Bu tarih ve saatlerde il mülki idari amiri kararı ile değişiklik yapılabilir.

DERNEKLERDE SANDIK KURMA ŞARTLARI

Abdullah ÇAVUŞ/E.Vergi Müfettişi

Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan kârı üyelerine paylaştırmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmamak şartıyla üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zarurî ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilirler.

1-DERNEKLER KANUNU

Dernekler kanununun 12. Maddesi SANDIK KURMA başlıklı olup aynen aşağıdaki gibidir.

Sandık kurma

Madde 12- Dernekler, tüzüklerinde yazılı olmak ve sağlanan kârı üyelerine paylaştırmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine aktarmamak şartıyla üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zarurî ihtiyaç maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sandık kurabilirler.

Bu sandıkların kuruluş ve çalışma esasları yönetmelikte düzenlenir.

Bu hükümden hareketle hazırlanmış olan dernekler yönetmeliğinin 72 ila 82.ci maddelerinde SANDIK KURMA ile ilgili detaylı düzenlemeler yapılmış durumdadır.

Bu düzenlemeler aşağıda detaylı olarak açıklanmaktadır.

2- SANDIK KURMA ŞARTLARI

Dernekler yönetmeliğinin 72. Maddesine göre; Dernekler; üyelerine kar payı dağıtmamak, gelir, faiz veya başka adlarla üyelerine para aktarmamak şartıyla, üyelerinin yiyecek, giyecek gibi zaruri ihtiyaç

maddelerini ve diğer mal ve hizmetlerle kısa vadeli kredi ihtiyaçlarını sandık kurarak karşılayabilirler.

Derneklerin sandık kurabilmesi için;

a) Dernek tüzüğünde sandık kurulacağına dair açık hüküm bulunması,

b) Dernek genel kurulunca sandık kurulması için karar alınmış olması gerekir.

3- DERNEKLER TARAFINDAN KURULAN SANDIKLARA ÜYELİK

Dernekler yönetmeliğinin 73. Maddesine göre; Dernekler tarafından kurulan sandıklara, ilgili derneğin merkez ve şubelerine kayıtlı üyeler dışında üye kabul edilmez. Sandıklara üye olmak isteğe bağlıdır. Sandık üyeliğine kabul, sandık yönetim kurulu kararı ile olur.

4-SANDIK YÖNERGESİ

Dernekler yönetmeliğinin 74. Maddesinde göre; Sandık Yönergesi ve Sandık Yönergesinde Belirtilmesi Zorunlu Hususlara ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Her sandığın, dernek yönetim kurulunca hazırlanıp genel kurulca kabul edilen bir sandık yönergesi bulunur. Bu yönergede aşağıdaki hususların belirtilmesi zorunludur.

a) Sandığın adı,

b) Sandığın çalışma konuları,

c) Üye olma, üyelikten çıkma ve çıkarılmanın şartları,

d) Sandık genel kurulunun kuruluş şekli, toplanma zamanı, görev ve yetkileri,

e) Sandık yönetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,

- f) Sandık denetim kurulunun asıl ve yedek üye sayısı, nasıl seçileceği, görev ve yetkileri,
- g) Üyelerden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatının belirlenme ve tahsilat şekli,
- h) Sandıkça oluşturulacak fonlar, bu fonlara katılma şartları, fonlardan yararlanma esasları, fonlardan yapılacak yardımların miktarı ve oranları,
- ı) Üyelerin sandıktan çıkması veya çıkarılmasının şartları,
- j) Fonlarda biriken para ve hakların tasfiyesi ve geri verilmesi esas ve usulleri,
- k) Fonlarda biriken paraların değerlendirilme esas ve usulleri, işletilecek paralardan elde edilecek faiz, kâr, temettü ve diğer değerlerin, kullanımına dair esaslar,
- l) Mikrokredi ve diğer borç para verme esas ve usulleri,
- m) Sandığın dağıtılmasına karar verilmesi durumunda, mal varlığının tasfiye esasları.

Mikrokredi ve diğer borç para alacaklardan istenecek hizmet bedeli veya faiz oranları yönetim kurulu kararı ile belirlenir.

5- SANDIĞIN FAALİYETE GEÇEBİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKLİ İŞLEMLER

Dernekler yönetmeliğinin 75. Maddesine göre; Dernek genel kurulunca kabul edilen sandık yönergesinin yönetim kurulu üyelerince her sayfası imzalanmış bir sureti, genel kurul toplantısını izleyen otuz gün içinde dernek başkanı tarafından mülki idare amirliğine verilir.

Sandık yönergesinin mülki idare amirliğine bildirilmesinden itibaren altı ay içinde sandık genel kurulunun toplanması ve sandık organlarının

oluşturulması zorunludur. Sandık organlarının oluşturulmasına kadar, sandık işlemlerini yürütmeye dernek yönetim kurulu yetkilidir. Sandığın ilk genel kurulu, dernek yönetim kurulunun çağrısı üzerine toplanır.

Sandıkların Zorunlu Organları

Her sandıkta;

- a) Genel kurul,
- b) Yönetim kurulu,
- c) Denetim kurulu,

Oluşturulması zorunludur.

Sandık yönetim ve denetim kurullarının asıl ve yedek ye sayısı ten az olamaz. Sandık yönetim ve denetim kurulları sandık yeleri arasından seçilir.

6-SANDIK GENEL KURULU

Dernekler yönetmeliğinin 77. Maddesinde Sandık Genel Kurullarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Buna göre Sandık Genel Kurulu; Genel kurula katılma hakkı bulunan sandık üyelerinden oluşur. ye sayısının çok olması veya üyelerin farklı yerleşim yerlerinde bulunması halinde genel kurulda nasıl temsil edilecekleri, 74 üncü maddeyle düzenlenen sandık yönergesinde düzenlenir. Genel kurulun toplantıya çağrılması, toplantı gündemi ve yeri, toplantı ve karar yeter sayısı ve kararların üyelere duyurulması konularında, sandığın bağlı bulunduğu dernek tüzüğünün bu konuları düzenleyen hükümleri uygulanır.

7- SANDIĞIN YASAL DURUMU VE TEMSİLİ

Dernekler yönetmeliğinin 78. Maddesine göre; Sandıklar, derneklerin bir yan kuruluşudur; bunların tüzel kişilikleri yoktur.

Sandık yönetim kurulu, dernek yönetim kurulunca verilecek yetkiye dayanarak, sandıkla ilgili konularda mahkemeler ve idare makamlarında sandığı temsil edebilir, sandığa izafeten her türlü hukuki tasarrufta bulunabilir.

8-SANDIK MALLARI İLE İLGİLİ HÜKÜMLER

Dernekler yönetmeliğinin 79. Maddesine göre; Sandığın bütün mal ve hakları dernek malı sayılır. Taşınmazlar dernek adına tescil edilir, kullanma hakkı sandığa devredilir.

Bu mallara karşı işlenen suçlar, dernek mallarına karşı işlenmiş sayılır ve sandık mallarına karşı suç işleyenler dernek malına karşı suç işleyenler gibi cezalandırılır.

9-SANDIKLARCA TUTULACAK DEFTERLER

Dernekler yönetmeliğinin 82. Maddesine göre; Sandıklar aşağıda yazılı defterleri tutmak zorundadır:

a) Karar defteri: Yönetim kurullarının kararları gün ve sayı sırası ile bu deftere yazılır. Kararların altı toplantıya katılan üyelerce imzalanır.

b) Üye kayıt defteri: Sandığa üye olarak girenlerin kimlikleri ve giriş tarihleri bu deftere işlenir.

c) Evrak kayıt defteri: Sandık yönetimine ilişkin gelen ve giden evrak, gün ve sayı sırasıyla bu deftere kaydedilir. Gelen evrakın asılları ve giden evrakın kopyaları dosyalanır.

d) Demirbaş defteri: Sandığın demirbaş eşyası bu deftere, alınış tarihleri ve değerleri belirtilerek yazılır.

e) Yevmiye defteri, büyük defter ve envanter defteri: sandık adına alınan gelirler ve yapılan giderler ile envanter kayıtları, açık ve düzenli olarak bu defterlere işlenir. Sandıklar bilanço esasına göre defter tutarlar. Bu defterlerin tutulma usulü ile kayıt şekli Vergi Usul Kanunu ile bu Kanununun Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği esaslarına göre yapılır.

Yukarıda sayılan defterler ile sandıkça tutulması uygun bulunan öteki defterlerin, dernekler birimi ya da noterlerce onaylanması zorunludur.

Dernekler Yönetmeliğinin altıncı bölümünde yer alan Defterler ve Kayıtlara ilişkin esas ve usuller ile yedinci bölümünde yer alan Gelir ve Giderlere ilişkin esas ve usuller sandıklar için de uygulanır.

10- SANDIKLARIN DENETİMİ

Dernekler yönetmeliğinin 80. Maddesine göre; Sandığın bağlı olduğu derneğin genel kurulu, yönetim kurulu veya denetim kurulu, sandığın denetimini her zaman yapabilir.

Dernek ve sandık denetim kurulları en az yılda bir kez olmak üzere sandık hesap ve faaliyetlerinin denetimini yapmakla görevli ve yetkilidir. Denetim sonuçları bir rapor halinde sandık genel kurulu ve toplandığında dernek genel kuruluna sunulur.

Sandıkların yönetim yerleri, satış yerleri, defterleri, hesap ve işlemleri İçişleri Bakanlığı veya yetkili mülki idare amiri tarafından her zaman denetlettirilebilir. Bu denetleme, görevlendirilecek kolluk kuvvetleri mensupları dışındaki memur veya memurlar aracılığıyla yaptırılır.

Denetleme sırasında, görevli memurlar tarafından istenecek her türlü defter, belge ve işlemler yazıların, denetleyen kişilere gösterilmesi ve talep halinde onaylı örneklerinin verilmesi zorunludur.

11-SANDIKLARIN GELİRLERİ

Sandıkların GELİRLERİ ile ilgili düzenlemeler dernekler yönetmeliğinin 81.ci maddesinde yapılmıştır.

Buna göre; Sandıkların gelirleri şunlardır:

- a) Üyelerden bir defaya mahsus olmak üzere alınacak giriş aidatı,
- b) Üyelik aidatı,
- c) İktisadi faaliyetlerden elde edilen karlar,
- d) Üyelere verilen kredilerden alınacak hizmet bedeli veya faiz gelirleri,
- e) Bankaya yatırılan sandık paralarının faizleri,
- f) Kime ve nereye ait olduğu bilinmeyen ve en az bir yıl emanet hesabında tutulduktan sonra gelir kaydedilen paralar,
- g) Yardım ve bağışlar,
- h) Borçlanma,
- ı) Diğer gelirler.